

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Jindřich Kamler

**Právní aspekty provozování volnočasových
aktivit v přírodě**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Martina Franková, Ph. D.

Katedra: Katedra práva životního prostředí

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 31. srpna 2023

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 168 050 znaků včetně mezer.

Jindřich Kamler

V Praze dne 31. srpna 2023

Poděkování

Chtěl bych tímto poděkovat JUDr. Martině Frankové, Ph. D., za její čas, vstřícný přístup a cenné připomínky. Dále bych chtěl poděkovat své rodině za jejich podporu v rámci celého mého studia.

Obsah

Úvod	1
1. Prameny	3
1.1. Prameny dotýkající se provozování volnočasových aktivit	3
1.2. Prameny přímo upravující provozování volnočasových aktivit	9
2. Životní prostředí a veřejné užívání	11
2.1. Životní prostředí	11
2.2. Příroda	12
2.3. Veřejné užívání	13
2.4. Limity veřejného užívání včetně ochrany životního prostředí	14
2.5. Veřejné užívání jako subjektivní právo	16
2.6. Veřejné užívání přírodních statků	18
3. Zákon o ochraně přírody a krajiny	22
3.1. Obecná druhová a územní ochrana	22
3.2. Zvláštní druhová ochrana	23
3.3. Zvláštní územní ochrana	24
3.4. Národní parky	27
3.5. Chráněné krajinné oblasti	41
3.6. Maloplošná zvláště chráněná území	43
3.7. NATURA 2000	45
4. Lesní zákon	47
5. Pěší turistika	52
6. Táboření a nocování	54
7. Horolezectví	56
7.1. Český horolezecký svaz	57
7.2. Omezení horolezecké činnosti	59
8. Právní úprava veřejné stráže	61
8.1. Stráž přírody	62
8.2. Lesní stráž	62
8.3. Rybářská stráž	63
8.4. Myslivecká stráž	63
9. Závěr	64
10. Seznam použitých zdrojů	66

Úvod

V úterý 29. listopadu 2022 se nad Prahou rozsvítily Klimatické hodiny s děsivou zprávou, že zbývá méně než sedm let k dosažení změny klimatu o 1,5 °C oproti hodnotám v předindustriálním období, tedy v letech 1850 až 1900.¹ Udržení této hranice za pomoci snížení emisí je cílem Pařížské dohody z roku 2015, když její překročení může mít obrovský dopad na životní prostředí, jelikož se mimo jiné jedná o jeden z tzv. bodů zlomu s fatálními následky nejen pro korálové útesy. Závazky vyplývající z Pařížské dohody nejsou dostačující ani k udržení změny klimatu pod 2 °C, při čemž riziko katastrofických následků takového oteplení je alarmující.² Ačkoliv tedy víme o negativních vlivech lidské činnosti na životní prostředí, stále se nám nedaří adekvátně přistoupit k jejich řešení, když dle dat NASA dosahovala v roce 2022 změna klimatu 1,3 °C.³ Změna klimatu je ale pouze jedním z mnoha globálních environmentálních problémů, které vyvolávají potřebu věnovat se trvale udržitelnému způsobu žití v souvislosti se zvyšujícím se počtem lidí a s rostoucími požadavky společnosti.⁴

Volnočasové aktivity sice nemají vedle těch hospodářských tak výrazný dopad na stav životního prostředí, ale také mohou v určité míře negativně ovlivnit přirozený vývoj ekosystémů včetně volně žijících živočichů v nich, a proto je nutná i jejich regulace pomocí různých právních nástrojů. V rámci této diplomové práce je cílem zhodnotit, jak česká právní úprava volnočasových aktivit v přírodě balancuje dva velmi důležité zájmy, tedy ochranu přírody a zachování její dostupnosti. Dále bude zkoumáno, zda snaha o vyrovnání obou výše zmíněných zájmů nezpůsobila, že se právní úprava stala nepřehlednou.

Jsem toho názoru, že se lidé v dnešní době přírodě vzdalují a volnočasové aktivity mohou být jednou z mála možností návratu k ní. Je tedy nutné přírodu chránit, ale ne za cenu jejího

¹ Dolejší, M. (2022, November 29). Nad Prahou se rozsvítily klimatické Hodiny. U Letenského Metronomu Zůstanou Dva Týdny. ČT24 – Nejdůvěryhodnější zpravodajský web v ČR - Česká televize. <https://ct24.ceskatelevize.cz/regiony/3547364-nad-prahou-se-rozsvitily-klimaticke-hodiny-u-letenskeho-metronomu-zustanou-dva-tydny>

² Hoegh-Guldberg, O., D. Jacob, M. Taylor, M. Bindi, S. Brown, I. Camilloni, A. Diedhiou, R. Djalante, K.L. Ebi, F. Engelbrecht, J. Guiot, Y. Hijikawa, S. Mehrotra, A. Payne, S.I. Seneviratne, A. Thomas, R. Warren, and G. Zhou, 2018: Impacts of 1.5°C Global Warming on Natural and Human Systems. In: Global Warming of 1.5°C. An IPCC Special Report on the impacts of global warming of 1.5°C above pre-industrial levels and related global greenhouse gas emission pathways, in the context of strengthening the global response to the threat of climate change, sustainable development, and efforts to eradicate poverty [Masson-Delmotte, V., P. Zhai, H.-O. Pörtner, D. Roberts, J. Skea, P.R. Shukla, A. Pirani, W. Moufouma-Okia, C. Péan, R. Pidcock, S. Connors, J.B.R. Matthews, Y. Chen, X. Zhou, M.I. Gomis, E. Lonnoy, T. Maycock, M. Tignor, and T. Waterfield (eds.)]. Cambridge University Press, Cambridge, UK and New York, NY, USA, pp. 175-312, doi:10.1017/9781009157940.005.

³ GISTEMP Team, 2023: GISS Surface Temperature Analysis (GISTEMP), version 4. NASA Goddard Institute for Space Studies. Dataset accessed 20YY-MM-DD at <https://data.giss.nasa.gov/gistemp/>.

⁴ KOHÁK, Erazim. Zelená svatozár: kapitoly z ekologické etiky. 2., přeprac. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-85850-86-9, str. 24

uzavření pro veřejnost. Ačkoliv i při volnočasových aktivitách platí jeden ze základních právních principů, tedy že neznalost zákona neomlouvá, nelze očekávat, že si běžný člověk před vstupem do přírody prostuduje právní úpravu obsaženou v celé řadě právních předpisů. Přestože volnočasové aktivity v přírodě budou s největší pravděpodobností vyhledávat především lidé s pozitivním vztahem k ní a se snahou opustit navštívené místo v původním stavu, tak i v těchto případech může dojít k porušení povinnosti nevědomky, což sice nevylučuje vznik odpovědnosti, ale vzhledem k tomu, že vzniklá škoda na životním prostředí může být nevratná, je více než žádoucí, aby byly osoby pohybující se v přírodním prostředí dobře informovány, k čemuž může přehledná právní úprava pouze přispět. Především ale může nevědomost a strach z porušení právních předpisů řadu lidí odradit od trávení času v přírodě, při čemž právě pobyt v přírodě je tím nejdůležitějším stavebním kamenem při budování vztahu k ní. Tvorbou takového vztahu dochází i k posílení zájmu na ochraně životního prostředí a nejen, že může ovlivnit chování konkrétní osoby k přírodě, ale ekologicky smýšlející obyvatelstvo může mít vliv i na hospodářské činnosti jiných subjektů, ať už za pomoci společenského tlaku na zákonodárce nebo výběrem dodavatele či výrobce, který se snaží svůj negativní dopad na životní prostředí minimalizovat.

1. Prameny

Prvně je nutné zmínit, že ačkoliv je v rámci této práce věnováno nejvíce prostoru pramenům práva životního prostředí, tak na volnočasové aktivity dopadají stejně jako na každou jinou lidskou činnost i normy práva občanského, trestního, správního a mnoha jiných právních odvětví.⁵ Proto najdeme mnoho limitů ovlivňujících výkon volnočasových aktivit v přírodě nejen v pramenech práva životního prostředí. Z důvodu mimořádné rozsáhlosti a roztržitosti pramenů práva životního prostředí⁶ je pro větší přehlednost možné je dělit hned dle několika kritérií, tak například na předpisy průřezové, které působí při ochraně životního prostředí jako celku a předpisy složkové, které zase působí jen na určitém úseku této ochrany.⁷ Dalším dělením lze vymezit šest skupin dle věcného obsahu na předpisy ústavního a obecného základu, předpisy upravující organizaci, předpisy upravující odpovědnost, předpisy se zvláštními průřezovými nástroji, předpisy ochraňující jednotlivé složky životního prostředí, předpisy ochraňující životní prostředí před specifickými zdroji ohrožení či předpisy upravující ochranu životního prostředí při některých zvláštních činnostech.⁸ Pro účely této diplomové práce mohou být prameny také rozděleny dle toho, zda se provozování volnočasových aktivit pouze dotýkají či zda jsou v nich jednotlivé volnočasové aktivity přímo upraveny. Ačkoliv z důvodu velkého počtu pramenů není možné je plně obsáhnout, mohou z nich být vybrány ty, které výkon volnočasových aktivit ovlivňují nejvíce, při čemž těm nejdůležitějším je věnován prostor ve třetí a čtvrté kapitole.

1.1. Prameny dotýkající se provozování volnočasových aktivit

1.1.1. Ústavní pořádek České republiky

Již dle hierarchie pramenů by na prvním místě při jejich výčtu měl být ústavní pořádek České republiky, jelikož mimo jiné obsahuje samotný základ provozování volnočasových aktivit a to, aniž by je přímo zmiňoval. Legální definice totiž povoluje každému činit, co není zákonem zakázáno,⁹ což platí i o volnočasových aktivitách a pobytu v přírodě.¹⁰

„Zdá se mi, že by bylo smutné, kdyby Ústava vznikající koncem dvacátého století neobsahovala jediný ekologický paragraf,“ reagoval Václav Havel na původní vládní návrh

⁵ KOHOUT, David. Ochrana přírody a sport. *Acta Universitatis Carolinae Iuridica*, roč. 61 (2015), č. 2. ISSN 0323-0619.

⁶ JANČÁŘOVÁ, Ilona. Právo životního prostředí: obecná část. Brno: Masarykova univerzita, 2016. ISBN 978-80-210-8366-0, str. 31

⁷ DAMOHORSKÝ, Milan. Právo životního prostředí. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-338-7, str. 33

⁸ DAMOHORSKÝ, Milan. České právo životního prostředí: Czech environmental law. 2., rozš. a aktualiz. vyd. V Praze: Univerzita Karlova, Právnická fakulta, 2006. České právo a Evropská unie. ISBN 80-85889-70-6, str. 22

⁹ Ústava ČR, čl. 2 odst. 4, LZPS čl. 2 odst. 3

¹⁰ KOHOUT 2015

ústavního zákona č. 1/1993 Sb. (dále jen „Ústava ČR“). Následně návrh doplnil a jím navržený ekologický paragraf se alespoň v redukované podobě do textu Ústavy ČR dostal a státu tak byla uložena povinnost dbát šetrného využívání přírodních zdrojů a chránit přírodní bohatství.¹¹ Ustanovení vymezuje státní cíl, což je typické pro moderní ústavy, při čemž tedy spíše, než odpovědnost právní zakládá odpovědnost politickou. Navíc z něj vychází jeden z hlavních principů práva životního prostředí hrající při ochraně životního prostředí významnou roli,¹² kdy jednak vymezuje jakési „mantinely“ výkonu veřejné moci a jednak legitimizuje státní regulaci určitých činností prováděných soukromými subjekty,¹³ či dokonce i omezení jiných práv.¹⁴ Tento princip je někdy doplňován principem sdílené odpovědnosti, kterým je kladen morální apel na každého člověka, aby se v mezích svých schopností a možností podílel na ochraně životního prostředí. Nikdy však nemůže být sdílenou odpovědností nahrazena odpovědnost státu a jiných osob vymezených zákonem.¹⁵

Jak je uvedeno v komentáři k ústavnímu zákonu č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod (dále jen „Listina“): *„Proces "zelenání ústav" je proto následován (prohlouben) tzv. procesem "ekologizace základních práv", jenž v sobě odráží snahu o hlubší propojení hodnotových zdrojů stojících u zrodu ideje lidských práv (náboženské, etické, kulturní či politicko-filosofické zdroje) s ekologickými myšlenkami a environmentálními principy a hodnotami.“*¹⁶ Listina tak zakládá právo na příznivé životní prostředí, které ačkoliv je v příslušném článku přiznáno každému,¹⁷ přísluší dle názoru Ústavního osudu pouze fyzickým osobám, jak vyplývá ze samotné podstaty tohoto práva.¹⁸ Nejednoznačnost neurčitého pojmu „příznivé“ bývá řešena pomocí ustanovení čl. 41 Listiny, dle kterého se práva na příznivé životní prostředí lze domáhat pouze v mezích zákonů, kterými se čl. 35 Listiny provádí. Prováděcími zákony je pak určen stav životního prostředí, který je považován za příznivý. Příznivý stav životního prostředí je bezpochyby žádoucí i z hlediska jeho využívání za účelem rekreačních či sportovních aktivit, kdy si lze jen těžko představit, že by ve stejné míře byl za takovým účelem vyhledáván zdevastovaný les či znečištěná řeka. Dále je pak garantováno i „právo na včasné a úplné informace o stavu životního prostředí a přírodních zdrojů,“¹⁹ které je provedeno speciálním zákonem č. 123/1998

¹¹ Ústava ČR, čl. 7

¹² DÁMOHORSKÝ 2010, str. 51

¹³ Ústava České republiky: komentář. Praha: Linde, 2010. ISBN 978-80-7201-814-7, čl. 7 – 6.

¹⁴ RYCHETSKÝ, Pavel. Ústava České republiky: Ústavní zákon o bezpečnosti České republiky: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-809-3, čl. 7 – 20.

¹⁵ DÁMOHORSKÝ 2010, str. 51

¹⁶ Listina základních práv a svobod: komentář. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-750-6.

¹⁷ Listina, čl. 35 odst. 1

¹⁸ Usnesení Ústavního soudu I. ÚS 282/97

¹⁹ Listina, čl. 35 odst. 2

Sb., o právu na informace o životním prostředí k zákonu č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím. Využitím tohoto práva pak bylo například žádáno o informace ohledně nevyhrazení žádných míst k provozování vodních sportů na území Národního parku Šumava, jak je popsáno níže v kapitole 3.4. o národních parcích. Listina v čl. 14 zaručuje i svobodu pohybu a pobytu, které je hojně užíváno i při volnočasových aktivitách v přírodě, typicky při turistice. Svoboda může být omezena pouze zákonem a jen je-li to nevyhnutelné z některého z pěti taxativně vymezených důvodů, mezi které patří právě i ochrana přírody.

Listina mimo výše zmíněná práva zakládá i důležité povinnosti, mimo jiné ukládá, že „*při výkonu svých práv nikdo nesmí ohrožovat ani poškozovat životní prostředí, přírodní zdroje, druhové bohatství přírody a kulturní památky nad míru stanovenou zákonem.*“²⁰ Zatímco právo na příznivé životní prostředí náleželo pouze osobám fyzickým, povinnost jej neohrožovat a nepoškozovat pak dopadá i na právnické osoby. Na straně jedné je v ustanovení zdůrazněna odpovědnost státu v ochraně životního prostředí spočívající v jeho povinnosti zákonem stanovit onu přípustnou míru poškození, na straně druhé pak ustanovení částečně přesouvá odpovědnost směrem dovnitř společnosti, tedy právě k samotným jedincům, což se ostatně projevuje i v některých zásadách ochrany životního prostředí jako odpovědnost původce znečištění, znečišťovatel platí či částečně i v principu prevence. Ačkoliv tato přenesená odpovědnost plní především funkci sankční, její nedílnou součástí je opět i morální apel, aby každý při výkonu všech činností (včetně těch volnočasových) přispíval k ochraně životního prostředí, a to nejen pro jeho zachování pro sebe samotného, ale i pro budoucí generace.²¹ To je koneckonců vyjádřeno jak v preambuli Listiny: „*připomínajíc si svůj díl odpovědnosti vůči budoucím generacím za osud veškerého života na Zemi,*“ tak v principu trvale udržitelného rozvoje, kdy ideálním by byl „*takový rozvoj, který současným i budoucím generacím zachovává možnost uspokojovat jejich základní životní potřeby a přitom nesnižuje rozmanitost přírody a zachovává přirozené funkce ekosystémů.*“

²² Jak uvádí Huneš s Tomoszkovou: „*Nastavení vhodného právního režimu udržitelného užívání přírodních zdrojů a statků v dnešní době je extrémně důležité a musí být provedeno tak, aby umožňovalo nejen realizaci existujících vlastnických práv, ale také realizaci základních potřeb člověka, včetně těch psychologických, a zachování této možnosti pro budoucí generace.*“²³ Mezi

²⁰ Listina, čl. 35 odst. 3

²¹ Listina základních práv a svobod: komentář. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-750-6, čl. 35 odst. 3

²² Zákon č. 17/1992, o životním prostředí, §6

²³ HUNEŠ, Karel a Veronika TOMOSZKOVÁ. Veřejné užívání přírodních statků. V Praze: C.H. Beck, 2022. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-898-6., str. 5

zmiňované základní životní potřeby, jejichž možnost uspokojování má být zachována, patří i tzv. osobní aktivity,²⁴ mezi které jsou řazeny i aktivity volnočasové.²⁵

Povinnost nepoškozovat životní prostředí při výkonu svých práv je zvláště zdůrazněna v rámci úpravy vlastnického práva ve čl. 11 Listiny. Ačkoliv právo vlastnit majetek je zaručeno každému se stejným zákonným obsahem a ochranou, může být omezeno ve veřejném zájmu, na základě zákona a za náhradu, při čemž ale takové omezení musí sledovat legitimní cíl a šetřit podstatu vlastnického práva, tedy být provedeno v přiměřené míře.²⁶ Nad rámec omezení vlastnického práva z důvodu ochrany práv druhých a ochrany veřejného zájmu, pak z formulace „*vlastnictví zavazuje*“²⁷ vyplývá mimo jiné povinnost vlastníka respektovat i sociální funkci svého vlastnictví, tedy že má zároveň sloužit obecnému blahu a proto je například legitimním a přiměřeným omezením vlastnického práva institut veřejného užívání, kterému je věnováno více prostoru ve druhé kapitole. Otázce přiměřenosti omezení z důvodů veřejného zájmu se věnoval i Ústavní soud²⁸ v souvislosti s výkonem práva myslivosti, kdy došel k závěru, že vlastníci honebních pozemků jsou nuceni trpět zásahy do svého vlastnického práva v podobě zabíjení zvířat a s tím související střílbou ze zbraní na těchto pozemcích.

„*Svoboda pohybu a pobytu je zaručena.*“²⁹ Právě toto klasické přirozené právo poskytuje všem občanům, ale i cizincům pobývajícím oprávněně na území České republiky, možnost měnit svou přítomnost na území ČR, při čemž se jedná o tzv. negativní svobodu, ze které neplyne žádné právo na pozitivní plnění ze strany státu.³⁰ Protože je možnost pohybovat se volně základem většiny volnočasových aktivit provozovaných v přírodě, rozebereme si tuto svobodu podrobněji. Samozřejmě musí mít i tohle přirozené právo své limity a omezení, kterým se Listina také věnuje. K omezení může dojít pouze za splnění stanovených podmínek, tedy musí být stanoveno zákonem, v nevyhnutelných situacích a z taxativně uvedených důvodů, kterými jsou bezpečnost státu, udržení veřejného pořádku, ochrana zdraví, ochrana práv a svobod druhých a ochrana přírody na vymezených územích.³¹ Ústavní soud definoval svobodu pohybu jako „*oprávnění nejen občana, ale každého pohybovat se po území České republiky vymezeném jejími státními hranicemi*

²⁴ Zákon č. 108/2006, o sociálních službách, §9 odst. 1, písm. i)

²⁵ Dle letáku veřejného ochránce práv ohledně příspěvku na péči dostupném na jeho webových stránkách: <https://www.ochrance.cz/uploads-import/Letaky/Prispevek-na-peci.pdf>

²⁶ Listina základních práv a svobod: komentář. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-750-6, čl. 11

²⁷ Listina, čl. 11 odst. 3

²⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 13. 12. 2006, sp. zn. Pl.ÚS 34/03

²⁹ Listina, čl. 14 odst. 1

³⁰ Listina základních práv a svobod: komentář. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-750-6, čl. 14

³¹ Listina, čl. 14 odst. 3

*a navštěvovat jednotlivá místa s výjimkou těch, pro která zákon ve smyslu ustanovení čl. 14 odst. 3 Listiny stanoví omezení.*³²

Omezením z důvodu ochrany přírody je v rámci této diplomové práce věnován prostor především v rámci čtvrté a páté kapitoly, kdy například při hrozícím poškození území či jeskyně může orgán ochrany přírody v některých zvláště chráněných územích pohyb omezit opatřením obecné povahy,³³ či omezení pohybu v klidových územích národních parků.³⁴ Omezením z důvodu ochrany zdraví může být zákaz vstupu do porostů v lese, kde dochází k těžbě či manipulaci s dřívím,³⁵ ale je jím i omezení pohybu v souvislosti s infekčním onemocněním,³⁶ v souvislosti s tím lze zmínit i poměrně aktuální krizové opatření omezující pohyb osob, o jehož přijetí vláda rozhodla v nouzovém stavem z důvodu ohrožení zdraví v souvislosti s výskytem koronaviru.³⁷ Omezení svobody pohybu z důvodu bezpečnosti státu a udržení veřejného pořádku, které najdeme mimo jiné v zákoně č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, nejsou z pohledu provozování turistiky zásadní, ačkoliv mohou mít své dopady i na tuto oblast.

Zásadní je i ochrana práv a svobod druhých. Při neoprávněném vstupu na cizí pozemek se může vlastník tohoto pozemku domáhat ochrany před takovým zásahem či rušením jeho vlastnického práva,³⁸ ale ochrana vlastnického práva není bezbřehá, když připouští jeho omezení mimo jiné i v rámci sousedských práv,³⁹ které však na volnočasové aktivity nedopadají. Z pohledu těchto aktivit je mnohem důležitějším institutem veřejné užívání přírodních statků, kdy je zákonem v rámci přístupu do krajiny⁴⁰ a obecného užívání lesa⁴¹ takový zásah do vlastnického práva povolen. Vlastník tak musí strpět průchod uživatele a zdržet se činností, které by mohly takový průchod znemožnit, jak je popsáno v rámci třetí kapitoly o veřejném užívání.

1.1.2. Mezinárodní smlouvy

Dalším velmi důležitým pramenem jsou i mezinárodní smlouvy, jejichž významnost je dána především tím, že mnohé místní a regionální problémy životního prostředí postupem času nabývají globálních rozměrů, při čemž vyhlášené a ratifikované mezinárodní smlouvy se stávají přímo součástí našeho právního řádu, a v případě jejich rozporu se zákonem mají dokonce

³² Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 30. 10. 2002, sp. zn. Pl. ÚS 4/02

³³ ZOPK, §64

³⁴ ZOPK, §17 odst. 1

³⁵ Lesní zákon, §20 odst. 1 písm. i)

³⁶ Zákon č. 258/2000, o ochraně veřejného zdraví, §64

³⁷ Usnesení vlády ze dne 15. 3. 2020 č. 215

³⁸ Občanský zákoník, §1042

³⁹ Občanský zákoník, §1013 a násl.

⁴⁰ ZOPK, §63

⁴¹ Lesní zákon, §19 odst. 1

aplikační přednost.⁴² Z mezinárodních úmluv stojí za zmínku Úmluva o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví z roku 1972, která patří mezi úmluvy UNESCO a věnuje se zachování kulturního a přírodního dědictví budoucím generacím, při čemž zapsání hory, jezera či národního parku na Seznam světového dědictví zpravidla roste atraktivita takového místa pro volnočasové aktivity. Dalším příkladem může být Úmluva o mokřadech majících mezinárodní význam především jako biotopy vodního ptactva z roku 1971, která smluvním stranám ukládá povinnost zapsat alespoň jeden mokřad na Seznam mokřadů mezinárodního významu a poskytnout mu vyšší ochranu.

1.1.3. Právo Evropské unie

Ačkoliv problémy životního prostředí mohou mít globální rozměr, nemusí existovat globální prostředky k jejich řešení a je tedy nutné využít prostředků místních či regionálních v několika státech společně. Při vytváření a uplatňování takových prostředků je důležitá spolupráce států, které lze dosáhnout v mezích mezinárodního práva veřejného nejen mezinárodními smlouvami, ale často za pomoci mezinárodních organizací. Tak například Evropská unie v rámci své ekologické politiky vydala velmi důležitou směrnici Evropského parlamentu a Rady 2009/147/ES, o ochraně volně žijících ptáků a směrnici Rady 92/43/EHS o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin, které tvoří soustavu Natura 2000, kdy je v takto chráněných územích stanoven zvláštní režim provozování nejen volnočasových aktivit, jak bude blíže rozebráno v rámci kapitoly 4.1.7.

1.1.4. Zákony

Poměrů vzniklých v důsledku provozování volnočasových aktivit se může dotýkat celá řada zákonů, jejichž výčet není možno i z důvodu různorodosti volnočasových aktivit plně obsáhnout. Lze však zmínit zákony upravující odpovědnost provozovatelů těchto aktivit. V rámci soukromoprávní odpovědnosti je stěžejním zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. V případě protiprávního jednání může provozovatelům vzniknout i trestněprávní odpovědnost, kterou upravuje zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník., ale častěji bude jednání pouze přestupkem, které bývají upraveny v rámci konkrétních zákonů, tak například v hlavě deváté zákona č. 289/1995, o lesích, ale samozřejmě velmi zásadním je i zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich. V rámci správního práva je pak možné zmínit i zákon č. 500/2004 Sb., správní řád upravující postupy správních orgánů.

⁴² Ústava ČR, čl. 10

Zákonem č. 2/1969 Sb., kompetenční zákon bylo mimo jiné zřízeno Ministerstvo životního prostředí jako ústřední orgán státní správy ochrany přírody v České republice⁴³. Kompetence významné pro ochranu životního prostředí však mají i jiná ministerstva, zejména pak Ministerstvo zemědělství a Ministerstvo pro místní rozvoj.⁴⁴

Při budování zázemí pro výkon volnočasových aktivit, ale i při jiných souvisejících činnostech se můžeme také setkat se zákonem č. 183/2006 Sb., stavební zákon nebo se zákonem č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí. Využívání a ochraně přírodních léčivých zdrojů a zdrojům přírodních minerálních vod se věnuje zákon č. 164/2001 Sb., lázeňský zákon.

1.2. Prameny přímo upravující provozování volnočasových aktivit

1.2.1. Složkové zákony

V závislosti na prostoru, ve kterém se člověk nachází při volnočasové aktivitě, je upraven její výkon tzv. složkovými zákony. Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny (dále jen „ZOPK“) reguluje celou řadu volnočasových aktivit v přírodě podobně jako zákon č. 289/1995 Sb., o lesích (dále jen „lesní zákon“), který zase, jak z názvu vyplývá, upravuje výkon těchto aktivit v lese. Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách (dále jen „vodní zákon“) se mimo jiné věnuje užívání povrchových vod k plavbě či koupání v nich.

1.2.2. Zákony upravující konkrétní volnočasové aktivity

Ačkoliv výše uvedené prameny upravují ve větší či menší míře provozování volnočasových aktivit, existují i zákony zaměřené přímo na jednotlivé volnočasové aktivity, především pak lze zmínit zákon č. 99/2004 Sb., o rybářství a zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti či zákon č. 49/1997 Sb., o civilním letectví upravující i sportovní létání. Splouvání vodních toků se věnuje zákon č. 114/1995 Sb., o vnitrozemské plavbě.

1.2.3. Podzákoné právní předpisy

Na základě zákonného zmocnění pak mohou být vydávány i tzv. podzákoné právní předpisy. Do této skupiny patří celá řada aktů zřizujících zvláště chráněná území, tak se například nařízením vlády zřizují chráněné krajinné oblasti a vyhláškou Ministerstva životního prostředí národní přírodní památky a národní přírodní rezervace. Tyto právní předpisy pak často obsahují bližší regulaci volnočasových aktivit, když jejich provozování vážou na souhlas orgánu ochrany přírody.

⁴³ Zákon č. 2/1969 Sb., §79 odst. 1

⁴⁴ JELÍNKOVÁ, Jitka. Občan, spolek, obec a úřad v ochraně životního prostředí: praktický průvodce. Praha: Grada, 2017. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-271-0508-3, str. 19-20

Ačkoliv se nejedná o právní předpis, považuji za důležité zmínit, že orgány ochrany přírody mohou v rámci své působnosti vydávat opatření obecné povahy, například k vymezení tras v klidových územích národních parků či k vyhrazení míst určených k provozování volnočasových aktivit jinak na území zvláště chráněných území zakázaných.

2. Životní prostředí a veřejné užívání

Člověk přírodu k životu potřebuje, jelikož by bez ekosystémových služeb nepřežil.⁴⁵ Ekosystémové služby „jsou přínosy, které lidé získávají od ekosystémů. Zahrnují poskytování statků, jako je potrava a voda; regulační služby, jako je regulace záplav, sucha, degradace půdy a chorob; podpůrné služby, jako je vytváření vody a koloběh živin; a kulturní služby, jako jsou rekreační, duchovní, náboženské a jiné nemateriální hodnoty.“⁴⁶ Spolu s lidskou populací roste i poptávka po těchto ekosystémových službách, při čemž ale zvýšená lidská aktivita naopak schopnost ekosystémů tyto služby poskytovat snižuje.⁴⁷ Poptávka po jednotlivých službách je v dnešní době dokonce tak vysoká, že jejich poskytování bývá mnohdy řešeno kompromisem, kdy na úkor zvýšení nabídky jedné ze služeb bývá poskytování jiné zhoršeno, tak například při změně lesa na zemědělskou půdu sice dojde ke zvětšení pozemků použitelných k zajištění potravy, ale na druhou stranu ubude místo k ekoturismu.⁴⁸

Navíc dle statistických dat Světové banky z roku 2021 skoro tři čtvrtiny obyvatel v České republice žije ve městech⁴⁹ a právě v souvislosti s urbanizací a změnou životního stylu se ukazuje, že lidé vyhledávají čas v přírodě stále více za především účelem odpočinku či rekreace, dokonce i mnoho činností dříve nezbytných z existenčních důvodů je dnes provozováno ve volném čase za účelem relaxace.⁵⁰

2.1. Životní prostředí

Životním prostředím je „vše, co vytváří přirozené podmínky existence organismů včetně člověka a je předpokladem jejich dalšího vývoje a jehož složkami jsou zejména ovzduší, voda, horniny, půda, organismy, ekosystémy a energie.“⁵¹ Z definice vyplývá, že zákon vymezuje životní prostředí jako hmotný svět, z něhož jen tu část, která je tvořena konkrétními složkami a ekosystémy, při čemž nejde pouze o existenci člověka, nýbrž všech živých organismů.⁵² Právě zahrnutí všech živých organismů by mohlo nasvědčovat změně v lidském pojetí přírody, tedy alespoň částečnému mísení či přechodu od tradičního antropocentrického přístupu k tomu biocentrickému. Zatímco antropocentrický staví do popředí člověka a jeho potřeby, ten

⁴⁵ HUNEŠ, TOMOSZKOVÁ 2022., str. 1

⁴⁶ Ekosystémy a kvalita lidského života: rámec pro hodnocení : zpráva pracovní skupiny pro koncepční rámec Ekosystémového hodnocení milénia: český překlad Souhrnu publikace. Praha: Ministerstvo životního prostředí, 2003. ISBN 80-7212-266-5, str. 13

⁴⁷ Tamtéž, str. 11

⁴⁸ Tamtéž, str. 13

⁴⁹ Viz <https://data.worldbank.org/indicator/SP.URB.TOTL.IN.ZS>

⁵⁰ HUNEŠ, TOMOSZKOVÁ 2022., str. 2

⁵¹ Zákon o životním prostředí, § 2

⁵² DÁMOHORSKÝ 2010, str. 28

biocentrický staví člověka na roveň všem ostatním živým tvorům a jejich potřebám.⁵³ Antropocentrický přístup s sebou může a často také přináší drastické následky pro přírodu, když lze lhostejnost lidí při užívání přírodních zdrojů pozorovat již od nepaměti, jelikož člověk vždy vycházel z předpokladu, že příroda je mocnější a vše napraví. Nejméně od sedmnáctého století lidé evropské kultury pohlíželi na přírodu jako na kulisu dramatu lidských životů, a to především jako na soubor přírodních zdrojů sloužících k uspokojování našich přání, při čemž pokud ty mají sloužit jen k lidskému užitku, pak není důvod brát ohledy na půdu, krajinu či zvěř.⁵⁴ Posun ke konzumnímu stylu života, když kdysi byla hnacím motorem společnosti snaha o přežití a uspokojení svých základních a nyní je snahou spíše dosažení zisku a život v nadbytku, to vše způsobilo, že nekonečný nárok na přírodní zdroje se dostává do střetu s konečným světem a vyčerpatelností těchto zdrojů.⁵⁵ Z toho důvodu jsme do jednadvacátého století vstoupili v ekologické krizi, jak nazýváme uvědomění si, že nám již neprochází to, co nám dříve procházelo.⁵⁶ Konečně tak snad opouštíme tradiční antropocentrický přístup a od úplného panství nad přírodou přecházíme k symbiotickému soužití s ní. Změna hodnot se pak nutně musela projevit i v právní regulaci, která je považována za hlavní nástroj v boji s ekologickou krizí, při čemž ta musela projít změnou nejen na národní, ale především na mezinárodní úrovni.⁵⁷

2.2. Příroda

Pro účely této práce není potřebné zabývat se do hloubky významem tohoto pojmu, jelikož je dle mého názoru široké veřejnosti znám. Krátce se však podíváme, co si lze pod tímto pojmem poradit a jak s ním pracuje zákonodárce.

Ačkoliv se pojem příroda nachází přímo v ZOPK, tak jeho definici česká právní úprava neobsahuje. Taková legální definice nejspíše ani není potřebná, když její vymezení spadá spíše do oborů přírodovědeckých či dokonce filozofických. Tak Sociologický ústav Akademie věd České republiky v rámci své encyklopedie definuje přírodu dvěma způsoby. První definice je velmi obecná, když dle ní je přírodou „*to, co jest, veškerenstvo, vesmír*“, druhá definice již konkretizuje, že přírodou je „*to, co není vytvořeno lidmi, co se vytvořilo samo*“, což nejspíše vychází z antického pojetí přírody, kdy ta byla označována slovem *fysis*, které sice má mnoho významů, ale jeho základem je tvar řeckého slovesa „*fyó*“, což lze přeložit jako růst, kvést, rašit, pučet, ale

⁵³ MATĚJČEK, Tomáš. Filozofické a etické aspekty životního prostředí. Metodický portál: Články [online]. 30. 04. 2013, [cit. 2023-03-13]. Dostupný z WWW: <<https://clanky.rvp.cz/clanek/17387/FILOZOFICKE-A-ETICKE-ASPEKTY-ZIVOTNIHO-PROSTREDI.html>>. ISSN 1802-4785

⁵⁴ KOHÁK 2000, str.17

⁵⁵ Tamtéž, str. 65

⁵⁶ Tamtéž, str. 18

⁵⁷ Listina základních práv a svobod: komentář. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-750-6, čl. 35

i pozdějšími překlady jako rodit či plodit.⁵⁸ Nejčastěji však bývá v naší kultuře příroda chápána prostorově, tedy jako bližší neurčené území, kam například člověk může vyjet na výlet či provozovat jiné volnočasové aktivity.⁵⁹ Takto obecná vymezení nenajdou v právu životního prostředí svá využití. Ačkoliv tedy mohou existovat rozdíly v rozsahu výkladu pojmu u různých lidí, v základech se většina lidí shodne. To potvrzuje i E. Kohák ve své knize, kde na otázku, co je přírodou, odpovídá: „*Stromy, mývaly, dikobrazy můžeme považovat za něco daného, avšak příroda jako celek, jako ucelená skutečnost s vlastním smyslem, vlastní hodnotou, vzniká teprve v lidské zkušenosti. Samozřejmě, že na určitém zkušenostním základu – slovy Paula Ricoeura: aby něco mohlo mít smysl, musí něco být. Jenže s tím něčím se seznamujeme vždy v rámci určité ucelující – či ustavující či konstituující – zkušenosti. Zakoušená příroda je vždy již příroda osmyslněná, obdařená smyslem.*“⁶⁰

Nápovědou toho, jak přírodu vnímal zákonodárce, můžeme nalézt v ZOPK, dle kterého se ochranou přírody a krajiny rozumí péče „*o volně žijící živočichy, planě rostoucí rostliny a jejich společenstva, o nerosty, horniny, paleontologické nálezy a geologické celky, péče o ekologické systémy a krajinné celky, jakož i péče o vzhled a přístupnost krajiny.*“⁶¹ Zákon pak demonstrativním výčtem jednotlivé oblasti ochrany konkretizuje⁶² a užité pojmy dokonce definuje.⁶³ Že se zákonodárce nechtěl pojmu věnovat a že se jeho vymezení přenechává jiným oborům, nasvědčuje i to, že mu není věnován prostor ani v důvodové zprávě ZOPK ani v komentáři k tomuto zákonu.

2.3. Veřejné užívání

Veřejné užívání je tradičním institutem správního práva, v němž dochází ke střetu veřejného a soukromého práva, kdy nejčastěji se jedná o oblast zvláštní části správního práva (lesní právo, vodní právo atd.) a věcných práv (typicky vlastnické právo). Sám právní řád neobsahuje definici veřejného užívání, která pak bývá vytvářena právní naukou a judikaturou, což poskytuje možnost v institutu veřejného užívání reflektovat změny společnosti s ohledem na výše zmíněný přechod od užívání přírodních statků za účelem uspokojování základních potřeb k jejich užívání za účelem volnočasových aktivit.⁶⁴ Veřejné užívání spočívá v „*užívání všeobecně přístupných*

⁵⁸ Sociologická encyklopedie Sociologického ústavu Akademie věd České republiky [online] 7. 5. 2023. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/P%C5%99%C3%ADroda>

⁵⁹ KRAJHANZL, Jan. Vztah k přírodě? Jenže, co je "příroda"?. Český portál ekopsychologie [online] 7. 3. 2023. Dostupné z: <http://www.ekopsychologie.cz/vsechny-clanky/vztah-k-priode-co-je-priroda/>

⁶⁰ KOHÁK 2000, str.61

⁶¹ ZOPK §2 odst. 1

⁶² ZOPK, §2 odst. 2

⁶³ ZOPK, §3

⁶⁴ HUNEŠ, TOMOSZKOVÁ 2022, str. 56-57

*materiálních statků, které odpovídá jejich účelovému určení, předem neomezeným okruhem uživatelů.*⁶⁵ V našem právním řádu se uplatní dualistické pojetí veřejného užívání, které rozdělujeme na obecné užívání a zvláštní užívání. Rozdílný je již samotný způsob jejich vzniku, kdy obecné užívání vzniká přímo ze zákona, zatímco zvláštní vzniká až úředním rozhodnutím či povolením. Navíc je uživatel při obecném užívání částečně limitován, když musí statek užívat pouze takovým způsobem, kterým z užívání nevylučuje ostatní.⁶⁶

2.4. Limity veřejného užívání včetně ochrany životního prostředí

Zatímco v některých případech není nutné užívání materiálních statků právně upravovat či regulovat i s ohledem na to, že se jedná o statky nikým nevlastněné a někdy téměř nevyčerpatelné, jak je tomu typicky v případě sluneční energie či ovzduší,⁶⁷ jejichž veřejné užívání vyplývá již ze samotné povahy těchto statků. Zákonné zmocnění pak není vyžadováno v situacích, kdy veřejným užíváním nedochází k zásahu do základních práv jiných subjektů, zatímco v případech, kdy k takovým zásahům dochází, je zákonná úprava nutná.⁶⁸ Tak při veřejném užívání ovzduší nemusí mít jeho dýchání zákonný základ, jelikož tím nedochází k zásahu do žádného jiného základního práva, naopak vypouštění emisí do ovzduší již s určitostí takový zásah představuje, a proto musí být upraveno v zákoně, který navíc stanoví podmínky a limity takového veřejného užívání.⁶⁹

Z jak výše uvedeného vyplývá, veřejným užíváním může dojít k zásahu i do ústavně zaručených práv, typicky pak do práva vlastnického, jelikož materiální statek může být jak ve vlastnictví státu, tak v soukromém vlastnictví.⁷⁰ Aby bylo takové omezení základních práv ústavně konformní musí být odůvodněno realizací jiného základního práva nebo jiného veřejného zájmu. Při volnočasových aktivitách může být realizována například svoboda pohybu, přístup ke kulturnímu bohatství, právo na příznivé životní prostředí a vzhledem k terapeutickým účinkům, které může mít pobyt v přírodě na zdraví člověka, by se dalo uvažovat také o právu na ochranu zdraví.⁷¹ Nutnost zákonné úpravy při zásahu do základních práv vyplývá přímo z Listiny, kdy takové omezení základního práva či svobody musí navíc šetřit podstatu a smysl omezovaného práva, sledovat legitimní cíl a platit pro všechny případy stejně.⁷²

⁶⁵ HENDRYCH, Dušan. Správní právo: obecná část. 8. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7179-254-3, str. 307-310

⁶⁶ Tamtéž, str. 307-310

⁶⁷ Tamtéž, str. 313

⁶⁸ Listina, čl. 4, odst. 2

⁶⁹ Zákon č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší

⁷⁰ HENDRYCH 2012, str. 311-312

⁷¹ HUNEŠ, TOMOSZKOVÁ 2022, str. 30-33

⁷² Listina, čl. 4

Při regulaci veřejného užívání přírodních statků ale nepostačí jeho vyvážení pouze s ohledem na omezení jiných základních práv, ale je nutné zohlednit i veřejné zájmy,⁷³ mezi které patří mimo jiné i ochrana životního prostředí. Vztah hezky popisují K. Huneš, V. Tomoszková: „Společně s rozšířením soukromého vlastnictví a jeho ochrany se vlastnický přístup prosadil i u správy většiny přírodních statků, včetně vod. Vedle vlastnictví existoval režim veřejného (či společného) užívání založený na zvykovém právu, který se do právních kodifikací propsal jako veřejnoprávní omezení vlastnického práva. Od 60. a 70. let 20. století se do dynamického vztahu, ve kterém je třeba vyvažovat mezi výkonem soukromého vlastnického práva a práv vyplývajících z veřejného užívání, začal promítat ještě silný zájem na ochraně životního prostředí. Užívání přírodních statků tak dnes funguje na základě zpravidla trojstranného, dynamicky se vyvíjejícího vztahu vlastníka, širokého okruhu uživatelů z řad veřejnosti a státu, který garantuje ochranu veřejného zájmu. V tomto vztahu je třeba vyvažovat všechny tři složky tak, aby každá z nich zůstala v co nejširší možné míře zachována.“⁷⁴ Ochranou životního prostředí se rozumí „činnosti, jimiž se předchází znečišťování nebo poškozování životního prostředí, nebo se toto znečišťování nebo poškozování omezuje a odstraňuje. Zahrnuje ochranu jeho jednotlivých složek, druhá organismů nebo konkrétních ekosystémů a jejich vzájemných vazeb, ale i ochranu životního prostředí jako celku.“⁷⁵ Ochrana životního prostředí obsahuje dvě složky – složku defenzivní a složku ofenzivní. V rámci defenzivní neboli obranné složky je životní prostředí chráněno před poškozováním nebo ohrožováním, a to především snahou o předcházení činnostem, které by mohly mít negativní vliv na životní prostředí či pokud takovým činnostem předejít nelze nebo již probíhají, tak alespoň poškozování, co nejvíce omezit. K tomu bývá využíváno zákazů, povolení nebo souhlasů k určitým činnostem a stanovením podmínek k jejich provozu. Složka ofenzivní pak aktivně působí na životní prostředí v reakci na jeho existující stav. Cílem je odstranit negativní zásah do životního prostředí nebo alespoň zmírnit následky tohoto zásahu, při čemž se nemusí jednat pouze o zásahy aktuální, ale odstraňují se i tzv. staré ekologické zátěže. Bývá zde využíváno převážně příkazů k uvedení do původního stavu nebo pokud to není možné, pak alespoň uvedením do stavu blízkého tomu původnímu. Nastane-li případ, kdy není možné ani přiblížit se původnímu stavu, pak jsou voleny jiné kompenzační příkazy, kdy je odpovědný nucen nahradit způsobenou škodu na životním prostředí nahradit jinou činností mající příznivý vliv na životní prostředí.⁷⁶

⁷³ DÁMOHORSKÝ 2010, str. 57

⁷⁴ HUNEŠ, TOMOSZKOVÁ 2022, str. 15

⁷⁵ Zákon o životním prostředí, § 9

⁷⁶ DÁMOHORSKÝ 2010, str. 29-30

2.5. Veřejné užívání jako subjektivní právo

Dle A. Gerlocha „*subjektivní právo představuje míru možného a dovoleného chování subjektu práva chovat se způsobem objektivním právem nezakázaným.*“ Kromě možnosti chovat se právně nezakázaným způsobem poskytuje subjektivní právo subjektu i oprávnění požadovat odpovídající chování od jiného včetně případné ochrany práva.⁷⁷

V předválečné právní vědě panovala shoda, že veřejné užívání není subjektivním právem, kdy dle J. Janovského veřejné užívání není subjektivním právem, jelikož není možné konkrétně vymezit jeho subjekt ani objekt. Subjektem totiž může být každý, kdo má faktickou možnost věc užívat. Neurčitost objektu rozvádí na příkladu veřejné cesty, jejíž veřejné užívání spočívá v užívání celé sítě veřejných cest a při zaměření na konkrétní cestu nelze s určitostí objekt vymezit, když veřejné užívání dopadá jen na právě trávající cest, jejíž i částečnou změnou může dojít k zatížení jiného pozemku. Subjektům navíc nebyla platným právem dle jeho názoru poskytována možnost obrany proti rušení či omezení veřejného užívání.⁷⁸

V dnešní době ale jednotný názor v této otázce nepadá. Tak například Z. Pulkrábek⁷⁹ a A. Mácha⁸⁰ se v názorech rozcházejí, ač oba své závěry částečně opírají o stejné rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ohledně veřejného užívání pozemních komunikací.⁸¹ Aniž by Nejvyšší správní soud zkoumal, zda je obecné užívání veřejné cesty subjektivním právem či nikoliv, konstatoval, že musí existovat nástroj ochrany pro subjekty, kteří veřejnou cestu pravidelně užívají, při čemž za takový nástroj označuje možnost podat návrh na odstranění pevné překážky z pozemní komunikace.⁸²

Dle názoru Z. Pulkrábek je veřejné užívání subjektivním právem, když institut veřejného užívání spočívá v oprávnění subjektu užívat cizí věc a v povinnosti ostatních takové oprávnění nerušit, což jsou první dvě roviny subjektivního práva. Navíc obsahu i třetí rovinu, když je subjektu veřejného užívání poskytována ochrana jeho práva skrze žalobu či návrh na zahájení správního řízení, jak vyvozuje z výše uvedeného rozhodnutí. Doplňuje, že i přes jeho veřejnoprávní úpravu, se jedná o soukromé subjektivní právo, když jsou možnost vynucení povinnosti a samotná povinnost stanoveny bez ohledu na to, zda je subjektem nositel veřejné moci či nikoliv.⁸³

⁷⁷ GERLOCH, Aleš. Teorie práva. 8. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. Právníké učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-838-9, str. 163

⁷⁸ Slovník veřejného práva československého. Praha: Eurolex Bohemia, 2000. Svazek II., ISBN: 80-902752-6-5, Obecné užívání str. 994-995

⁷⁹ PULKRÁBEK, Zdeněk. Veřejné užívání jako předmět soukromého práva? *Právní rozhledy*, č. 13/2009, ISSN: 1210-6410.

⁸⁰ MÁCHA, Aleš. Veřejné užívání jako subjektivní právo. *Správní právo*, č. 4-5/2015 ISSN 0139-6005.

⁸¹ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 15. 11. 2007, sp. zn. 6 Ans 2/2007

⁸² Zákon č. 13/1997 Sb., § 29 odst. 3

⁸³ PULKRÁBEK 2009

A. Mácha naopak veřejné užívání za subjektivní právo vůbec nepovažuje, ačkoliv přiznává, že první rovinu subjektivního práva naplňuje, tedy že se vždy jedná o zákonem umožněnou možnost chování. Druhou rovinu subjektivního práva již spatřuje pouze v obecném užívání, jelikož může být požadováno, aby byl statek užíván pouze takovým způsobem, který neomezuje užívání jinými uživateli, což při zvláštním užívání neplatí. Navíc uzavírá, že třetí rovinu nelze spatřit ani v jedné formě veřejného užívání. Dle jeho názoru je veřejnému užívání poskytována ochrana, ale pouze prostřednictvím správního dozoru či sankcí za správní delikt. Subjektům naopak není poskytnut právní nástroj, pomocí kterého by bylo možné se přímo na vlastníku statku domáhat jeho nerušeného užívání, z čehož usuzuje, že veřejné užívání nemůže být subjektivním právem. Návrh na odstranění pevné překážky považuje za výjimku, kdy odstranění může žádat velice úzká a specifická skupina osob, tedy osoby vlastníci nemovitost, které veřejná cesta slouží.⁸⁴

K výše uvedenému se vyjadřuje i K. Huneš, kdy k názorům J. Janovského uvádí, že neurčitost subjektů sama nepopírá povahu veřejného užívání jako subjektivního práva, nýbrž vyjadřuje jeho veřejnoprávní povahu a k objektu uvádí, že jím je veřejný statek, kdy při jeho podstatné změně provedené v souladu se zákonem zaniká veřejné užívání ex lege. Částečně nesouhlasí s názorem Nejvyššího správního soudu, že možnost ochrany před pevnou překážkou je poskytnuta úzké skupině osob na základě jejich specifického postavení. Dle jeho názoru není podstata veřejného užívání odvozena od postavení osob, ale právě od povahy a účelového určení užívaného veřejného statku. Své závěry dále opírá o poměrně aktuální rozhodnutí Nejvyššího správního soudu,⁸⁵ v němž byla obcím, jakožto veřejnoprávním korporacím sdružujícím značnou část uživatelů daného statku, přiznána ochrana i před zásahem orgánu veřejné moci. Z výše uvedeného pak dovozuje, že v institutu veřejného užívání lze spatřit veřejné subjektivní právo na obecné užívání, které „*existuje paralelně s vlastnictvím a vlastníka věci omezuje v různém rozsahu dle povahy konkrétního veřejného statku. Platné právo poskytuje veřejnému užívání fragmentární ochranu, když uživatele chrání pouze před některými zásahy do veřejného užívání.*“⁸⁶

Neshoda odborné veřejnosti v otázce, zda je obecné užívání subjektivním právem, tkví v existenci či absenci třetí roviny subjektivního práva, tedy v možnosti požadovat ochranu tohoto práva. Já se ztotožňuji s názorem K. Huneše, že alespoň v nějaké formě je ochrana poskytována, ačkoliv se může jednat o ochranu za pomoci obcí, když nejčastějšími uživateli veřejného statku stejně budou právě obyvatelé obcí nacházejících se nejbliže k němu.

⁸⁴ MÁCHA 2015

⁸⁵ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 7. 1. 2022, sp. zn. 5 As 412/2020

⁸⁶ HUNEŠ, TOMOSZKOVÁ 2022, str. 49-55

2.6. Veřejné užívání přírodních statků

Předmětem veřejného užívání jsou materiální statky, jejichž podmnožinou jsou tzv. přírodní statky, při čemž kritériem pro takové určení je, zda věc vznikla bez ohledu na činnost člověka, typicky se jedná o les, krajinu, vzduch či vodní plochy a toky.⁸⁷ V dnešním lidskou činností silně ovlivněném světě může být takové určení těžké, proto bývá doplňováno tím, že se jedná především o prvky živé a neživé přírody tvořící životní prostředí, které navíc slouží k veřejnému užívání.⁸⁸ Povahu veřejného statku přiznává životnímu prostředí i Ústavní soud.⁸⁹ Veřejným statkem pak je „věc určená k obecnému užívání.“⁹⁰ Právě veřejné užívání krajiny, lesa či vody úzce souvisí s provozováním volnočasových aktivit v nich.

2.6.1. Veřejné užívání krajiny a lesa

Veřejným užíváním je i přístup do krajiny dle §63 ZOPK, kdy „každý má právo na volný průchod přes pozemky ve vlastnictví či nájmu státu, obce nebo jiné právnické osoby, pokud tím nezpůsobí škodu na majetku či zdraví jiné osoby a nezasahuje-li do práv na ochranu osobnosti či sousedských práv. Je přitom povinen respektovat jiné oprávněné zájmy vlastníka či nájemce pozemku a obecně závazné právní předpisy.“ Jedná se o velmi významné ustanovení především pro turistické, ale i jiné volnočasové aktivity, kdy vlastníci musí takové omezení svého vlastnického práva nejen strpět, ale navíc musí takový průchod umožnit i při oplocení či ohrazení svého pozemku. Právo průchodu má však své limity, jednak pohybem nesmí být způsobena škoda či zasaženo do práv na ochranu osobnosti či sousedských práv, jednak se nevztahuje na „zastavěné či stavební pozemky, dvory, zahrady, sady, vinice, chmelnice a pozemky určené k faremním chovům zvířat“ a v době, kdy může dojít k poškození porostů či půdy nebo při pastvě dobytka ani na ornou půdu, louky a pastviny.⁹¹ Velmi zvláště pak působí ustanovení umožňující volný průchod pouze přes pozemky státní či právnických osob. Nejen, že takové ustanovení může být vůči právnickým osobám diskriminační, ale lze si jen těžko představit, že by si osoba vždy před průchodem krajinou ve veřejném rejstříku ověřila, zda je pozemek ve vlastnictví státu či právnické osoby. Navíc zákonodárce neomezil vstup pouze na pozemky ve vlastnictví těchto subjektů, ale pohyb je možný i přes pozemky, které mají tyto subjekty v nájmu. Zodpovědný člověk by pak při průchodu krajinou musel zkoumat, kdo je vlastníkem daného pozemku a v případě, že by se jednalo o fyzickou osobu, tak by si musel dále zjistit, zda pozemek pronajímá státu či právnické

⁸⁷ HENDRYCH 2012, str. 311

⁸⁸ HUNEŠ, TOMOSZKOVÁ 2022, str. 56

⁸⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 9. 10. 1996, sp. zn. Pl. ÚS 15/96 ze dne 9. 10. 1996

⁹⁰ NOZ, §490

⁹¹ ZOPK, §63 odst. 3

osobě a případně až tehdy by mohl v rámci přístupu do krajiny přes pozemek projít. Takové ustanovení ubírá na přehlednosti celé úpravy a jen těžko lze převést do praxe.

Přístup do krajiny úzce souvisí se svobodou pohybu, jehož omezení z důvodu ochrany přírody Listina připouští,⁹² proto „*hrozí-li poškozování území v národních parcích, národních přírodních rezervacích, národních přírodních památkách a v první zóně chráněných krajinných oblastí nebo poškozování jeskyně, zejména nadměrnou návštěvností, může orgán ochrany přírody po projednání s dotčenými obcemi opatřením obecné povahy omezit nebo zakázat přístup veřejnosti do těchto území nebo jejich částí.*“⁹³ Zákonodárce však nenechal ochranu přírody pouze v rukou orgánů ochrany přírody, když svobodu pohybu omezil i sám v rámci zvýšené ochrany zvláště chráněných územích, kde omezil pohyb v klidových územích národních parků přímo zákonem,⁹⁴ čemuž se věnuje čtvrtá kapitola.

V rámci obecného užívání lesa má „*každý má právo vstupovat do lesa na vlastní nebezpečí, sbírat tam pro vlastní potřebu lesní plody a suchou na zemi ležící kles. Při tom je povinen les nepoškozovat, nenarušovat lesní prostředí a dbát pokynů vlastníka, popřípadě nájemce lesa a jeho zaměstnanců.*“⁹⁵ Orgán státní správy lesů opět může opatřením obecné povahy vstup z důvodu ochrany lesa či v zájmu zdraví a bezpečnosti osob dočasně omezit nebo i zcela vyloučit při hrozícím ohrožení.⁹⁶

Ačkoliv při průchodu krajinou často dochází i ke vstupu do lesa, právní úprava jejich užívání vykazuje odlišnosti především v oblasti odpovědnosti vlastníků těchto pozemků. Při průchodu krajinou musí osoby při pohybu po pozemcích, ale i na pozemních komunikacích, stezkách, pěšinách, vyznačených cyklostezkách, odpočinkových místech, tábořištích a v altáncích své jednání přizpůsobit stavu přírodního prostředí a dbát své osobní bezpečnosti, ale i bezpečnosti osob mu svěřených.⁹⁷ Podobně při vstupu do lesa musí každý dbát bezpečnosti své a osob mu svěřených a své jednání musí přizpůsobit stavu přírodního prostředí,⁹⁸ což však ani v jednom případě zcela nevyklučuje odpovědnost vlastníka za případně vzniklé škody. Odpovědnost vlastníků pozemků či lesů vůči osobám užívajícím tyto přírodní statky je velmi zajímavou a aktuální otázkou. Předně je nutné zmínit, že vlastníci mají tzv. prevenční povinnost, jejíž porušení může zapříčinit vznik obecné odpovědnosti za škodu, ale odpovědnost vlastníků je v rámci obecného užívání lesa a při průchodu krajinou upravena i speciálně, kdy obě úpravy jsou

⁹² Listina, čl. 14 odst. 3

⁹³ ZOPK, §64

⁹⁴ ZOPK, §17 odst. 2

⁹⁵ Lesní zákon, §19 odst. 1

⁹⁶ Lesní zákon, §19 odst. 4

⁹⁷ ZOPK, §63 odst. 5

⁹⁸ Lesní zákon, §19 odst. 2

odlišné, z čehož vyplývá otázka, zda je taková rozdílnost důvodná. Dle názoru K. Huneše může být taková právní úprava protiústavní, když „*v demokratickém právním státě je nepřijatelné, aby vlastnictví především nemovitých věcí zakládalo minimálně dva zcela rozdílné režimy odpovědnosti za újmu. Je nutné si uvědomit, že výše popsané disproporce se netýkají všech veřejných statků, ani všech statků přírodních, nicméně pouze úzce vymezené části z nich.*“⁹⁹ Rozdíl spočívá především v rozsahu odpovědnosti, když při průchodu krajinou je vlastník pozemku zproštěn odpovědnosti za škody na majetku, zdraví nebo životě vstupujících osob v případě, že škoda vznikne působením přírodních sil nebo vlastním zaviněním.¹⁰⁰ Při vstupu do lesa je odpovědnost vlastníka ještě užší, když vlastník odpovídá pouze za úmyslně způsobenou škodu.¹⁰¹ Úprava se jeví jako nekoncepční a těžce vykladatelná v souvislosti s úpravou obecné odpovědnosti v části čtvrté občanského zákoníku. Nejvyšší soud potvrdil, že prevenční povinnost vlastníků trvá a dokonce ji vyložil poměrně extenzivně, když dle jeho názoru vlastník lesa svou prevenční povinnost porušil už jen tím, že „*nekontroloval stav lesního porostu podél cyklotrasy, o jejímž zřízení byl informován, a neprovedl ani žádná opatření k tomu, aby zabránil ohrožení bezpečnosti osob pohybujících se na cyklotrase pádem stromu.*“¹⁰² Extenzivní výklad by ale mohl vlastníka značně znevýhodňovat, když často ani nemusí být v jeho schopnostech zjistit všechna nebezpečí v rámci lesa.¹⁰³ Spíše by mělo v konkrétních situacích být posuzováno, na jakém místě ke škodě došlo, zda se jednalo o běžně přístupné místo v lesním porostu nebo o lesní cestu, cyklostezku a zda nebezpečí mohl uživatel předvídat. Současná právní úprava tak nezaručuje dostatečnou právní jistotu ani vlastníků, ani uživatelům.¹⁰⁴ Přehlednosti nepřidává, že při průchodu krajinou může být využíváno i pěšinek a stezek, které mohou mít charakter účelové komunikace, jejichž obecné užívání je umožněno jiným zákonem.¹⁰⁵

2.6.2. Veřejné užívání vod

I veřejné užívání vod je důležitým institutem z hlediska volnočasových aktivit, především pak obecné užívání povrchových vod ke koupání, kdy je koupání považováno za jeden z tzv. dalších způsobů nakládání s povrchovými vodami.¹⁰⁶ Jelikož může mít koupání ve znečištěných vodách vliv na lidské zdraví, najdeme úpravu užívání kromě vodního zákona

⁹⁹ HUNEŠ, TOMOSZKOVÁ 2022, str. 72

¹⁰⁰ ZOPK, §63 odst. 5

¹⁰¹ Lesní zákon, §19 odst. 2

¹⁰² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2013, sp. zn. 25 Cdo 3154/2011

¹⁰³ ADAMOVIČ, Hana. Obecné užívání lesa a odpovědnost vlastníka lesa z pohledu rozhodovací praxe Nejvyššího soudu a úpravy v novém občanskoprávním kodexu. *Časopis pro právní vědu*, roč. 21, č. 4 (2013). ISSN: 805-2789 (online)

¹⁰⁴ HUNEŠ, TOMOSZKOVÁ 2022, str. 65-72

¹⁰⁵ Zákon č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích, §2 v kombinaci s §19

¹⁰⁶ Vodní zákon, §2 odst. 9

i v zákoně č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví (dále jen „zákon o ochraně veřejného zdraví“), kterým se provádí směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/7/ES, o řízení jakosti vod ke koupání a který pracuje s pojmem koupaliště, která navíc rozděluje na přírodní a umělá.¹⁰⁷ Jak uvádí V. Tomoszková „v rámci obecného užívání povrchových vod má v České republice každý právo se na vlastní nebezpečí koupat v kterýchkoliv povrchových vodách, ale nikoliv u všech povrchových vod je zaručena kvalita vody pro koupání.“¹⁰⁸ Pro lepší informovanost uživatelů sestavuje Ministerstvo zdravotnictví ve spolupráci s Ministerstvem životního prostředí a Ministerstvem zemědělství seznam přírodních koupališť a dalších povrchových vod, ve kterých lze očekávat koupání velkého počtu fyzických osob.¹⁰⁹

V rámci obecného užívání bývá povrchových vod užíváno i k vodní turistice či vodáctví, ale i k celé řadě jiných vodních sportů, kdy je uživatelům umožněno jejich užívání k plavbě bez nutnosti získat povolení vodoprávního úřadu,¹¹⁰ ale za dodržení podmínek stanovených vodním zákonem na ochranu vod. Jedná se především o základní povinnosti,¹¹¹ ale i o povinnosti týkající se odpadních vod vznikajících v souvislosti s provozem plavidla či omezení při plavbě plavidlem se spalovacím motorem, kterou nesmí být ohroženy zájmy rekreace, jakosti vod či bezpečnosti osob a která je na některých povrchových vodách dokonce zcela zakázána (např. v ochranných pásmech vodních zdrojů I. stupně).¹¹² Povinnosti jsou navíc doplněny zákonem č. 114/1995 Sb., o vnitrozemské plavbě, ve kterém nalezneme definici a právní úpravu vodní cesty, plavidla či přístavu.¹¹³ Přístavy rozlišuje na veřejné a neveřejné, kdy veřejný přístav je oprávněn užívat každý provozovatel plavidla, „pokud je přístav svým stavebním provedením pro pravidlo určen, není překročena kapacita přístavu a nejde o plavidlo, které zjevně nesplňuje podmínky technické způsobilosti“¹¹⁴

¹⁰⁷ Zákon o ochraně veřejného zdraví, §6

¹⁰⁸ HUNEŠ, TOMOSZKOVÁ 2022, str. 94

¹⁰⁹ Zákon o ochraně veřejného zdraví, §6g

¹¹⁰ Vodní zákon, §7 odst. 1

¹¹¹ Vodní zákon, §5

¹¹² Vodní zákon, §7 odst. 2, odst. 4 a odst. 5

¹¹³ Zákon o vnitrozemské plavbě, §2

¹¹⁴ Zákon o vnitrozemské plavbě, §6 odst. 1

3. Zákon o ochraně přírody a krajiny

Ochrana přírody a krajiny je veřejným zájmem a každý je tedy povinen strpět omezení uložená tímto zákonem.¹¹⁵ Taková omezení se často dotýkají i provozování volnočasových aktivit v přírodě. Ochranu přírody a krajiny dělíme na ochranu obecnou a zvláštní, kdy v rámci každé z nich rozlišujeme ještě ochranu územní a druhovou.

3.1. Obecná druhová a územní ochrana

Ačkoliv v rámci obecné ochrany jsou stanoveny obecné limity výkonu libovolných činností bez jejich zaměření přímo na volnočasové aktivity, stanovené zákazy a omezení je samozřejmě nutné respektovat i při jejich výkonu. V rámci obecné ochrany přírody jsou tak stanoveny základní povinnosti, mezi které patří i zákaz poškozování či ohrožování stabilizačních funkcí významných krajinných prvků stejně jako u jiných činností i u těch volnočasových.¹¹⁶ Významné krajinné prvky jsou části krajiny, které jsou ekologicky, geomorfologicky či esteticky hodnotné, a navíc splňují alespoň jeden ze tří požadavků, tedy buď utvářejí typický vzhled krajiny, nebo přispívají k její estetické hodnotě či k udržení její ekologické stability. Významné krajinné prvky navíc rozděluje zákon do dvou skupin.¹¹⁷ První skupinu tvoří ty části krajiny, které jsou významnými krajinnými prvky přímo ze zákona, který je taxativně vyjmenovává a patří mezi ně les, rašeliniště, vodní tok, rybník, jezero a údolní niva. Druhou skupinou jsou demonstrativně uvedené části krajiny jako mokřady či umělé a přírodní skalní útvary, které však navíc vyžadují registraci.¹¹⁸

Stejně tak ať už jde o provozovatele volnočasových aktivit či jiných činností, každý musí při svém pobytu v přírodě respektovat minimální ochranný režim stanovený v rámci obecné druhové ochrany přírody, jejíž cílem je ochrana všech druhů rostlin¹¹⁹ a živočichů¹²⁰ před „zničením, poškozováním, sběrem či odchytem, který vede nebo by mohl vést k ohrožení těchto druhů na bytí nebo k jejich degeneraci, k narušení rozmnožovacích schopností druhů, zániku populace druhů nebo zničení ekosystému, jehož jsou součástí.“¹²¹ Ze zákazu usmrcení zvířete však existuje celá řada výjimek, mezi které patří i výkon práva myslivosti a rybářství, stejně jako bezprostřední ohrožení člověka zvířetem.¹²² Přísněji je pojata obecná ochrana volně žijících ptáků, kdy nejsou chráněny druhy jako u ostatních živočichů, nýbrž přímo jedinci, což již připomíná spíše

¹¹⁵ ZOPK, §58 odst. 1

¹¹⁶ ZOPK, §4 odst. 2

¹¹⁷ ZOPK, §3 odst. 1 písm. b)

¹¹⁸ ZOPK, §6

¹¹⁹ ZOPK, §3 odst. 1 písm. c)

¹²⁰ ZOPK, §3 odst. 1 písm. d)

¹²¹ ZOPK, §5 odst. 1

¹²² Zákon č. 246/1992, na ochranu zvířat proti týrání, §5 odst. 2

druhovou ochranu zvláštní. Úprava vychází ze směrnice Rady 79/409/EHS o ochraně volně žijících ptáků, která byla následně z důvodu novelizací vydána v kodifikovaném znění jako směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/147/ES o ochraně volně žijících ptáků.¹²³ Tak je zakázáno úmyslné usmrcování a odchyt ptáků, poškozování jejich hnízd a sběr vajec, ale i úmyslné vyrušování,¹²⁴ při čemž zde zákon jako jednu z výjimek z úmyslného usmrcování uvádí lov některých druhů ptáků prováděný v souladu s předpisy o myslivosti.¹²⁵ Na okraj ještě nutno podotknout, že kromě rostlin jsou v rámci obecné ochrany chráněny před poškozováním a ničením i dřeviny,¹²⁶ při čemž v rámci tohoto zákona se obecná ochrana týká pouze stromů a keřů rostoucích mimo les.¹²⁷ V souvislosti s tím a s přesahem do další podkapitoly o zvláštní druhové ochraně pak lze zmínit i památné stromy, které mají větší kulturní, historický, společenský či estetický význam a jako takové jsou označeny, evidovány a přísněji chráněny, především je zakázáno rušení jejich přirozeného vývoje a vymezeno ochranné pásma v jejich okolí.¹²⁸

3.2. Zvláštní druhová ochrana

Zvláštní druhová ochrana cílí na každého rostlinného a živočišného jedince zvláště chráněného druhu.¹²⁹ Předmětem ochrany jsou nejen všechna vývojová stadia živočichů a všechny nadzemní a podzemní části rostlin, ale i uhynulí živočichové, což vyplývá z definice jedince v evropské směrnici.¹³⁰ Navíc jsou chráněny i jejich biotopy a stanoviště.¹³¹ Ministerstvo životního prostředí svou vyhláškou č. 395/1992 Sb. vyhlásilo takto ohrožené, vzácné nebo jinak vědecky či kulturně velmi významné druhy, jejichž jedinci jsou chráněni přísnějším režimem. Zvláště chráněné živočichy a rostliny dělíme v závislosti na stupni jejich ohrožení na ohrožené, silně ohrožené a kriticky ohrožené.¹³² Jednotlivé kategorie jsou pak právně významné z hlediska intenzity jejich ochrany spočívající v přísnosti uložených povinností a v rozsahu právní odpovědnosti při porušení těchto povinností.¹³³

¹²³ JELÍNKOVÁ, Jitka. Zákon o ochraně přírody a krajiny. Praha: Wolters Kluwer, 2021. Praktický komentář. ISBN 978-80-7676-021-9, str. 42

¹²⁴ ZOPK, §5a odst. 1

¹²⁵ ZOPK, §5a odst. 4

¹²⁶ ZOPK, §7 odst. 1

¹²⁷ ZOPK, §3 odst. 1 písm. i)

¹²⁸ ZOPK, §46 a násl.

¹²⁹ JELÍNKOVÁ 2021, str. 260

¹³⁰ Směrnice Rady 92/43/EHS

¹³¹ Vyhláška ministerstva životního prostředí č. 395/1992, §16 odst. 1

¹³² ZOPK, §48

¹³³ DÁMOHORSKÝ 2010, str. 383

3.3. Zvláštní územní ochrana

V rámci zvláštní územní ochrany požívají některá vysoce hodnotná, přírodovědecky či esteticky velmi významná nebo jedinečná stanoviště či území nadstandardní právní ochranu z důvodu jejich většího významu pro společnost, který může spočívat v jejich jedinečnosti či rozmanitosti druhů živočichů či rostlin na tomto území. Jak píše docent Stejskal „*Dvacáté století zaznamenalo v českých zemích dramatický pokles rozlohy území s původní nebo alespoň nepříliš člověkem pozměněnou přírodou. Avšak společnost si stále více uvědomovala ztrácející se hodnoty, a proto docházelo k vyhlásování chráněných území, tzv. rezervací, většinou v představě, že vymezení určitého prostoru "jenom přírodě" (odtud rezervace) postačí k zachování přírodních hodnot.*“¹³⁴ Rozlohou rozlišujeme území velkoplošná a území maloplošná. Tyto oblasti jsou dále rozděleny do šesti kategorií – národní parky, chráněné krajinné oblasti, národní přírodní rezervace, přírodní rezervace, národní přírodní památka, přírodní památka, při čemž velkoplošným územím se rozumí národní park a chráněná krajinná oblast.¹³⁵ Stejně jako zvláště chráněná území se různí i jejich zřizovací akty. Zatímco národní parky jsou vyhlášeny přímo zákonem,¹³⁶ chráněné krajinné oblasti vyhláší vláda nařízením,¹³⁷ národní přírodní rezervace a národní přírodní památky Ministerstvo životního prostředí vyhláškou.¹³⁸ Složitější je vyhlásování přírodních rezervací a přírodních památek, když ty jsou standardně vyhlášovány nařízením kraje dle jeho správního obvodu,¹³⁹ ale na území chráněných krajinných oblastí nařízením Agentury,¹⁴⁰ s výjimkou chráněných krajinných oblastí Šumava a Labské pískovce, kde jsou stejně jako na území národních parků a jejich ochranných pásem vyhlášovány vyhláškou Ministerstva životního prostředí¹⁴¹ a na území vojenských újezdů zase vyhláškou Ministerstva obrany.¹⁴²

Jednotlivé kategorie se však liší nejen rozlohou, ale i přísností pravidel dotýkajících se provozování volnočasových aktivit. Ve zvláště chráněných územích často dochází k omezení pohybu či výkonu některých z těchto činností. Jak již bylo výše zmíněno, může být ve zvláště chráněných územích příslušným orgánem ochrany přírody omezen vstup na některé místa z obavy, že nadměrnou návštěvností hrozí poškození takového území.¹⁴³ Zvýšená ochrana je zvláště chráněným územím poskytována především skrze jejich základní a bližší ochranné podmínky,

¹³⁴ STEJSKAL, V. Zákon o ochraně přírody a krajiny. Komentář. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-8-8]. ASPI_ID KO114_1992CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

¹³⁵ ZOPK, §16

¹³⁶ ZOPK, §15

¹³⁷ ZOPK, §25 odst. 3

¹³⁸ ZOPK, §79 odst. 5 písm. h)

¹³⁹ ZOPK, §77a odst. 2

¹⁴⁰ ZOPK, §78 odst. 6

¹⁴¹ ZOPK, § 79 odst. 5 písm. h)

¹⁴² ZOPK, §78a odst. 2 písm. d)

¹⁴³ ZOPK, §64

kteře často kromě jiných aktivit omezují právě i ty rekreační a sportovní.¹⁴⁴ Základní ochranné podmínky jsou stanoveny pro každou kategorii zvlášť a uplatní se tedy na každém území v dané kategorii bez rozdílu.¹⁴⁵ Základní ochranné podmínky nalezneme přímo v zákoně, kde jsou typicky formulovány jako relativní zákazy rizikových činností, jejichž relativnost spočívá v existenci nástrojů, které umožňují jejich prolomení.¹⁴⁶ Bližší ochranné podmínky pak doplňují ty základní, když činnosti v nich regulované bývají vázány na souhlas orgánu ochrany přírody. Bližší ochranné podmínky se nachází přímo ve zřizovacích aktech zvláště chráněných území, čímž je sice vyhlášujícímu orgánu poskytnuta možnost reakce na individuální potřeby konkrétního území, ale pro zjištění konkrétních opatření je pak nutné nahlédnout přímo do zřizovacího aktu. Zvláštní režim ochrany se nemusí uplatňovat jen na vymezených chráněných územích, ale pokud je nutné zabezpečit i jejich okolí, tak mohou být vyhlášena jejich ochranná pásma, které mají zamezit takovým zásahům do území v blízkosti chráněných území, které by v konečném důsledku mohly mít negativní vliv i na samotné chráněné území. V tomto pásmu pak lze vymežit činnosti a zásahy, které jsou vázány na předchozí souhlas orgánu ochrany přírody. Takové pásmo nelze vyhlásit u chráněných krajinných oblastí, a pokud není u maloplošných území vyhlášeno jinak, tak je jejich ochranné pásmo ex lege 50 m od jejich hranic.¹⁴⁷

V rámci jednotlivých chráněných území jsou stanoveny zákazy, které je ale možné prolomit za pomoci institutů výjimky, souhlasu či vyhrazením míst k provozování jinak zakázaných činností. Orgánům ochrany přírody jsou tedy nabídnuty tři způsoby, kterými mohou volnočasové aktivity regulovat. Institut výjimky poskytuje orgánu možnost individuálním správním aktem povolit zakázanou činnost konkrétním subjektům či pouze jednorázově, zatímco vyhrazením místa je činnost povolena neurčenému okruhu subjektů a opakovaně.

3.3.1. Výjimka

Ze zakázů stanovených v základních ochranných podmínkách všech zvláště chráněných území, ale i ze zakázů v bližších ochranných podmínkách národních parků a jeho klidových územích může být povolena výjimka v případě, že nad zájmem ochrany přírody převažuje jiný veřejný zájem nebo pokud povolovaná činnost významně neovlivní zvláště chráněné území.¹⁴⁸ V případě udělení výjimky pro jiný převažující veřejný zájem je však kladen důraz na provedení srovnání soupeřících zájmů včetně dostatečného odůvodnění, ze kterého taková převaha musí

¹⁴⁴ JANČÁŘOVÁ 2016, str. 240

¹⁴⁵ Tamtéž, str. 239

¹⁴⁶ JELÍNKOVÁ 2021, str. 14

¹⁴⁷ ZOPK, §37

¹⁴⁸ ZOPK, §43 odst. 1

zřetelně vyplynout. Příkladem udělení výjimky z důvodu významného neovlivnění může být sportovní akce malého rozsahu.¹⁴⁹ Výjimku ze zákazů platných v národních parcích, chráněných krajinných oblastech, národních přírodních rezervacích a národních přírodních památek povolují dle své působnosti Agentura a správa národních parků.¹⁵⁰ Jelikož může být stanoven zákaz i na jiných území než výše uvedených zvláště chráněných územích, přísluší v takovém případě povolení výjimky krajským úřadům. Tak může být výjimka povolena ze zákazů v přírodních rezervacích a přírodních památkách,¹⁵¹ zákazu poškozovat jeskyně,¹⁵² či zákazu poškozovat evropsky významnou lokalitu.¹⁵³

Výjimka pak nejčastěji bývá udělována individuálním rozhodnutím ve správním řízení v reakci na žádost osoby zamýšlející jinak zakázanou činnost provozovat. Ačkoliv nejsou stanoveny žádné speciální náležitosti takové žádosti, musí být splněny náležitosti obecné, tedy vymezení požadavku včetně zákonného důvodu, pro který mu má být výjimka povolena a s uvedením důkazů na podporu svých tvrzení.¹⁵⁴ Týká-li se výjimka blíže neurčeného okruhu osob, pak ji příslušný orgán ochrany přírody povolí opatřením obecné povahy.¹⁵⁵

3.3.2. Vyhrazená místa

Celá řada zákazů stanovených základními ochrannými podmínkami zvláště chráněných územích předvídá vyhrazení míst, na kterých bude jinak zakázaná činnost povolena. Není bez zajímavosti, že v případě zákazů platných na území národních parků včetně jejich ochranných pásem a v národních přírodních rezervacích, jsou činnosti zakázané mimo místa vyhrazená orgánem ochrany přírody, kdy příslušný orgán ochrany přírody vydává k vyhrazení těchto míst opatření obecné povahy,¹⁵⁶ zatímco v případě zákazů platných na území chráněných krajinných oblastí jsou zákazy platné mimo místa vyhrazená se souhlasem příslušného orgánu ochrany přírody.¹⁵⁷ Lze předpokládat, že zákonodárce neměl v úmyslu takto odlišit vyhrazování míst v národních parcích a v chráněné krajinné oblasti, čemuž nasvědčuje i to, že odlišné formulaci se zákonodárce nevěnuje ani v důvodové zprávě k zákonu, kterým byla nová formulace institutu vyhrazování míst v národních parcích zavedena.¹⁵⁸ Z povahy věci pak bývá dovozováno, že i k vyhrazování míst na území chráněných krajinných oblastí dochází opatřením obecné povahy

¹⁴⁹ JELÍNKOVÁ 2021, str. 208

¹⁵⁰ ZOPK, §78 odst. 3, písm. h)

¹⁵¹ ZOPK, §43 v kombinaci s §77a odst. 4, písm. i)

¹⁵² ZOPK, §10 odst. 2 v kombinaci s §77a odst. 4, písm. b)

¹⁵³ ZOPK, §45b odst. 1 v kombinaci s §77a odst. 4, písm. l)

¹⁵⁴ JELÍNKOVÁ 2021, str. 208

¹⁵⁵ ZOPK, §43 odst. 2

¹⁵⁶ ZOPK, §78 odst. 3 písm. i)

¹⁵⁷ ZOPK, §78 odst. 3 písm. a), b), c), d), e)

¹⁵⁸ Důvodová zpráva ze dne 13. 5. 2015 k zákonu č. 123/2017 Sb.

příslušného orgánu ochrany přírody,¹⁵⁹ ale například v CHKO Beskydy bylo veřejné tábořiště vyhrazeno obcí Francova Lhota se souhlasem Správy CHKO Beskydy na podkladě usnesení Zastupitelstva obce č. 25/268 ze dne 14. 7. 2006.¹⁶⁰

3.3.3. Souhlas

Typicky se jedná o institut užívaný v bližších ochranných podmínkách,¹⁶¹ které podmiňují výkon některých činností předchozím souhlasem orgánu ochrany přírody, ale souhlas k provozování některých činností může vyžadovat i přímo zákon, jak je tomu v případě ochranných pásem zvláště chráněných území.¹⁶² Souhlas může být opět udělen buď individuálně rozhodnutím, nebo opatřením obecné povahy, pokud je okruh adresátů neurčitý.¹⁶³

3.4. Národní parky

Národní parky jsou vyhlášena „*rozsáhlá území s typickým reliéfem a geologickou stavbou a převažujícím výskytem přirozených nebo člověkem málo pozměněných ekosystémů, jedinečná a významná v národním či mezinárodním měřítku z hlediska ekologického, vědeckého, vzdělávacího nebo osvětového.*“¹⁶⁴ V současné době máme čtyři národní parky – Národní park České Švýcarsko (dále jen „NP České Švýcarsko“), Krkonošský národní park (dále jen „KRNAP“), Národní park Podyjí (dále jen „NP Podyjí“) a Národní park Šumava (dále jen „NP Šumava“), jejichž cílem je zachování či obnova jejich ekosystémů a nenarušování přirozenosti přírodních dějů odehrávajících se na jeho území, čemuž je podřízeno i veškeré využívání těchto oblastí.¹⁶⁵

Původně byl NP České Švýcarsko vyhlášen dne 1. 1. 2000,¹⁶⁶ KRNAP dne 17. 5. 1963,¹⁶⁷ NP Podyjí dne 1. 7. 1991¹⁶⁸ a NP Šumava dne 10. 5. 1991.¹⁶⁹ Novelizačním zákonem č. 123/2017 Sb., který se z velké části dotýkal právě národních parků, došlo k jejich opětovnému vyhlášení, což vedlo i ke zpřehlednění právní úpravy, když zřizovacím aktem všech národních parků je nyní jediný zákon. Bude-li v rámci této kapitoly zmiňována novela, je myšlen právě zákon č. 123/2017 Sb., nebude-li upřesněno jinak. V přílohách ZOPK je pak uveden předmět ochrany

¹⁵⁹ JELÍNKOVÁ 2021, str. 211

¹⁶⁰ <https://francovalhota.cz/2021/07/verejne-turisticke-taboriste-svatojan/>

¹⁶¹ ZOPK, §44 odst. 3

¹⁶² ZOPK, §37 odst. 1, odst. 3 písm. a), d)

¹⁶³ ZOPK, §37 odst. 4, §44b

¹⁶⁴ ZOPK, §15 odst. 1

¹⁶⁵ ZOPK, §15 odst. 3

¹⁶⁶ Zákon č. 161/1999 Sb.

¹⁶⁷ Nařízení vlády č. 41/1963 Sb.

¹⁶⁸ Nařízení vlády č. 164/1991 Sb.

¹⁶⁹ Nařízení vlády č. 163/1991 Sb.

každého národního parku, slovní vymezení jejich hranic a orientační grafické znázornění průběhu hranic jednotlivých národních parků.¹⁷⁰

K výkonu státní správy v ochraně přírody a krajiny jsou na území národních parků včetně jejich ochranných pásem příslušné správy národních parků v rozsahu působnosti obecných úřadů, pověřených obecních úřadů, obecních úřadů obcí s rozšířenou působností, krajských úřadů a Agentury.¹⁷¹ Mimo jiné tak vyhrazují opatřením obecné povahy trasy a místa k výkonu činností mnohdy volnočasových a jinak zakázaných včetně stanovení podmínek jejich provozu.¹⁷² Jedná se o Správu národního parku České Švýcarsko (dále jen „Správa NPCŠ“), Správu Krkonošského národního parku (dále jen „Správa KRNAP“), Správu Národního parku Podyjí (dále jen „Správa NPP“) a Správu národního parku Šumava (dále jen „Správa NPŠ“).¹⁷³

Orgánem specifickým pouze pro národní parky je Rada národního parku. Tento konzultační a iniciativní orgán je tvořen nejen delegovanými zástupci obcí a krajů, na jejichž území se národní park nachází, ale i dalšími zástupci z oborů důležitých z hlediska ochrany přírody, např. odborníky z oblasti lesnictví nebo cestovního ruchu. Ačkoliv rada není orgánem ochrany přírody ani správním úřadem, má svou funkci při projednávání a posuzování důležitých dokumentů a při řízení národního parku. Nejen návrhy jednotlivých zón, ale i místa, cesty a trasy navržené k výkonu činností jinak na území národních parků zakázaných, musí být schváleny touto radou.¹⁷⁴

Podle cílů ochrany a stavu ekosystémů se území národních parků dělí na 4 zóny. V zóně přírodní je snahou zachovat existující převážně přirozené ekosystémy,¹⁷⁵ v zóně přírodě blízké se nacházejí ekosystémy člověkem částečně pozměněné,¹⁷⁶ v zóně soustředěné péče o přírodu se nachází významně pozměněné ekosystémy,¹⁷⁷ a zóna kulturní krajiny pak dopadá na zastavěné a zastavitelné plochy na územích obcí a na pozměněné ekosystému určené k trvalému využívání člověkem.¹⁷⁸ Každá zóna má pak v souladu s cílem ochrany odlišný režim z hlediska zásahů, které lze v jednotlivých zónách provádět, při čemž výjimečně lze provádět i jiná opatření, je-li to nezbytné z důvodu ochrany životů a zdraví osob nebo ochrany majetku a přírody, mezi které patří

¹⁷⁰ Přílohy č. 1 až č. 4 dle ZOPK, §15a, §15b, §15c, §15d

¹⁷¹ ZOPK, §78 odst. 2

¹⁷² ZOPK, §78 odst. 3 písm. i)

¹⁷³ ZOPK, §78

¹⁷⁴ ZOPK, §20

¹⁷⁵ ZOPK, §18 odst. 1 písm. a)

¹⁷⁶ ZOPK, §18 odst. 1 písm. b)

¹⁷⁷ ZOPK, §18 odst. 1 písm. c)

¹⁷⁸ ZOPK, §18 odst. 1 písm. d)

i opatření k zajištění bezpečnosti návštěvníků na turistických trasách¹⁷⁹ a údržba turistických a cyklistických tras.¹⁸⁰

Zatímco výše uvedená zonace se zabývá především hospodářskými činnostmi, novelou byla zavedena i tzv. klidová území národního parku, ve kterých může být z důvodu nerušený vývoje ekosystémů nebo jejich složek omezen pohyb osob.¹⁸¹ Klidová území vyhláší Ministerstvo životního prostředí opatřením obecné povahy na návrh příslušné správy národního parku.¹⁸² Ministerstvo životního prostředí vyhlásilo v NP České Švýcarsko dvě klidová území.¹⁸³ V KRNAP bylo vyhlášeno celkem osm klidových území.¹⁸⁴ V NP Podyjí bylo stanoveno jediné klidové území.¹⁸⁵ V NP Šumava ještě nebylo od novely vyhlášeno žádné klidové území, ačkoliv na stránkách NP Šumava je zveřejněn návrh nově navržených klidových územích s jejich podrobným rozbohem. V navrhovaných klidových územích NP Šumava je kladen důraz především na ochranu šumavských rašelinišť a některých zvláště chráněných druhů,¹⁸⁶ ale Rada NP Šumava ještě nedošla k dohodě, ač bylo řízení o jejich stanovení zahájeno již v roce 2019 a návrh tedy nemohl být předložen Ministerstvu životního prostředí, jak vyplývá z vyjádření ředitele Správy NP Šumava Mgr. Pavla Hubeného.¹⁸⁷ Do doby vyhlášení klidových území se za takové území považuje území první zóny národního parku vymezené dle předchozí právní úpravy.¹⁸⁸

Pro všechny národní parky platí stejné základní ochranné podmínky.¹⁸⁹ Na rozdíl od právní úpravy před novelou jsou jimi stanovené zákazy rozděleny do dvou skupin, kdy část zákazů platí na celém území národních parků a část jen na území mimo zastavěná území a zastavitelné plochy obcí. Zatímco v základních ochranných podmínkách je volnočasovým aktivitám věnováno

¹⁷⁹ ZOPK, §18a odst. 1, písm. e)

¹⁸⁰ ZOPK, §18a odst. 1, písm. i)

¹⁸¹ ZOPK, §17

¹⁸² ZOPK, §17 odst. 3, §79 odst. 3 písm. h)

¹⁸³ KU01_NPCS – Soutěska Kamenice opatřením obecné povahy č. j. MZP/2020/620/297;

KU02_NPCS – Pravčická brána – Soutěska Křinice opatřením obecné povahy č. j. MZP/2020/620/298

¹⁸⁴ KU01_KRNAP – Hřebeny západních Krkonoš opatřením obecné povahy č. j. MZP/2020/620/901;

KU02_KRNAP – Hřebeny východních Krkonoš opatřením obecné povahy č. j. MZP/2020/620/902;

KU03_KRNAP – Černá a Světlá hora opatřením obecné povahy č. j. MZP/2020/620/903;

KU04_KRNAP – Tetřeví Boudy a Lesní bouda opatřením obecné povahy č. j. MZP/2020/620/1545;

KU05_KRNAP – Pomezí hřeben opatřením obecné povahy č. j. MZP/2020/620/1546;

KU06_KRNAP – Přední Rennerovky opatřením obecné povahy č. j. MZP/2020/620/1547;

KU07_KRNAP – Slatinná stráň opatřením obecné povahy č. j. MZP/2020/620/1548;

KU08_KRNAP – Lesní hřeben opatřením obecné povahy č. j. MZP/2020/620/1549

¹⁸⁵ KU01_NPP – Údolí Dyje opatřením obecné povahy č. j. MZP/2020/620/295

¹⁸⁶ Návrh klidových území Národního parku Šumava | Národní park Šumava. Národní park Šumava | Správa parku a chráněné krajinné oblasti [online]. Copyright © 2008 [cit. 03.04.2023]. Dostupné z: <https://www.npsumava.cz/sprava-np/nova-zonace-a-navrh-klidovych-uzemi/navrh-klidovych-uzemi-narodniho-parku-sumava/>

¹⁸⁷ Vyjádření ředitele Správy NP Šumava Mgr. Pavla Hubeného poskytnutého dne 3. 4. 2023 na základě e-mailové žádosti.

¹⁸⁸ Přechodná ustanovení zavedena zákonem č. 123/2017 Sb. Čl. II, odst. 6

¹⁸⁹ ZOPK, §16

poměrně dost prostoru, v bližších ochranných podmínkách se objevují zřídka, ale přece lze takový příklad nalézt v bližších ochranných podmínkách NP České Švýcarsko, které se dotýkají nocování a mimo zastavěná území obcí zakazují volné pobíhání domácích zvířat.¹⁹⁰

Zákazy v základních ochranných podmínkách předvídají vyhrazení míst orgánem ochrany přírody, na kterých bude možné jinak zakázané činnosti provozovat, jak je uvedeno v kapitole 3.3.2. Mimo taková místa je výkon zakázaných aktivit umožněn pouze na základě výjimky povolené orgánem ochrany přírody, jak je uvedeno v kapitole 3.3.1.¹⁹¹ Ačkoliv i některé zákazy v bližších ochranných podmínkách předvídají vyhrazení míst, jako je tomu například v případě nocování v Národním parku České Švýcarsko,¹⁹² tak častěji je k prolomení stanoveného zákazu nutný souhlas příslušného orgánu ochrany přírody, jak je uvedeno v kapitole 3.3.3.

S ohledem na téma diplomové práce je níže věnována pozornost pouze zákazům týkajícím se volnočasových aktivit.

3.4.1. Pěší pohyb po národním parku

S ohledem na zvýšenou citlivost na nadměrný pohyb osob jsou v národních parcích vyhledávána klidová území, ve kterých je z důvodu jejich zranitelnosti rušivými vlivy s takovým pohybem spojenými, zakázáno pohybovat se mimo cesty nebo trasy vyhrazené příslušným orgánem ochrany přírody.¹⁹³ Omezení pohybu se navíc nedotýká pouze pěšího pohybu, ale i jízdy na kole, autem a jiných, kterým je věnován prostor dále. Trasy a cesty vyhrazuje příslušná správa národního parku opatřením obecné povahy,¹⁹⁴ ve kterém může navíc stanovit i podmínky týkající se rozsahu, způsobu a času pohybu po těchto trasách. Zákonnou výjimku mají vlastníci a nájemci pozemků v klidových územích při vstupu na ně, členové základních složek integrovaného záchranného systému, obecní policie, ozbrojených sil České republiky a další stanovené subjekty.¹⁹⁵ Mimo klidová území není pěší pohyb po národním parku omezený, s výjimkou zákazu vstupu do oplocených míst dle lesního zákona.¹⁹⁶ Hrozí-li však poškození i mimo klidová území zejména v souvislosti s jeho nadměrnou návštěvností, může být vstup z důvodu ochrany přírody omezen i na těchto místech.¹⁹⁷

V NP České Švýcarsko jsou v klidovém území Soutěsky Kamenice turistům celoročně přístupné cesty a lesní pěšiny označené pruhovým značením podle standardů Klubu českých

¹⁹⁰ ZOPK, §16a

¹⁹¹ ZOPK, §43

¹⁹² ZOPK, §16a odst. 1 písm. c)

¹⁹³ ZOPK, §17 odst. 1

¹⁹⁴ ZOPK, §43 odst. 3, §78 odst. 3 písm. i)

¹⁹⁵ ZOPK, §17 odst. 2

¹⁹⁶ Lesní zákon, §20 odst. 1 písm. h)

¹⁹⁷ ZOPK, §64

turistů.¹⁹⁸ Ve druhém klidovém území Pravčická brána – Soutěska Křinice jsou celoročně přístupné kromě cest a lesních pěšin označených pruhovým značením dle standardů Klubu českých turistů i cesty nebo lesní pěšiny značené místním značením včetně cyklotras značených směrovými tabulemi pro cyklisty.¹⁹⁹ Správa NPČS navíc z důvodu ochrany zvláště chráněných druhů ptáků (čáp černý, sokol stěhovavý, výr velký) vymezila lokality i mimo klidová území, do nichž je v době rozmnožování a hnízdění těchto ptáků umožněn vstup pouze po turisticky značených cestách v souladu s §64 ZOPK.²⁰⁰

V KRNAP jsou v klidovém území Hřebeny západních Krkonoš vyhrazeny jak celoroční turistické trasy, tak i zimní, jejichž přístupnost je vázaná na dostatečnou a souvislou sněhovou pokrývku, ale i cyklotrasy a skialpové trasy, při čemž ty skialpové pouze kopírují turistické.²⁰¹ V klidovém území Hřebeny východních Krkonoš pak správa KRNAP zvolila podobný přístup, kdy také vyhradila celoroční a zimní turistické trasy, cyklotrasy a skialpové trasy.²⁰² Celoroční turistické trasy a cyklotrasy byly vyhrazeny v klidových územích Černá a Světlá hora,²⁰³ Tetřeví Boudy a Lesní bouda²⁰⁴ a Slatinná stráň.²⁰⁵ Jediná turistická trasa pak byla vyhrazena v klidovém území Pomezí hřeben.²⁰⁶ V klidovém území Přední Rennerovky nebyly vyhrazeny žádné trasy, ale jelikož turistické trasy vedoucí po hranicích klidových území nejsou jejich součástí a pohyb po nich tedy není ze zákona omezen, musel být z důvodu ochrany silně ohroženého druhu tetřívka obecného²⁰⁷ zvlášť omezen vstup na turistickou trasu vedoucí po této hranici v období jeho rozmnožování, hnízdění a vyvádění mláďat tetřívka obecného.²⁰⁸ Zákaz vstupu v tomto období platí i na některých vyhrazených trasách nacházejících se ve výše uvedených klidových územích, jelikož se v nich tento zvláště chráněný druh vyskytuje, což bylo ostatně i jedním z důvodů vyhlášení klidových území, jelikož právě nadměrná návštěvnost spolu s neukázněností návštěvníků je s největší pravděpodobností důvodem prudkého úbytku populace tohoto druhu.²⁰⁹ Z důvodu zachování klidu pro přezimující zvěř byl stanoven zákaz vstupu na vybrané úseky účelových komunikací na území KRNAP a jeho ochranného pásma.²¹⁰

¹⁹⁸ Opatření obecné povahy č. j. SNPCS 01642/2020

¹⁹⁹ Opatření obecné povahy č. j. SNPCS 01642/2020

²⁰⁰ Opatření obecné povahy č. j. SNPCS 01398/2021

²⁰¹ Opatření obecné povahy č. j. KRNAP 11205/2020

²⁰² Opatření obecné povahy č. j. KRNAP 11206/2020

²⁰³ Opatření obecné povahy č. j. KRNAP 11207/2020

²⁰⁴ Opatření obecné povahy č. j. KRNAP 11209/2020

²⁰⁵ Opatření obecné povahy č. j. KRNAP 11211/2020

²⁰⁶ Opatření obecné povahy č. j. KRNAP 11210/2020

²⁰⁷ Příloha č. III vyhlášky Ministerstva životního prostředí č. 395/1992 Sb.

²⁰⁸ Opatření obecné povahy č. j. KRNAP 11197/2020

²⁰⁹ Jak bývá popsáno v odůvodnění vydaných opatření obecné povahy, kterými byli stanoveny klidová území.

²¹⁰ Opatření obecné povahy č. j. KRNAP 05625/2020

Ačkoliv v NP Podyjí byly v klidovém území Údolí Dyje turistické trasy vyhrazeny,²¹¹ na stránkách NP Podyjí jsem příslušné opatření obecné povahy nedohledal. Na základě dotazu mi ředitel Správy NP Podyjí Ing. Tomáš Rothröckl sdělil, že internetové stránky prochází revizí a příslušné opatření obecné povahy mi zaslal.²¹²

Jelikož v NP Šumava stále nebyla stanovena klidová území, nemohly v nich být vyhrazeny ani turistické trasy, pro které tak platí obdobný režim jako pro klidová území, kdy do doby jejich vyhrazení Správou NPS, nahrazují jejich funkci cesty vyznačené se souhlasem orgánu ochrany přírody dle předchozí právní úpravy.²¹³ Po takových cestách je možný jak pěší pohyb, tak i pohyb na lyžích a saních. Do konce roku 2021 byl vstup po některých takto značených turistických trasách do vybraných lokalit klidových území zakázán z důvodu ochrany kriticky ohroženého sokola stěhovavého.²¹⁴

3.4.2. Vjezd a setrvávání s motorovými vozidly

Základní ochranné podmínky zakazují na území národních parků mimo zastavěná území a zastavitelné plochy obcí vjíždět a setrvávat s motorovými vozidly a obytnými přívěsy mimo silnice, místní komunikace a místa vyhrazená orgánem ochrany přírody.²¹⁵ Tento zákaz se však opět kromě některých orgánů veřejné moci a jiných vybraných subjektů nevztahuje ani na vozidla vlastníků a nájemců nemovitých věcí v souvislosti s jejich užíváním, což představuje důležitou výjimku z hlediska cestovního ruchu. Naopak zákaz dopadá i na motorové koloběžky a elektrokola, kde motor není pouze přídatným k lidské síle.²¹⁶ Navíc stále platí i omezení pohybu v klidových územích národních parků, což dopadá i na pohyb v motorových vozidlech.

V NP České Švýcarsko byla ze zákazu navíc povolena výjimka uživatelům vyčtených honiteb, při čemž konkrétně se jedná o vjezd na účelové komunikace, na ostatní nezpevněné cesty znatelné v terénu a vjezd do terénu za účelem odvozu ulovené zvěře mimo národní přírodní rezervace a přírodní památky, kdy maximální povolenou rychlostí je 30 km/h.²¹⁷ Další výjimka byla udělena provozovatelům rekreačních objektů Na Tokání, respektive jejich návštěvníkům, kteří se při vjezdu musí prokázat platnou povolenkou získanou právě od provozovatele některého

²¹¹ Opatření obecné povahy č. j. NPP 0435/2020

²¹² Odpověď ředitele Správy NP Podyjí Ing. Tomáše Rothröckla poskytnutá dne 21. 4. 2023 na základě e-mailové žádosti.

²¹³ Přejíždění ustanovení zavedená zákonem č. 123/2017 Sb. Čl. II

²¹⁴ Opatřením obecné povahy, č. j. NPS 04020/2019

²¹⁵ ZOPK, §16, odst. 2 písm. l)

²¹⁶ JELÍNKOVÁ 2021, str. 125

²¹⁷ Opatření obecné povahy č. j. SNPCS 03799/2021

z rekreačních objektů, kterým byly tyto přenosné povolenky poskytnuty dle počtu ubytovacích a parkovacích kapacit.²¹⁸

Správa KRNAP vyhradila místa pro vjezd motorových vozidel, která ale vjezd na ně podmínila platným dokladem k vjezdu, jehož vyhotovení bylo v působnosti informačních středisek Správy KRNAP.²¹⁹ Aby byl doklad zájemci vydán, musel doložit některý ze stanovených důvodů. Ministerstvo životního prostředí v přezkumném řízení zkoumalo, zda je možné vjezd takto podmínit a došlo k závěru, že ačkoliv v rámci své působnosti mohou správy národních parků vyhradit místa a stanovit omezující podmínky činností vykonávaných na těchto místech,²²⁰ žádat navíc předložení dokladu vydaného Správou KRNAP je nadbytečné a návštěvníkům by měla být ponechána možnost dokázat důvodnost vjezdu jakýmkoliv způsobem. Ministerstvo ponechalo podmínění vjezdu motorovým vozidlem jedním z vymezených účelů či důvodů, ale vypustilo povinnost opatřit si doklad vydaný Správou KRNAP a umožnilo tedy důvod vjezdu prokázat libovolným způsobem. Informační střediska KRNAP však stále mohou vydávat doklady a tím návštěvníkovi ulehčit proces dokazování důvodnosti svého vjezdu. Mezi důvody opravňující k vjezdu patří trvalý pobyt, výkon zaměstnání, vědecká nebo průzkumná činnost, přeprava držitelů průkazu ZTP nebo ZTP/P či jejich autobusová přeprava, návštěvní služba konaná lékařem a vjezd soukromých vozidel návštěvníků Krkonošského národního parku k objektům, v nichž mají tito návštěvníci zajištěno ubytování. Ačkoliv není jmenována, stále platí i na území KRNAP zákonná výjimka pro vlastníky a nájemce nemovitých věcí.²²¹ Zároveň je ale nutné doplnit, že z výše vyjmenovaných důvodů není možné se volně pohybovat v motorovém vozidle po všech vyhrazených komunikacích, ale pouze po těch, které slouží účelu cesty, což jak je uvedeno v návštěvním řádu může v praxi znamenat, že návštěvníci národního parku zde ubytování mohou jet pouze po komunikacích sloužících k dopravení se na místo ubytování, nemůžou pak využívat jiné komunikace k výletům po okolí.

V NP Podyjí nebyla žádná další místa vyhrazena, ale Rada NP došla dne 15. 6. 2021 k dohodě ohledně návrhu vyhrazení 8 drobných odstavných ploch v těsné blízkosti hranic národního parku a dvou odstavných ploch pro osoby s omezenou pohyblivostí uvnitř národního parku. Návrh musí být předložen dotčeným obcím a veřejnosti k připomínkám a až následně vyhlášen.²²²

²¹⁸ Např. opatřením obecné povahy č. j. SNPCS 03067/2011

²¹⁹ Opatření obecné povahy č. j. KRNAP 05440/2020

²²⁰ ZOPK, §78 odst. 3 písm. i)

²²¹ ZOPK, §16 odst. 2 písm. l)

²²² Jak vyplývá z vyjádření ředitele Správy NP Podyjí Ing. Tomáše Rothröckla poskytnutého dne 21. 4. 2023 elektronicky na základě dotazu.

V NP Šumava mohou návštěvníci kromě silnic a místních komunikací užívat i vyhrazená parkoviště a odstavné plochy, ale pouze v době od 6:00 do 21:00.²²³

3.4.3. Jízda na kole a na koni

Základní ochranné podmínky na území národních parků mimo zastavěná území a zastavitelné plochy obcí zakazují jízdu na kole nebo na koni mimo silnice, místní komunikace a místa vyhrazená orgánem ochrany přírody, kdy výjimka je opět dána členům základních složek integrovaného záchranného systému, obecní policie, ozbrojených sil České republiky a jiným subjektům včetně vlastníků a nájemců nemovitých věcí v souvislosti s jejich užíváním.²²⁴

V NP České Švýcarsko byly vyhrazeny jak cyklotrasy,²²⁵ tak hipotrasy.²²⁶

Správa KRNAP jednak vyhradila cyklotrasy,²²⁷ jednak udělila obci Benecko souhlas s vyhrazením cyklotrasy „Přírodní trail Benecko.“²²⁸ Místa k jízdě na koni pak byla vyhrazena dle v té době platných právních předpisů v rámci povolení výjimky Občanskému sdružení Jezdecké stezky o.s. ze zákazu pořádat a organizovat hromadné sportovní, turistické a jiné veřejné akce mimo vyhrazená místa za účelem provozování vyjížděk na koních po jezdeckých stezkách.²²⁹

V NP Podyjí zatím nebyly vyhrazeny žádné cyklotrasy ani hipotrasy, ale jejich návrh již byl předložen k připomínkám dotčeným obcím.²³⁰

V NP Šumava byly vyhrazeny cyklotrasy a cyklostezky, ale z důvodu ochrany kriticky ohroženého tetřeva hlušce byl vymezen úsek jedné z cyklotras, který je zpřístupněn pouze v určeném období, naopak k jízdě na koni bylo vyhrazeno celé území národního parku s výjimkou klidových území, kde je možné se pohybovat jen po vyhrazených trasách a lesních pozemků, kde mohou být k těmto účelům využity pouze lesní cesty.

3.4.4. Létání

Základní ochranné podmínky se odkazují na zákon č. 49/1997 Sb., o civilním letectví, když na celém území národních parků zakazují létat v rozporu s podmínkami stanovenými v opatření obecné povahy dle jiného právního předpisu.²³¹ Úřad pro civilní letectví totiž může opatřením

²²³ Opatření obecné povahy, č. j. NPS 05881/2020

²²⁴ ZOPK, §16, odst. 2 písm. m)

²²⁵ Opatření obecné povahy, č. j. SNPCS 04640/2022

²²⁶ Opatření obecné povahy, č. j. SNPCS 04638/2022

²²⁷ Opatřením obecné povahy č. j. KRNAP 05442/2020

²²⁸ Rozhodnutí č. j. KRNAP 09922/2019

²²⁹ Rozhodnutí č. j. KRNAP 00914/2013

²³⁰ Jak vyplývá z vyjádření ředitele Správy NP Podyjí Ing. Tomáše Rothrockla poskytnutého dne 21. 4. 2023 elektronicky na základě dotazu.

²³¹ ZOPK, § 16 odst. 1 písm. l

obecné povahy omezit či úplně zakázat užívání vzdušného prostoru nad určitými oblastmi z důvodu obrany státu či ochrany životního prostředí a zdraví lidí.²³²

Úřad pro civilní letectví se létání věnuje pouze na území KRNAP a Podyjí, kde vyhlásil omezené prostory LKR3 KRNAP²³³ a LKR4 Podyjí,²³⁴ ve kterých je létání umožněno pouze některým subjektům a pouze v minimální výšce 300 m nad nejvyšší překážkou v okruhu 600 m od letadla. Omezení se nevztahuje na lety policejní, vojenských letadel, záchranné služby bezprostředně související se záchranou lidského života a IZS, dále na lety za účelem pátrání a záchrany, provádějící leteckou hasičskou činnost, bezmotorových letadel a po individuálním povolení ani na vzlety a přistání bezmotorových letadel a lety bezpilotních letadel. Pro létání na padácích a závěsných kluzácích pak Správa KRNAP dle v té době platné právní úpravy sérií rozhodnutí vyhradila startovací a přistávací plochy pro letový prostor Čertova hora,²³⁵ pro letový prostor Lysá hora,²³⁶ pro letový prostor Horní Mísečky/Medvědin a letový prostor Pláň²³⁷ a pro letový prostor Přední Žalý.²³⁸ Vzhledem k tomu, že startovací plochy se nacházejí na tratích určených k sjezdovému lyžování, je navíc nutné v zimních měsících provozovat tuto činnost obzvláště obezřetně a s ohledem na lyžaře a snowboardisty. K provozování závěsného létání na Černé hoře byla právnické osobě Spolek českých letců z.s. udělena výjimka ze zákazu pořádat nebo organizovat na území národního parku sportovní, turistické nebo jiné veřejné akce.²³⁹

Na území národních parků mimo zastavěné a zastavitelné plochy je zakázáno i provozování letadla způsobilého létat bez pilota a modely letadel.²⁴⁰

3.4.5. Horolezecké sporty

Základní ochranné podmínky se věnují i provozování horolezeckých sportů, které jsou mimo zastavěná území a zastavitelné plochy obcí povoleny pouze na vyhrazených místech.²⁴¹ S ohledem na skutečnost, že je regulaci horolezectví věnováno více prostoru v sedmé kapitole, je níže pojednáno o právní úpravě horolezectví v národních parcích pouze stručně.

V NP České Švýcarsko byly lezecké objekty vyhrazeny spolu s přístupovými cestami k nim. Zatímco některé objekty jsou horolezcům zpřístupněny celoročně, na jiných věžích a masivech je povoleno provozovat tuto činnost pouze v určitých obdobích s ohledem na zajištění

²³² Zákon č. 49/1997 Sb., §44 odst. 3

²³³ Opatření obecné povahy Úřadu pro civilní letectví, č. j. 9823-18-701

²³⁴ Opatření obecné povahy Úřadu pro civilní letectví, č. j. 9823-18-701

²³⁵ Rozhodnutí Správy KRNAP č. j. 1680a/97

²³⁶ Rozhodnutí Správy KRNAP č. j. 1680b/97

²³⁷ Rozhodnutí Správy KRNAP č. j. 1680c/97

²³⁸ Rozhodnutí Správy KRNAP č. j. 1680d/97

²³⁹ Rozhodnutí č. j. KRNAP 05888/2019

²⁴⁰ ZOPK, §16 odst. 2 písm. s)

²⁴¹ ZOPK, §16 odst. 2 písm. n)

klidu pro hnízdění ptáků či z důvodu zvýšené citlivosti okolních ekosystémů na nadměrnou návštěvnost. Samotná činnost je pak provozována na vlastní nebezpečí.²⁴²

V KRNAP je rozlišováno skalní lezení a lezení na přírodním ledu. Zatímco skalní lezení lze provozovat celoročně, lezení na přírodním ledu logicky pouze v zimním období, tedy od 1.12. do 15.4., při čemž v obou případech pouze za denního světla. K horolezectví na ledopádech se vyžaduje předchozí registrace, která je omezena pro 16 osob denně. Nutnost registrace umožňuje Správě KRNAP regulovat lezení na ledopádu s ohledem na dostatečnou vrstvu ledu. Skalní útvar s ledopádem a vyznačená přístupová cesta k němu se považují za vyhrazená místa, na které se neuplatní zákaz vstupu související s omezením pohybu v klidových územích.²⁴³

V NP Podyjí a NP Šumava nebyly vyhrazeny žádné lokality určené k horolezectví.

3.4.6. Vodní sporty

I splouvání vodních toků a jiným vodním sportům se věnují základní ochranné podmínky, když ty jsou mimo zastavěná území a zastavitelné plochy obcí povoleny pouze na vyhrazených místech.²⁴⁴

V NP České Švýcarsko nebyla vyhrazena žádná místa, kde by bylo možné splouvat vodní toky či provozovat jiné vodní sporty. Ohledně nevyhrazení takových míst byla Správa NPČS požádána o informaci, na kterou bylo odpovězeno pod sp. zn. SNPCS 00344/2019. Žadatel mimo jiné namítal, že je na vodním toku povolený provoz jízdy na pramicích, což bylo v odpovědi zdůvodněno tím, že tuto tradiční turistickou atrakci s dlouholetou tradicí lze jen těžko srovnávat s vodním sportem a že důsledkem jízdy na pramicích je i skutečnost, že vysoký počet návštěvníků využívající tuto osobní vodní dopravu nahrazující turistickou trasu, pak nepřichází do kontaktu s cennými přírodními společenstvy vodního toku. Navíc se dle názoru Správy NP České Švýcarsko nejedná o vodní sport ani o splouvání řeky ve smyslu sportovního zážitku. Taková odpověď sice může odůvodnit, proč je jízda na pramicích povolena, ale při podrobnějším přezkumu by z právního hlediska nemusela obstát. Argument, že se nejedná o splouvání řeky ve smyslu sportovního zážitku považují za lichý, když zákonodárce zakázal splouvání vodních toků bez ohledu na to, zda jde o sportovní zážitek či nikoliv, a navíc správám národních parků poskytl nástroje, kterými lze v odůvodněných případech zákaz prolomit. Vyhrazení místa opatřením obecné povahy sice nemusí být vhodným řešením, jelikož by tím bylo umožněno provozovat tuto aktivitu předem neurčitému okruhu osob, ale za pomoci výjimky může být taková činnost

²⁴² Opatření obecné povahy č. j. SNPCS 03999/2020

²⁴³ Opatření obecné povahy č. j. KRNAP 05436/2020

²⁴⁴ ZOPK, §16 odst. 2 písm. n)

umožněna pouze konkrétnímu subjektu, což by mohlo být ideálním řešením právě v tomto případě vzhledem k tomu, že převoz na pramicích provozuje obec Hřensko.

V KRNAP lze celoročně a za denního světla splouvat na kánoích, kajacích či raftech vyhrazené úseky vodních toků za splnění podmínek stanovujících mimo jiné i nástupní a výstupní místa včetně toho nejvyššího možného. Vyhrazený úsek vodního toku řeky Labe pak lze splouvat pouze za podmínky, že průtok vody vypouštěné z přehradní nádrže dosahuje alespoň 9 m³/sec.²⁴⁵

Ačkoliv v NP Podyjí nebyla vyhrazena místa ke splouvání vodních toků, připravují se místa pro plavbu bezmotorových plavidel na vodním toku Dyje v zastavěných územích Vranova nad Dyjí a Hardeggu a místa pro koupání v Čížovském rybníku, kdy 15. 6. 2021 došla Rada NP Podyjí k dohodě ohledně návrhu a nyní by měl být návrh předložen dotčeným obcím a veřejnosti k připomínce.²⁴⁶

V NP Šumava místa k provozování vodních sportů vyhrazena byla a v příslušném opatření byly upraveny různé režimy pro splouvání jednotlivých vodních toků, při čemž rozdílná jsou především povolená období jejich splouvání. Některé úseky vodních toků jsou pak navíc přístupné jen kánoím a kajakům či jen při určité minimální výšce hladiny. Z důvodu výskytu kriticky ohroženého druhu – perlorodky říční má svou specifickou úpravu úsek Soumarský Most – most u Pěkné na Teplé Vltavě a Vltavě, k jehož splouvání je nutná předchozí registrace, která je navíc zpoplatněna a omezena počtem plavidel za hodinu.²⁴⁷

3.4.7. Táboření a rozdělávání ohně

Zákaz tábořit mimo vyhrazená místa vyplývající ze základních ochranných podmínek se uplatní na území mimo zastavěná území a zastavitelné plochy obcí,²⁴⁸ při táboření je omezeno i v ochranných pásmech národních parků mimo zastavěná území obcí, kde je k táboření mimo místa k tomu vyhrazená požadován souhlas orgánu ochrany přírody.²⁴⁹ Na celém území NP České Švýcarsko je navíc mimo vyhrazená místa zakázáno i nocování v přírodě, jak vyplývá z bližších ochranných podmínek národního parku.²⁵⁰

Užití dvou různých pojmů, tedy táboření a nocování, ukazuje na záměr zákonodárce tyto dvě činnosti rozlišit, ačkoliv se jejich rozlišení sám nevěnoval a jejich legální definici tedy

²⁴⁵ Opatření obecné povahy č. j. KRNAP 05435/2020

²⁴⁶ Jak vyplývá z vyjádření ředitele Správy NP Podyjí Ing. Tomáše Rothröckla poskytnutého dne 21. 4. 2023 elektronicky na základě dotazu.

²⁴⁷ Opatření obecné povahy, č. j. NPS 05881/2020

²⁴⁸ ZOPK, §16 odst. 2 písm.o)

²⁴⁹ ZOPK, §37 odst. 3 písm. a), d)

²⁵⁰ ZOPK, §16a odst. 1 písm. c)

nenajdeme. Za nocování však bývá považováno méně invazivní přespání v přírodě, jak je blíže popsáno v šesté kapitole.

Ačkoliv z webových stránek NP České Švýcarsko vyplývá, že byl k táboření a nocování vyhrazen kemp Mezní Louka,²⁵¹ příslušné opatření obecné povahy jsem již nedohledal. Správě NP České Švýcarsko byla zaslána žádost o zaslání příslušného opatření, na kterou ale bohužel nebylo odpovězeno.²⁵²

V NP Šumava jsou k táboření vyhrazena tři veřejná tábořiště. Správa NP Šumava navíc vyhradila „*tzv. sedm nouzových nocovišť, na kterých lze nocovat vždy jen jednu noc ve stanu (pobyt na nocovišti mezi 18 a 9 hodinou), a to bez rozdělávání ohně,*“²⁵³ při čemž užití pojmu nocovat je matoucí, jelikož jak bude vysvětleno ve zvláštní kapitole o táboření a nocování níže, nocováním je myšleno přespání bez užití přístřešku, zatímco Správa NPŠ užití stanu povolila, ale pobyt na nocovištích omezila na jednu noc.

V KRNAP ani v NP Podyjí nebyla vyhrazena žádná místa k táboření. Předpokládám, že taková místa nebyla vyhrazena s ohledem na ochranu přírody na území KRNAP. Takové rozhodnutí lze pochopit v NP Podyjí, který je svou rozlohou nejmenším z národních parků. Je však žádoucí, aby ve druhém největším národním parku nebylo vyhrazeno jediné místo, na kterém by mohl návštěvník legálně tábořit? Nemyslím si však, že nevyhrazením takových míst bude docíleno toho, aby na území národního parku návštěvníci netábořili, spíše tak budou činit v utajení a zcela nekontrolovaně. Je otázkou, zda by nebylo šikovnější taková místa vyhradit a mít tuto činnost v národním parku alespoň částečně pod kontrolou. Argumentem pro vyhrazení takových míst je i srovnání s NP Šumava, jehož rozloha je sice oproti KRNAP dvojnásobná, ale takto vyhrazených míst je v NP Šumava deset.

V NP České Švýcarsko ani v NP Podyjí nebyla vyhrazena žádná místa k rozdělávání ohňů. V KRNAP byla místa k rozdělávání ohňů vyhrazena, ale pouze za stanovených podmínek. Oheň může být rozdělán na ohništích obložených kameny či jinak zabezpečených před rozšířením ohně do okolí a před opuštěním místa musí být uhašen, navíc musí být v případě vzniku požáru neprodleně kontaktován hasičský záchranný sbor.²⁵⁴ V NP Šumava může být oheň rozdělán na třech vyhrazených veřejných tábořištích.²⁵⁵

²⁵¹ <https://www.npcs.cz/navstevnik#Taboreni>

²⁵² Elektronicky dne 29. 3. 2023.

²⁵³ Opatření obecné povahy Správy NPŠ č. 2/2020, čl. 7 odst. 2

²⁵⁴ Opatření obecné povahy č. j. KRNAP 09575/2022

²⁵⁵ Opatření obecné povahy, č. j. NPS 05881/2020

3.4.8. Pořádání a organizování sportovních, turistických či jiných veřejných akcí

Akce jsou základními ochrannými podmínkami omezeny na území národních parků mimo zastavěná území obcí a zastavitelné plochy obcí pouze na místa k tomu vyhrazená orgánem ochrany přírody,²⁵⁶ kdy omezení platí i v ochranných pásmech národních parků, kde lze navíc pořádat takové akce i mimo vyhrazená místa, ale pouze se souhlasem příslušného orgánu ochrany přírody.²⁵⁷

V ustanovení se setkáváme s neurčitým právním pojmem „jiná veřejná akce,“ jehož význam bývá dovozován judikaturou²⁵⁸ a posuzován dle konkrétních okolností, tak například za veřejnou byla považována akce, která byla přístupná veřejnosti prostřednictvím inzerce, na níž byla poskytována doprava tam a zpět a vzhledem k počtu účastníků byla akce považována za hromadnou, při čemž není podstatné, zda se akce koná uvnitř objektu či na volném prostranství.²⁵⁹

Výjimka ze zákazu byla v KRNAP udělena dvěma společnostem k provozování sáňkařských drah. Společnosti MEGA PLUS s.r.o. na Černé Hoře²⁶⁰ a společnosti Snow&Fun s.r.o. ve Špindlerově Mlýně.²⁶¹ V rozhodnutích o povolení výjimky jsou opět stanoveny podmínky provozu, které mimo jiné určují dobu provozu či nutnost dostatečné sněhové pokrývky. Provozovateli ve Špindlerově Mlýně je navíc poskytnuta možnost uzavření provozu pro veřejnost.

Zákazu se věnoval i NP Šumava, který k pořádání církevních veřejných akcí vymezil drobné církevní stavby na území národního parku, kdy jejich konání s ohledem na rušení zvěře omezil na dobu od 9:00 do 18:00.²⁶²

3.4.9. Ohňostroje a zábavní pyrotechnika

Provádět ohňostroje nebo používat zábavní pyrotechniku je zakázáno na celém území národního parku.²⁶³

3.4.10. Myslivost a rybářství

Svou zvláštní úpravu má v ZOPK i výkon myslivosti a rybářství na území národního parku. Obecně je výkon těchto práv omezen povinností postupovat tak, aby se udržoval nebo zlepšoval stav ekosystémů národního parku a aby byly zachovány jejich přirozené ekologické funkce. Dále

²⁵⁶ ZOPK, §16 odst. 2 písm. q)

²⁵⁷ ZOPK, §37 odst. 3 písm. a), d)

²⁵⁸ Rozhodnutí Městského soudu v Praze, č. j. 6 Ca 152/2008-59

²⁵⁹ JELÍNKOVÁ 2021, str. 126-127

²⁶⁰ Rozhodnutí č. j. KRNAP 03398/2015

²⁶¹ Rozhodnutí č. j. KRNAP 08954/2017

²⁶² Opatření obecné povahy, č. j. NPS 05881/2020

²⁶³ ZOPK, §16 odst. 1 písm. k)

může být z důvodu ochrany přírody a krajiny rozhodnutím nebo opatřením obecné povahy v některých částech národního parku výkon těchto práv omezen či úplně vyloučen.²⁶⁴ K takovým omezením je pak příslušná správa národního parku a provádí je opatřením obecné povahy, ačkoliv není vyloučeno v individuálních případech vydat správní rozhodnutí ve správním řízení.²⁶⁵ K této oblasti navíc Ministerstvo životního prostředí vydalo metodickou instrukci závaznou pro ředitele národních parků.²⁶⁶

3.4.11. Zhodnocení přehlednosti právní úpravy pro běžného návštěvníka

Právě i z důvodu informovanosti návštěvníka národních parků se v zákonu nachází ustanovení,²⁶⁷ které ukládá správám národních parků zveřejnit návštěvní řády ve formě elektronického dokumentu na svých elektronických stránkách. Návštěvní řád obsahuje výčet turistických a rekreačních činností, které jsou na území národního parku zakázány nebo omezeny včetně podmínek těchto omezení, při čemž se zveřejňují nejen omezení dle právních předpisů, ale i ta uložená opatřením obecné povahy či rozhodnutím. Za zmínku stojí, že návštěvní řád před novelou nebyl pouze informativním dokumentem obsahujícím shrnutí všech omezení platných na území národního parku, nýbrž nástrojem regulace, kdy byly příslušnou správou národního parku vydávány opatření obecné povahy a konkretizovaly povinnosti vyplývající ze zákona.²⁶⁸ Nová forma návštěvních řádů byla zavedena i z důvodů komplikace, která nastala v NP Šumava, kdy hrozilo neschválení návštěvního řádu kvůli splouvání vybraného vodního toku, což by pak mohlo mít dopad i na jiné volnočasové aktivity. V důvodové zprávě zákonodárce vyjadřuje v reakci na požadavky praxe nutnost seznámit návštěvníky s důležitými informacemi na jednom místě.²⁶⁹ Ustanovení ukazuje na skutečnost, že si zákonodárce je vědom složitosti právní úpravy a snaží se o dostatečnou informovanost návštěvníků národních parků.

Oproti ostatním národním parkům zvolila Správa NPS odlišný postup při vyhrazování míst a stanovování podmínek výkonu volnočasových aktivit v NP Šumava. Zatímco v ostatních národních parcích je ve většině případů každá volnočasová aktivita regulována vlastním opatřením obecné povahy, Správa NPS vydala pro všechny volnočasové aktivity jediné opatření obecné povahy.²⁷⁰ Zvolený způsob hodnotím velmi pozitivně, jelikož jen přidává na přehlednosti.

²⁶⁴ ZOPK, §21

²⁶⁵ STEJSKAL, V. Zákon o ochraně přírody a krajiny. Komentář. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-8-8]. ASPI_ID KO114_1992CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X, §21

²⁶⁶ Metodická instrukce k managementu volně žijících živočichů, kteří jsou zvěří (péče o zvěř a myslivost) na území národních parků č. 1/2006

²⁶⁷ ZOPK, §19

²⁶⁸ JELÍNKOVÁ 2021, str. 141

²⁶⁹ Důvodová zpráva ze dne 13. 5. 2015 k zákonu č. 123/2017 Sb.

²⁷⁰ Opatření obecné povahy, č. j. NPS 05881/2020

S ohledem na skutečnost, že se jedná o největší národní park na území České republiky, by mohla být tato varianta inspirací pro ostatní národní parky. V případě, že shrnutí v návštěvním řádu není pro návštěvníka dostačujícím, může podrobnější úpravu platných omezení a podmínek provozování volnočasových aktivit na území národního parku najít v jediném dokumentu. Za zmínku ale stojí také KRNAP, ve kterém sice existuje celá řada opatření obecné povahy včetně osmi takových opatření stanovujících klidová území, ale tato rozmanitost je vyrovnána přehledností jejich webových stránek, na kterých lze jednotlivá opatření poměrně jednoduše dohledat dle činnosti, kterou upravují.

3.5. Chráněné krajinné oblasti

Chráněné krajinné oblasti (dále jen „CHKO“) jsou vyhlášena *„rozsáhlá území s harmonicky utvářenou krajinou, charakteristicky vyvinutým reliéfem, významným podílem přirozených ekosystémů lesních a trvalých travních porostů, s hojným zastoupením dřevin, popřípadě s dochovanými památkami historického osídlení, lze vyhlásit za chráněné krajinné oblasti.“* Jak uvádí Ministerstvo životního prostředí, v současné době existuje v České republice 26 CHKO, které pokrývají skoro 15% rozlohy území státu.²⁷¹ Orgánem ochrany přírody²⁷² vykonávajícím státní správu na území CHKO je Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky (dále jen „Agentura“).²⁷³ Vláda ve zřizovacím nařízení vymezuje i bližší ochranné podmínky²⁷⁴ a podrobnější režim jejich zonace.²⁷⁵

Rekreační užívání CHKO je přípustné pod podmínkou, že výkonem takových činností nedojde k poškození jejich přírodních hodnot. Při rozboru jednotlivých omezení a zákazů bude kladen důraz na ty z nich, které se dotýkají provozování volnočasových aktivit.

Základní ochranné podmínky vymezené v §26 ZOPK jsou všem CHKO společné. Zákazy v nich uvedené se různí územím, na kterém platí. Tak je na celém území CHKO stejně jako v národních parcích zakázáno tábořit a rozdělovat ohně mimo vyhrazená místa, při čemž je zajímavé, že byl zvolen přísnější režim, když v národních parcích je zakázáno tak činit pouze mimo obce.²⁷⁶ Dále i v CHKO platí zákaz vjíždět a setrávat s motorovými vozidly a obytnými přívěsy mimo silnice, místní komunikace a vyhrazená místa. Při výkonu práva myslivosti není povoleno používat otrávených návnad na celém území. Dále je zakázáno pořádat automobilové a motocyklové soutěže, naopak pro soutěže na jízdách kolech takový zákaz neplatí, ale na území

²⁷¹ https://www.mzp.cz/cz/chrane_krajinne_oblasti

²⁷² ZOPK, §75 odst. 2

²⁷³ ZOPK, §78 odst. 1

²⁷⁴ ZOPK, §25 odst. 3

²⁷⁵ ZOPK, §27

²⁷⁶ JELÍNKOVÁ 2021, str. 159

první a druhé zóny CHKO je lze pořádat jen na silnicích, místních komunikacích a místech k tomu vyhrazených. Zatímco k vyhrazení míst určených k výkonu jinak zakázaných činností je v národních parcích nutné vydat opatření obecné povahy, zákonodárce formu vyhrazení míst v CHKO výslovně neřeší, což i s ohledem na rozdílnou formulaci, kdy má být místo vyhrazeno se souhlasem orgánu ochrany přírody, může působit potíže. Není však důvod, aby byla taková místa vyhrazena jinou formou než opatřením obecné povahy, ale existují i případy, kdy jsou místa vyhrazena jiným způsobem jako v CHKO Beskydy, kde bylo se souhlasem orgánu ochrany přírody vyhrazeno veřejné tábořiště na podkladě usnesení Zastupitelstva obce Francova Lhota č. 25/268 ze dne 14. 7. 2006.²⁷⁷

Volnočasových aktivit se může dotýkat i zákaz stavby nových dálnic, sídelních útvarů a plavebních kanálů, který cílí na to, aby na území CHKO nebyla vytvářena nová souvisle zastavěná území. Takovým sídelním útvarem, jehož definici zákon neobsahuje, totiž může být i golfová vesnička, jak vyplývá z názoru Nejvyššího správního soudu, který se pojmu věnoval ve svém rozsudku ze dne 29. 8. 2008, č. j. 5 As 48/2006-75, kterým byla zamítnuta kasační stížnost podaná žalobcem v souvislosti s tím, že mu Správou CHKO Slavkovský les nebyl udělen souhlas k umístění stavby „Golf Village Karlovy Vary“ a jeho potvrzení rozhodnutím Ministerstva životního prostředí.

Bližší ochranné podmínky jsou vymezeny v příslušných nařízeních vlády. Z důvodu hojného počtu CHKO je nad rámec této práce provést podrobný rozbor všech nařízení, kterými byly jednotlivé CHKO vyhlášeny, ale pohledem do několika z nich lze ilustrativně vybrat taková omezení, která se dotýkají volnočasových aktivit. Většinou nebývají činnosti zakázány úplně, ale vláda v nařízení ponechává Agentuře možnost udělit souhlas buď přímo s výkonem některé ze zakázaných činností, nebo k vyhrazení míst určených k jejich výkonu. Souhlas bývá vyžadován například k vyznačení pěších, cyklistických, jezdeckých, běžeckých či jiných obdobných tras, tras nebo stezek či horolezeckých terénů a jejich údržbě nebo k provozování horolezeckých činností mimo takto vyznačené horolezecké terény, jak je tomu i ve vyhlášovacím aktu CHKO Blanský les.²⁷⁸ V této části považuji za nutné podotknout, že ačkoliv je vyžadován souhlas k vyznačení tras určeným k těmto aktivitám, vyhláška neomezuje souhlasem ani nijak jinak pěší pohyb, běh či jízdu na kole a koni mimo takto vyznačené trasy. V CHKO Moravský kras je na celém území možné zpřístupňovat jeskyně, provozovat v nich léčebnou či rekreační činnost pro veřejnost nebo je jinak využívat pouze po souhlasu Agentury.²⁷⁹ Na celém území CHKO Brdy je

²⁷⁷ <https://francovalhota.cz/2021/07/verejne-turisticke-taboriste-svatojan/>

²⁷⁸ Nařízení vlády č. 172/2022 Sb.

²⁷⁹ Nařízení vlády č. 83/2019 Sb.

nutné získat souhlas Agentury k vyhlášení nového rybářského revíru na vodních tocích a vodních nádržích.²⁸⁰ V CHKO Kokořínsko – Máchův kraj je na celém území umožněno provozovat na vodních tocích a plochách vodní sporty až po předchozím souhlasu Agentury.²⁸¹ Souhlasem je často také podmíněno pořádání a organizování akcí mimo obce s účastí více než 100 účastníků.

Vymezení bližších ochranných podmínek ve vyhlášovacím aktu sice napomáhá ochraně přírody na území chráněné krajinné oblasti, když poskytuje vyhlášujícímu orgánu možnost reagovat na potřeby konkrétní oblasti, ale zároveň může být pro běžného návštěvníka složitější orientace ve stanovených pravidlech, jelikož je vyžadována nejen znalost zákonné úpravy, ale i podzákoných právního předpisu. Nepřehlednost právní úpravy je nutné vyvažovat informační a osvětovou činností, ať už se jedná o informační tabule přímo v CHKO či webové stránky, které by se této oblasti mohly více věnovat. V opačném případě nebude dosaženo žádoucí ochrany přírody, když hůře orientující se adresát bude s největší pravděpodobností častěji porušovat právní režim CHKO.

3.6. Maloplošná zvláště chráněná území

Národní přírodní rezervace (dále jen „NPR“) jsou „*menší území mimořádných přírodních hodnot, kde jsou na přirozený reliéf s typickou geologickou stavbou vázány ekosystémy významné a jedinečné v národním či mezinárodním měřítku.*“²⁸² Ve zřizovacích vyhláškách vymezuje Ministerstva životního prostředí předmět ochrany a určuje jejich bližší ochranné podmínky.²⁸³ Výkon státní správy na území NPR a jejich ochranných pásem náleží Agentuře,²⁸⁴ s výjimkou těch NPR, které se nacházejí na území národních parků, kde náleží správám národních parků²⁸⁵ a na území vojenských újezdů zase újezdním úřadům.²⁸⁶ Jelikož se jedná o nejdůležitější kategorii maloplošných zvláště chráněných území, uplatní se na takových území nejprísrnější režim ochrany.

Ačkoliv se některé zakázané činnosti vymezené v §29 v rámci této kapitoly opakují a v mnohém připomínají ty platné na území národních parků, objevuje se zde i řada odlišností, tak například platí na celém území NPR, a nikoliv jen na území mimo obce. Rozdílně je také upraven vjezd motorovým vozidlem, který je zakázán úplně, a nikoliv pouze mimo pozemní komunikace,

²⁸⁰ Nařízení vlády č. 292/2015 Sb.

²⁸¹ Nařízení vlády č. 176/2014 Sb.

²⁸² ZOPK, §28 odst. 1

²⁸³ ZOPK, §79 odst. 5 písm. h)

²⁸⁴ ZOPK, §78 odst.1

²⁸⁵ ZOPK, §78 odst.2

²⁸⁶ ZOPK, §78a

ale s klasickou výjimkou pro některá vozidla.²⁸⁷ Zakázáno je vstupovat a vjíždět mimo cesty vyznačené se souhlasem orgánu ochrany přírody, při čemž výjimku mají mimo jiné osoby i vlastníci a nájemci pozemků na území NPR. Jízda na kole je možná pouze na silnicích, místních komunikacích a místech k tomu vyhrazených. Vyhrazená místa je nutné užívat i k provozu jiných volnočasových aktivit jako je táboření, rozdělování ohně, horolezectví a létání na padácích a závěsných kluzácích. Dále je zakázán sběr a odchyt rostlin a živočichů, pokud nejde o výkon práva myslivosti a rybářství, který je ale možný pouze se souhlasem orgánu ochrany přírody.²⁸⁸

Přírodní rezervace jsou „menší území soustředěných přírodních hodnot se zastoupením ekosystémů typických a významných pro příslušnou geografickou oblast.“²⁸⁹ Ve zřizovacím předpise je pak opět vymezen předmět ochrany a bližší ochranné podmínky. V základních ochranných podmínkách je z hlediska volnočasových aktivit zakázán pouze sběr a odchyt rostlin a zvířat.²⁹⁰ Do zákazu však nespadá sběr lesních plodů ani výkon práva myslivosti a rybářství, který navíc není narozdíl od jeho úpravy v NPR vázán ani na souhlas. Orgánu ochrany přírody je ale zákonem poskytnuta možnost výkon těchto práv omezit, pokud by byl v rozporu s podmínkami ochrany území přírodní rezervace, při čemž orgán tak může učinit buď přímo ve zřizovacím předpise, nebo v individuálním rozhodnutí vůči konkrétnímu jedinci.²⁹¹ Rozhodnout o takovém omezení mohou krajské úřady,²⁹² Agentura²⁹³ a správy národních parků²⁹⁴ dle jejich územní působnosti.

Národní přírodní památkou je „přírodní útvar menší rozlohy, zejména geologický či geomorfologický útvar, naleziště nerostů nebo vzácných či ohrožených druhů ve fragmentech ekosystémů, s národním nebo mezinárodním ekologickým, vědeckým či estetickým významem, a to i takový, který vedle přírody formoval svou činností člověk.“²⁹⁵ Národní přírodní památku a její případné ochranné pásmo, předmět ochrany a bližší ochranné podmínky vyhláší Ministerstvo životního prostředí.²⁹⁶ Jediná zákonná podmínka výslovně nezmiňuje žádnou volnočasovou aktivitu, ale jen stanovuje obecný zákaz změny či poškození národních přírodních památek.²⁹⁷ Zřizovací vyhláška může obsahovat omezení v podobě nutnosti předchozího souhlasu orgánu

²⁸⁷ Konkrétně vozidla orgánů státní správy, vozidel potřebných pro lesní a zemědělské hospodaření, obranu státu a ochranu státních hranic, požární ochranu, zdravotní a veterinární službu

²⁸⁸ ZOPK, §30

²⁸⁹ ZOPK, §33

²⁹⁰ ZOPK, §34

²⁹¹ JELÍNKOVÁ 2021, str. 177

²⁹² ZOPK, §77a odst. 4 písm. d)

²⁹³ ZOPK, §78 odst. 1

²⁹⁴ ZOPK, §78 odst. 2

²⁹⁵ ZOPK, §35 odst. 1

²⁹⁶ ZOPK, §79 odst. 5 písm. h)

²⁹⁷ ZOPK, §35 odst. 2

ochrany přírody k výkonu některé aktivity, typicky pak může jít o různé turistické a sportovní aktivity či jiné veřejné akce nebo o rozdělování ohňů.²⁹⁸

Přírodní památkou je „přírodní útvar menší rozlohy, zejména geologický či geomorfologický útvar, naleziště vzácných nerostů nebo ohrožených druhů ve fragmentech ekosystémů, s regionálním ekologickým, vědeckým či estetickým významem, a to i takový, který vedle přírody formoval svou činností člověk.“²⁹⁹ Rozdíl mezi národní přírodní památkou a přírodní památkou tkví v jejím významu, kdy není národní či mezinárodní, ale pouze regionální. Z hlediska provozování volnočasových aktivit je však režim stejný, kdy základní ochrannou podmínkou je stanovena povinnost přírodní památku neměnit a nepoškozovat³⁰⁰ a dále může být výkon volnočasových aktivit omezen v bližších ochranných podmínkách ve zřizovacím předpise.

Ani režim maloplošných zvláště chráněných území není zcela přehledný, obzvláště vzhledem k tomu, že často mohou se tato území vyhlášují na území velkoplošných zvláště chráněných území. Právní úprava opět vyžaduje nahlédnutí do zřizovacích aktů, případně do navazujících podzákonných právních předpisů či opatření obecné povahy. Na druhou stranu výběr z většího množství zvláště chráněných území umožňuje vyvažovat zájem na ochraně přírody se zájmem na ponechání otevřené přírody. Složitost právní úpravy lze i z důvodu menší rozlohy řešit informačními tabulemi přímo na místě.

3.7. NATURA 2000

Nad rámec zvláště chráněných území byla Evropskou unií vytvořena soustava NATURA 2000, která představuje minimální společný základ členských zemí z hlediska územní ochrany přírody. Cílem evropské soustavy není nahradit národní systém územní ochrany, ale pouze jej doplnit. Může se tedy stát, že požadovaná ochrana je již zajišťována některým z jiných institutů členské země. V České republice vznikla díky evropské úpravě síť ptačích oblastí a evropsky významných lokalit.

Evropsky významné lokality jsou upraveny v §45a a násl., a jsou vytvářeny pro ochranu evropsky významných stanovišť a druhů s výjimkou ptáků. Národní seznamy podléhají schválení Evropskou komisí, která navíc může tyto seznamy i doplnit.³⁰¹ V současné době je český národní seznam stanoven nařízením vlády č. 318/2013 Sb., v němž je 1 113 evropsky významných lokalit pokrývajících cca 10% území ČR.³⁰² Obecně jsou chráněny evropsky významné lokality před

²⁹⁸ JELÍNKOVÁ 2021, str. 179

²⁹⁹ ZOPK, §36 odst. 1

³⁰⁰ ZOPK, §36 odst. 2

³⁰¹ DÁMOHORSKÁ 2010, str. 381

³⁰² JELÍNKOVÁ 2021, str. 221

jejich poškozováním, ničením a narušováním jejich celistvosti.³⁰³ Další omezení pak vyplývají ze způsobu ochrany, který byl pro tyto lokality zvolen. Na území evropsky významných lokalit totiž mohou být buď vyhlášeny zvláště chráněná území, nebo mohou být lokality chráněny zřízením smlouvy dle §39 ZOPK.³⁰⁴ Výkon volnočasových aktivit je pak odlišný v závislosti na kategorii zvláště chráněného území či smluvně vymezených ochranných podmínkách.

Ptačí oblasti jsou „území nejvhodnější pro ochranu z hlediska výskytu, stavu a početnosti populací těch druhů ptáků vyskytujících se na území České republiky a stanovených předpisů Evropských společenství.“³⁰⁵ Zmiňovaným předpisem Evropských společenství je směrnice Rady 79/409/EHS, o ochraně volně žijících ptáků. Vláda jednak stanovila nařízením č. 51/2005 Sb. druhy ptáků, pro které se vymezují ptačí oblasti, jednak pak nařízeními vyhláší samotné ptačí oblasti, v nichž jsou pak vyčteny činnosti, které jsou z důvodu ochrany ptačích oblastí, vázány na souhlas orgánu ochrany přírody. Zákon stanovuje, že při omezování činností musí být mimo jiné zohledněny i požadavky rekreace a sportu.³⁰⁶ Při podmínění činností souhlasem, pak souhlas udělují krajské úřady,³⁰⁷ správy národních parků³⁰⁸ a Agentura.³⁰⁹ Při udělování souhlasů a výjimek ze zákazů dle ZOPK musí navíc příslušný orgán ochrany přírody v evropsky významných lokalitách a ptačích oblastech dbát, aby nedošlo k závažnému nebo nevratnému poškozování přírodních stanovišť a biotopů druhů, k jejichž ochraně byla taková území určena a ani k soustavnému či dlouhodobému vyrušování jimi chráněných druhů.³¹⁰ Mezi takto omezené aktivity patří vytyčování nových turistických, cyklistických, lyžařských a jezdeckých tras a stezek nebo organizace sportovních soutěží a jiných akcí s hromadnou účastí mimo sportovní areály a vyznačené turistické trasy.³¹¹ Souhlas může být vyžadován i k provozování jachtingu, windsurfingu či užívání vodních skútrů.³¹²

³⁰³ ZOPK, §45c odst. 2

³⁰⁴ ZOPK, §45c odst. 4

³⁰⁵ ZOPK, §45e odst. 1

³⁰⁶ JELÍNKOVÁ 2021, str. 233

³⁰⁷ ZOPK, §77a odst. 4 písm. n

³⁰⁸ ZOPK, §78 odst. 2

³⁰⁹ ZOPK, §78 odst. 1

³¹⁰ ZOPK, §45g

³¹¹ Nařízení vlády č. 683/2004 Sb., kterým se vymezuje Ptačí oblast Labské pískovce

³¹² Nařízení vlády č. 530/2004 Sb., kterým se vymezuje Ptačí oblast Nádrž vodního díla Nechanice

4. Lesní zákon

„Účelem tohoto zákona je stanovit předpoklady pro zachování lesa, péči o les a obnovu lesa jako národního bohatství, tvořícího nenahraditelnou složku životního prostředí, pro plnění všech jeho funkcí a pro podporu trvale udržitelného hospodaření v něm.“³¹³

Lešem se rozumí „lesní porosty s jejich prostředím a pozemky určené k plnění funkcí lesa,³¹⁴ při čemž lesní porosty jsou „stromy a keře lesních dřevin, které v daných podmínkách plní funkce lesa“³¹⁵ a do pozemků určených k plnění funkcí lesa patří jednak lesní pozemky, což jsou pozemky s lesním porostem či plochy, na kterých byl takový porost odstraněn, dále lesní průseky a nezpevněné lesní cesty, které nejsou širší než 4 metry.³¹⁶ Patří sem i tzv. jiné pozemky jako například zpevněné lesní cesty, drobné vodní plochy či pozemky lesu sloužící k lesnímu hospodářství či s lesem jinak související.³¹⁷

Podle dat Světové banky bylo území České republiky v roce 2020 z cca 35% pokryto lesy,³¹⁸ které současná právní úprava člení dle jejich převažující funkce na lesy ochranné, lesy zvláštního určení a lesy hospodářské.³¹⁹ Nejmenší kategorií jsou lesy ochranné,³²⁰ do níž jsou rozhodnutím zařazovány lesy na mimořádně nepříznivých stanovištích, pak následuje kategorie lesů zvláštního určení,³²¹ jež je tvořena lesy na území národních parků, národních přírodních rezervací a v ochranných pásmech vodních zdrojů I. stupně a zdrojů léčivých a minerálních vod.³²² Poslední, nejrozsáhlejší a vlastně zbytkovou kategorií jsou lesy hospodářské, což jsou lesy nezařazené do žádné z výše uvedených kategorií.³²³ Lesy jsou dále děleny dle typu hospodařícího subjektu, tak dle údajů Českého statistického úřadu k roku 2021 hospodaří zhruba v 54% lesů stát, v 16% obce, v 21% soukromí vlastníci a ve zbývajících 9% ostatní majitelé.³²⁴

Vedle svých produkčních či hospodářských funkcí má les ještě jiné a pro dnešní společnost velmi významné funkce označované jako mimoprodukční, které dnes již tvoří dokonce převažující podíl hodnoty lesa. Patří sem například jeho schopnost produkovat kyslík nebo chránit půdu před vodní a větrnou erozí, pro téma této diplomové práce je však nejdůležitější funkcí lesa jeho užívání

³¹³ Lesní zákon, §1

³¹⁴ Lesní zákon, §2 písm. a)

³¹⁵ Lesní zákon, §2 písm. c)

³¹⁶ Lesní zákon, §3 odst. 1 písm. a)

³¹⁷ Lesní zákon, §3 odst. 1 písm. b)

³¹⁸ Forest area (% of land area) - Czechia | Data. World Bank Open Data | Data [online]. Copyright © [cit. 06.04.2023].

Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/AG.LND.FRST.ZS?locations=CZ>

³¹⁹ Lesní zákon, §6

³²⁰ Lesní zákon, §7

³²¹ Lesní zákon, §8

³²² DÁMOHORSKÝ 2010, str. 327

³²³ Lesní zákon, §9

³²⁴ Lesnictví - 2021 | ČSÚ. Český statistický úřad | ČSÚ [online]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/lesnictvi-2021>

k rekreaci či odpočinku.³²⁵ Za tímto a jiným účelem může v rámci obecného užívání každá fyzická osoba do lesa volně vstoupit a pohybovat se v něm, ale pro vlastní potřebu i sbírat lesní plody a na zemi ležící suchou klest.³²⁶ Orgánem státní správy lesů je ve svém správním obvodu obec s rozšířenou působností, přesahuje-li les tento správní obvod, pak vykonává státní správu lesů kraj, ve vojenských lesích Vojenský lesní úřad a v lesech národních parků zase příslušný orgán ochrany přírody, ústředním orgánem státní správy lesů je Ministerstvo zemědělství.³²⁷

Les je jako jedna ze složek životního prostředí chráněn, tak je klasicky každému uložena základní povinnost les a objekty v něm neohrožovat a nepoškozovat.³²⁸ Dále lesní zákon vymezuje dvě skupiny zákazů vztahujících se na konkrétní činnosti při obecném užívání lesa, které se na činnosti prováděné při hospodaření v lese nevztahují. Dvě skupiny zákazů se odlišují v tom, zda dopadají i na vlastníka či nájemce nebo jiné osoby užívající les z jiného právního důvodu, při čemž absolutní zákazy pro tyto osoby platí,³²⁹ naopak ty relativní nejen, že neplatí, ale dokonce z nich může vlastník v rámci výkonu svého vlastnického práva povolit výjimku i jiným subjektům, k čemuž v praxi většinou dochází v písemné formě a za úplatu.³³⁰ V případě, že by takovou výjimkou bylo zasaženo do práv jiných vlastníků lesů, tak bude o povolení na návrh vlastníka rozhodovat orgán státní správy lesů. Vlastnické právo vlastníka lesa, který je při udělování výjimek omezeno pouze právem jiného vlastníka lesa, tak převažuje nad zájmem ochrany přírody.³³¹ Níže budou vybrány pouze ty zákazy, které dopadají na volnočasové aktivity v lese, při čemž prvně bude věnována pozornost těm relativním.

Relativním zákazem je omezení pohybu návštěvníka lesa spočívajícím v zákazu vstupu do porostů, kde je prováděna těžba nebo je jinak s dřívím manipulováno³³² a do míst oplocených či označených zákazem vstupu,³³³ při čemž oplotit území může pouze vlastník či na základě jeho povolení jiná osoba a oploceny mohou být jen lesní školky, obory či farmové chovy zvířat a lesní porost při ochraně před zvěří.³³⁴ Dále je při pobytu v lese zakázáno rušit klid a ticho.³³⁵ Za zmínku stojí, že ačkoliv je jasné, že cílem je ochrana lesní zvěře, tak právě klid a ticho mohou být i hodnoty lesa vyhledávané lidmi za účelem rekreace. Ačkoliv si lze představit, že vjezdem do lesa

³²⁵ DÁMOHORSKÝ 2010, str. 319

³²⁶ Lesní zákon, §19 odst. 1

³²⁷ Lesní zákon, §47-49

³²⁸ Lesní zákon, §11 odst. 1

³²⁹ Lesní zákon, §20 odst. 3

³³⁰ HUNEŠ, TOMOSZKOVÁ 2022, str. 62

³³¹ Lesní zákon, §20 odst. 4

³³² Lesní zákon, §20 odst. 1 písm. i)

³³³ Lesní zákon, §20 odst. 1 písm. h)

³³⁴ Lesní zákon, §32 odst. 8

³³⁵ Lesní zákon, §20 odst. 1 písm. a)

motorovým vozidlem sice bude lesní klid narušen, je tato činnost v lesích zakázána zvláště,³³⁶ kdy zákaz jednak neplatí pro zaměstnance orgánů státní správy lesů při výkonu jejich úkolů,³³⁷ jednak na pozemních komunikacích procházejících lesem, jelikož ty nejsou lesem s výjimkou lesních cest, které součástí lesa jsou³³⁸ a dopadá na ně tedy lesní zákon jako *lex specialis* k zákonu vymezujícím je jako účelové komunikace.³³⁹ To potvrzuje i vyhláška Ministerstva zemědělství, dle které se lesní cestou rozumí „*účelová komunikace, která je součástí lesní dopravní sítě, určená k odvozu dříví, dopravě osob a materiálu pouze v zájmu vlastníka lesa a pro průjezd speciálních vozidel. Umožňuje bezpečný celoroční nebo sezonní provoz,*“³⁴⁰ Pokud by měl zákonodárce zájem na zpřístupnění lesních cest bez nutnosti svolení vlastníka, bylo by nutné ustanovení o takovou výjimku vztahující se na lesní cesty doplnit.³⁴¹

V lese je zakázáno jezdit na kole, na koni, na lyžích a na saních mimo lesní cesty a vyznačené trasy.³⁴² Zákaz však opět může vlastník lesa prolomit povolením výjimky.³⁴³ Zatímco definici lesní cesty známe, pojem vyznačená trasa definován není, což může být problematické, jelikož různým výkladem se mění rozsah omezení těchto činností. V kontextu lesního zákona bývá pojem vyznačená trasa chápán jako v terénu patrná stezka s určitým značením, s jejímž označením ale vlastník musí souhlasit. Omezení by totiž postrádalo smysl v případě, že by za vyznačenou trasu byla považována i cesta, která by byla vyježděna a následně označena bez souhlasu vlastníka.³⁴⁴ V souvislosti s terénní cyklistikou bývají zřizovány speciální stezky pro tuto jízdu na horském kole, kdy stezky sice převážně kopírují lesní terén a do okolního prostředí příliš nezasahují, ale při jejich tvorbě může docházet k terénním úpravám či k budování chodníků či stavění jiných menších objektů, na které pak dopadá režim stavebního zákona a navíc mohou být prováděny pouze na základě povolení vlastníka lesa.³⁴⁵³⁴⁶

Táboření je v lese možné pouze na vyhrazených místech, čímž se dostáváme k problematice vyhrazení míst. Zákon totiž stejně jako v úpravě zvláště chráněných území předvídá vyhrazení míst, na kterých bude návštěvníkům lesa umožněno zakázané činnosti provozovat, ale na rozdíl od úpravy v případě zvláště chráněných území již lesní zákon přímo

³³⁶ Lesní zákon, §20 odst. 1 písm. g)

³³⁷ Lesní zákon, §20 odst. 6

³³⁸ Lesní zákon, §2 písm. b) v kombinaci s §3

³³⁹ Zákon č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích, §7 odst. 1

³⁴⁰ Vyhláška Ministerstva zemědělství č. 433/2001 Sb, § 2 odst. 1 písm. a)

³⁴¹ DROBNÍK, Jaroslav. Lesní zákon: komentář. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-425-3, str. 56-58

³⁴² Lesní zákon, §20 odst. 1 písm. j)

³⁴³ Lesní zákon, §20 odst. 4

³⁴⁴ HUNEŠ, TOMOSZKOVÁ 2022, str. 60-61

³⁴⁵ Lesní zákon, §20 odst. 1 písm. b)

³⁴⁶ HUNEŠ, TOMOSZKOVÁ 2022, str. 63-64

neurčuje, kdo má pravomoc k vyhrazení těchto míst. Vezmeme-li v potaz, že vlastníkově je umožněno ze zákazu povolit výjimku, pak přichází v úvahu výklad, že i vyhrazení místa je v režii vlastníka. Zjednodušeně by se totiž dalo říct, že vyhrazením místa vlastník povoluje výjimku předem neurčenému okruhu adresátů. Vyhradit místo tedy může buď sám vlastník nebo jiná osoba s vlastníkovým souhlasem. Ustanovení opět stejně jako v institutu povolování výjimky vlastníkem předpokládá, že vlastník bude mít zájem na ochraně svého majetku a upřednostňuje tedy vlastnické právo vlastníka nad veřejným zájmem na ochraně životního prostředí. Vlastník by měl vyhrazená místa i dostatečně označit, aby nebylo pochyb o tom, že se jedná o místo, na kterém je možné jinak zakázanou činnost provozovat. Podobně je v lesích zakázáno kouřit, rozdělovat a udržovat otevřené ohně mimo vyhrazená místa. Zajímavostí je, že obdobný zákaz platí i ve zvláště chráněných územích, kde je však zakázáno oheň pouze rozdělovat. Ačkoliv zákaz v lesním zákoně může na první pohled vypadat širší, tak extenzivním výkladem je samozřejmě zakázáno udržování ohně i ve zvláště chráněných územích. V opačném případě by úprava působila zvláště vzhledem ke skutečnosti, že ve zvláště chráněných územích by měl platit přísnější režim ochrany a zcela nelogicky by se ztěžovalo postih takového jednání v těchto zvláště chráněných územích, jelikož by muselo být dokazováno, že oheň byl rozdělán osobou, která oheň udržuje. Navíc platí obecný zákaz rozdělování a udržování ohňů zakázáno ve vzdálenosti 50 metrů od okraje lesa.³⁴⁷ Zatímco ze zákazu rozdělovat a udržovat oheň mimo vyhrazená místa může být vlastníkem lesa povolena výjimka, nelze takovou výjimku povolit ve vzdálenosti menší než 50 metrů od okraje lesa. Tím byl vyčerpán výčet relativních zákazů, z nichž může vlastník povolit výjimku. Zákazy absolutní platí z důvodu jejich větší potenciální škodlivosti i pro vlastníka lesa samotného, tak je zakázáno odhazovat hořící či doutnající předměty³⁴⁸ a znečišťovat les odpady a odpadky.³⁴⁹

Zákaz rušit klid a ticho, vstup do oplocených míst či označených zákazem vstupu a zákaz jezdit na kole, koni či na lyžích a saních se navíc nevztahuje na výkon práva myslivosti. Zákazy provádět terénní úpravy, narušovat půdní kryt, budovat chodníky, stavět oplocení a jiné objekty a zákaz jezdit a stát s motorovým vozidlem v lese se pak na výkon práva myslivosti nevztahují pouze se souhlasem vlastníka,³⁵⁰ při čemž takové ustanovení vlastně pouze opakuje nutnost k výkonu těchto činností získat povolení od vlastníka.

V lese mohou být konány organizované nebo hromadné sportovní akce. Taková akce však musí být nejméně 30 dnů před dnem konání oznámena příslušnému orgánu státní správy lesů,

³⁴⁷ Lesní zákon, §20 odst. 2

³⁴⁸ Lesní zákon, §20 odst. 1 písm. l)

³⁴⁹ Lesní zákon, §20 odst. 1 písm. o)

³⁵⁰ Lesní zákon, §20 odst. 7

který pak do 15 dnů od oznámení stanoví případné doplňující podmínky. Součástí oznámení musí být základní údaje o akci jako místo a termín konání, předpokládaný počet účastníků, způsob zajištění, ale i souhlas vlastníka.³⁵¹ Z dikce vyplývá, že vlastník musí s konáním organizované nebo hromadné sportovní akce souhlasit. Nadbytečně ale působí poslední věta tohoto ustanovení, ve které zákonodárce výslovně zmiňuje, že nejsou dotčena ta ustanovení zakazující vjezd a stání motorových vozidel v lese a jízdu na kole, koni, lyžích a saních mimo lesní cesty a vyznačené trasy ani ustanovení poskytující vlastníkovvi možnost povolit výjimku z těchto zákazů. Zákonodárce nejspíše chtěl zdůraznit, že souhlas s konáním organizované či hromadné akce neznamená, že vlastník povoluje osobám účastnícím se takové akce, aby za účelem dopravení se na místo porušili některý z těchto dvou zákazů, ale situaci dle mého názoru zbytečně zkomplikoval. Vlastník totiž musí jednak udělit souhlas se samotnou sportovní akcí a jednak musí povolit výjimku v případě, že v rámci akce bude provozována některá ze dvou výše uvedených zakázaných činností.³⁵² V modelové situaci, kdy by tedy sportovní akce spočívala přímo ve výkonu jinak zakázané činnosti, tedy například cyklistický závod, jehož část povede mimo lesní cestu či vyznačenou trasu, musí totiž vlastník jednak souhlasit s konáním takové akce a jednak povolit výjimku ze zákazu jízdy na kole mimo lesní cesty a vyznačené trasy. Vlastník by ale mohl v případě, že takovou jízdu na kole mimo lesní cestu povolit nechce, jednoduše takovou sportovní akci nepovolit.

Právní úprava provozování volnočasových aktivit v lese nemusí dostatečně zajišťovat jeho ochranu, když ponechává vyhrazování míst a povolování výjimek v rukou vlastníka lesa a předpokládá tedy, že sám vlastník bude mít zájem na ochraně svého lesa. Navíc takové řešení ani nepřidává na přehlednosti právní úpravy, když i ve zvláště chráněných územích bylo často složité dohledat příslušné opatření obecné povahy, kterým se místa vyhrazovala a v lese nelze po vlastníkovvi žádat, aby zveřejnil vyhrazená místa. V praxi pak může dojít k situacím, kdy například jedna osoba vybuduje ohniště bez souhlasu vlastníka a další osoba bude mylně považovat vybudované ohniště za vyhrazené místo. Jelikož je les veřejným statkem, jeho ochrana je veřejným zájmem a měl by za ní odpovídat stát. Není tedy správným řešením, když zákonodárce svěřuje ochranu veřejného zájmu do rukou vlastníků.

³⁵¹ Lesní zákon, §20 odst. 5

³⁵² DROBNÍK 2010, str. 60-61

5. Pěší turistika

Ačkoliv byl pěšímu pohybu věnován prostor v předchozích kapitolách, tak považuji za vhodné se věnovat turistice i v této zvláštní kapitole. Za zmínku stojí nejen díky své bohaté historii a tradici v České republice, ale i pro způsob, kterým je překonávána složitost právní úpravy spočívající v zapojení dobrovolníků při informování veřejnosti.

Turistika je komplex činností spojených s aktivním pohybem a pobytem v přírodě, jejichž účelem je poznání přírodních a společenských poměrů navštěvované oblasti za využití odborně technických znalostí a dovedností.³⁵³ Význam turistiky jako jednoho ze subsystému tělesné kultury lze rozdělit dle funkce do tří kategorií: vzdělávací, výchovná a zdravotní. V rámci té vzdělávací dochází k rozvoji pohybových a odborně technických schopností včetně manuální zručnosti a k rozšíření kulturního rozhledu. Její výchovné funkce bývá užíváno při terapii narušené mládeže, ale i u ostatních osob podporuje vznik citového vztahu k přírodě, tvorbu uměleckého vkusu a celkově utváří osobnost jedince. Pobyt v přírodě pak pomáhá uvolňovat psychické napětí a jako pohyb vhodný i pro lidi s menší tělesnou zdatností pomáhá zlepšit tělesnou kondici.³⁵⁴

Historii turistiky lze jen těžko plně obsáhnout, když ve své individuální formě nejspíše existovala již od počátku lidského bytí. Naopak lze na území České republiky sledovat historii a vývoj organizované turistiky. Organizace SOKOL založená v roce 1862 pořádala turistické výlety či setkání na významných českých místech. Nejednalo se však o organizaci věnující se pouze turistice a nemohla tedy tuto činnost pokrýt v celé šíři. Snahou tedy bylo založit čistě turistickou organizaci, což se povedlo v dne 11. 6. 1888 v Praze, kde byl založen Klub českých turistů (dále jen „KČT“), který kromě vycházek do okolí měst pořádal i hromadné výpravy, kdy v roce 1889 se výpravy do Paříže jako vůbec prvního činu KČT zúčastnilo 363 lidí, ale KČT stojí i za výstavbou Petřínské rozhledny.³⁵⁵ V roce 2021 měl spolek³⁵⁶ aktivních turistů, příznivců a přátel turistiky již celkem 29 375 členů a jeho účelem a hlavní činností je *„vytvářet všestranný turistický a sportovní program, podporovaný jako celoživotní aktivita, včetně mezinárodních turistických aktivit, vytvářet materiální, organizační a metodické podmínky pro bezpečný a volný pohyb v přírodě, značení a údržbu sítě turistických značených tras, ochrana přírody a krajiny, péče o kulturní památky, vytvářet podmínky pro aktivní turistickou činnost všech občanů, včetně seniorů, rodin, dětí, mládeže a zdravotně postižených, pořádat turistické akce pro veřejnost,*

³⁵³ LUDVÍK, M. aj. Malá encyklopedie turistiky. 1.vyd. Praha: Olympia. 1986.

³⁵⁴ HŘEBÍČKOVÁ, Sylva. Turistika a sporty v přírodě. Brno: Masarykova univerzita, 2017, online cit. 06.06.2023. ISBN 978-80-88246-23-7. Dostupné z : <https://publi.cz/books/104/index.html?secured=false#Impresum>

³⁵⁵ KČT - Historie - Klub. KČT - Klub českých turistů [online]. Copyright © Klub českých turistů [cit. 06.06.2023]. Dostupné z: <https://kct.cz/historie>

³⁵⁶ Občanský zákoník, §214 a násl.

rozvítet tradice KČT a propagaci turistiky jako činnosti poznávací i sportovní pro nejširší veřejnost.“³⁵⁷ Činnost klubu tedy není omezena pouze na pěší turistiku, ale věnuje se všem druhům turistiky, tedy například i cykloturistice a turistice lyžařské, vodní či vysokohorské.

5.1.1. Turistické značení

Ačkoliv si již od nepaměti lidé značili cesty pro lepší orientaci, v nynější podobě barevných značek vzniklo turistické značení až na počátku minulého století v Německu, kdy v souvislosti s rostoucím zájmem o pobyt v přírodě začaly vznikat turistické spolky, které si mimo jiné kladly za cíl i budování a značení turistických tras. Na našem území tuto funkci plní KČT.³⁵⁸ Při zřizování turisticky značených tras jsou umístovány i tzv. informační zařízení jako směrovníky a turistické vývěsní mapy včetně jejich rámců. Zařízení lze umístit dle režimu zákona č. 183/2006 Sb., stavební zákon, kdy je lze umístit jen na základě územního rozhodnutí či územního souhlasu,³⁵⁹ ale stavební povolení se nevyžaduje.³⁶⁰ Za zmínku stojí, že musí být respektovány omezení vyplývající z ochranných pásem, kde mohou být takové činnosti zakázány, jak je tomu například v ochranných pásmech zvláště chráněných území, kde je umístění nutný souhlas orgánu ochrany přírody.³⁶¹ Umístěné prvky turisticky značených tras jsou ve vlastnictví KČT, který se pomocí vlastnických žalob může domáhat jejich ochrany.³⁶²

Právě činnost spolu KČT výrazně napomáhá turistům v orientaci v platných pravidlech, čímž nejen zpřístupňuje lidem přírodu, když lze za pomoci turistických tras jednoduše naplánovat výlet, ale také přírodu chrání, když informuje o platných omezeních. Za zmínku stojí i mapový portál mapy.cz, který umožňuje prohlížet turistické trasy na internetu. Tyto informační aktivity je nutné podporovat v boji se složitostí právní úpravy.

³⁵⁷ KČT - Struktura KČT - Klub. KČT - Klub českých turistů [online]. Copyright © Klub českých turistů [cit. 06.06.2023]. Dostupné z: <https://kct.cz/struktura-kct>

³⁵⁸ PERNICA, Milan a Pavel RYCHTECKÝ. Učební texty pro značkáře, díl M Vývoj turistického značení; Dostupné z: <https://www.kct-jmo.cz/sites/default/files/users/user1/dokumenty/znaceni/vyvoj-turistickeho-znaceni.pdf>, str. 1

³⁵⁹ Zákon č. 183/2006 Sb., §76 odst. 1

³⁶⁰ Zákon č. 183/2006 Sb., §103 odst. 1 písm. f)

³⁶¹ ZOPK, §37

³⁶² FIALA, Josef. Učební texty pro značkáře, díl K Právní aspekty zřizování, údržby a ochrany turistických značených tras, str. 20

6. Táboření a nocování

Ačkoliv v souvislosti s pobytem v přírodě přes noc zákonodárce užívá více pojmů, žádný z nich nemá svou legální definici. Spaní pod širákem či bivakování označuje jako nocování, zatímco strávení noci ve stanu či pod jiným přístřeškem už je tábořením.

Právní řád pracuje s pojmy v souvislosti s jejich regulací. Zákaz táboření platí v lese,³⁶³ kde je tato činnost povolena jen na vyhrazených místech či po udělení výjimky vlastníkem lesa. Zákaz platí také na území národních parků³⁶⁴ včetně jejich ochranných pásem,³⁶⁵ v chráněných krajinných oblastích³⁶⁶ a národních přírodních rezervacích,³⁶⁷ kde je opět možné tábořit pouze na místech k tomu vyhrazených či po povolení výjimky ze zákazu.³⁶⁸ S pojmem nocování se setkáme pouze v bližších ochranných podmínkách NP České Švýcarsko, které zakazují provozovat tuto činnost mimo místa vyhrazená příslušným orgánem ochrany přírody.³⁶⁹

Absence rozlišení pojmů nocování a táboření pak v praxi může působit potíže nejen člověku, který má v plánu přečkat noc v přírodě a není si jistý, jaké vybavení může použít, ale i veřejné strážní při kontrole. Pojmy jsou pak dotvářeny praxí, jak tomu bylo v řízení o udělení výjimky ze zákazu táboření na území CHKO. Když vláda³⁷⁰ nevyhověla žádosti Martina Hyt'hy o povolení výjimky ze zákazu táboření,³⁷¹ bránil se žalobou u Městského soudu v Praze, který původní rozhodnutí vlády o neudělení výjimky zrušil pro absenci odůvodnění.³⁷² Věc byla postoupena Správě CHKO Poodří, která ale řízení zastavila pro zjevnou bezpředmětnost. Konstatovala, že výjimka ze zákazu táboření nemůže být udělena, jelikož žádající osoba žádala o výjimku za účelem bivakování, při čemž taková činnost zakázána není.³⁷³ V odůvodnění je odkazováno na výklad pojmu táboření v usnesení Ministerstva životního prostředí, který vykládá neurčitý pojem táboření jakožto „*souhrn různých činností umožňujících vícedenní pobyt v přírodě spojený s přenocováním, a to obvykle ve stanech (stavění stanů, příprava stravy, hygiena, likvidace odpadků atd.)*“³⁷⁴ V hierarchii pojmů je tedy táboření pojmem nejširším, když předpokládá využití přístřešku a další aktivity s tábořením spojené. Ačkoliv je uváděno, že se jedná

³⁶³ Lesní zákon, §20 odst. 1 písm. k), odst. 4

³⁶⁴ ZOPK, §16 odst. 2 písm. o)

³⁶⁵ ZOPK, §37 odst. 3 písm. a)

³⁶⁶ ZOPK, §26 odst. 1 písm. b)

³⁶⁷ ZOPK, §29 písm. j)

³⁶⁸ ZOPK, §43

³⁶⁹ ZOPK, §16a odst. 1 písm. c)

³⁷⁰ Žádost o výjimku byla podána dne 16. 10. 2007, kdy dle v té době platné právní úpravě rozhodovala o výjimce dle §43 ZOPK vláda.

³⁷¹ Usnesení vlády České republiky ze dne 12. 12. 2007, č. 1399

³⁷² Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 29. 6. 2010, č. j. 7 Ca 19/2008-33

³⁷³ Usnesení Správy CHKO Poodří ze dne 10. 1. 2011, č. j. 1/PO/2013-3

³⁷⁴ Ministerstvo životního prostředí. Soubor stanovisek k zákonu o ochraně přírody a krajiny v letech 1992 - 2005. *Planeta*, č. 6/2005; ISSN 1213-3393, str. 51

o vícedenní pobyt, nemusí tomu tak být vždy, když pro posouzení činnosti jako táboření stačí užití přístřešku. Za táboření je tedy považován, jak jednodenní pobyt v přírodě za využití přístřešku, tak i vícedenní pobyt bez přístřešku.³⁷⁵ Nocování je pak pojmem užším, když předpokládá přespání pod širým nebem či bivak přes jednu noc. Odměnou za snížený komfort je skutečnost, že nocování není činností zakázanou ve výše uvedených územích, ale přesto má své limity, a to především s ohledem na omezení svobody pohybu. Na jasnosti rozlišení obou pojmů nepřidává, že v NP Šumava bylo vyhrazena sedm nouzových nocovišť, kde je v rozporu s pojmem nocování povoleno i přespání ve stanu, ale pouze na jednu noc. Ačkoliv vyhlášení takových nocovišť s přesně danými podmínkami přespání hodnotím pozitivně, ukazuje tato drobnost na potřebu vyřešit rozlišení obou pojmů.

Působí zvláště, že pro rozlišení pojmů je nutné zkoumat výše uvedený spor v kombinaci s usnesením Ministerstva životního prostředí, který navíc táboření vymezil dosti obecně za užití slovních spojení jako „různé činnosti“ a „obvykle ve stanech.“ Mnohem čistší by bylo, kdyby alespoň pojem táboření definoval sám zákonodárce, když se jedná o činnost, kterou poměrně široce reguloval. Absence definice táboření totiž může způsobovat potíže nejen lidem při výběru místa ke spaní v přírodě, ale i veřejným strážcům při postihu táboření v oblastech, kde je tato činnost zakázaná. V praxi je tedy na veřejných strážcích, aby posoudili, zda budou pokutovat každé přespání v přírodě s užitím přístřešku, nebo zda budou brát v potaz zvolené místo k přespání, formu přístřešku a doprovodné činnosti, při čemž nejzávažnějším porušením je rozdělávání otevřeného ohně. Striktní výklad pojmu táboření, kdy by každé přespání v lese s užitím přístřešku bylo činností zakázanou, není dle mého názoru žádoucí. Takový zákaz by totiž znamenal velký zásah do turistických činností, když při několikadenním výletu mnohdy nelze předvídat, jaké bude počasí či kdy dojde turistovi síla a bude nucen přečkat noc mimo vyhrazené místo. Navíc při vhodném výběru místa a šetrném užití přístřešku ani nemusí být okolní životní prostředí poškozeno více než bylo v případě bivakování, které je povoleno.

Právní úprava táboření zohledňuje ochranu přírody, když ve zvláště chráněných územích povoluje tuto činnost jen na vyhrazených místech, což i s ohledem na to, že právě při táboření často dochází k rozdělávání ohně či s jeho manipulací a k jiným doprovodným činnostem, považuji za vhodné. Ochrana lesů při této činnosti je předána do rukou jejich vlastníků, což již nemusí být zcela vhodným řešením. Největším nedostatkem je však nedostatečné vymezení pojmu táboření, na kterém vlastně celá právní úprava stojí.

³⁷⁵ Usnesení Správy CHKO Poodří ze dne 10. 1. 2011, č. j. 1/PO/2013-3

7. Horolezectví

Ve svém původním významu znamenalo horolezectví aktivitu vedoucí k výstupu na vrchol hory, dnes však vyjadřuje celý soubor dalších různorodých činností, které však stále lze sjednotit tím, že se jedná o pohyb, při němž překonává člověk vlastními silami zemskou gravitaci, v horolezeckém terénu, což je „*přírodní terén horský se strmými úbočími, ať už skalnatými, sněhovými nebo ledovými, a mimo hory strmý terén skalní a ledový, anebo terén uměly, který přírodní terén imituje.*“³⁷⁶ Ačkoliv z počátku bylo účelem lezení po skalách samotné přežití, kdy touto činností mohly být sledovány zájmy pracovní, vojenské či lovecké, dnes je lezení spíše formou sportovní či volnočasové aktivity.³⁷⁷

Horolezectví dělíme dle motivace horolezce na sportovní a mimosportovní, kde motivací může být účelovost jako v případě horských záchranářů či například láska k přírodě. Tento vztah k přírodě se projevuje i v tradičním pojetí horolezectví, které klade důraz na zachování původní podoby přírodního terénu po jeho výstupu. Smyslem tedy má být čistý souboj lidské snahy a síly proti nedostupnosti přírody, i když v dnešní době může být do terénu v zájmu ochrany života a zdraví horolezců přidán trvalý jistící prostředek, mělo by se jednat spíše o ojedinělé případy, kdy většinou budou užívány mobilní jistící prostředky. Naopak v gymnastickém pojetí horolezectví se do popředí dostává samotný pohyb a náročnost lezení, zachování přirozeného prostředí se upozaďuje a fixních jistících prostředků je užíváno více. Činnost lze také rozdělit dle terénu, ve kterém horolezec leze. Tak dělíme na vysokohorskou turistiku, skalní, pískovcové či ledové horolezectví, bouldering, vysokohorskou turistiku či pohyb po zajištěné cestě (via ferrata). Vysokohorská turistika představuje původní formu horolezectví, kdy cílem bylo vystoupat horský vrchol, ale současně i poznání a cestování po pohoří. Skalní horolezectví lze pojmout tradičně i gymnasticky a dále je rozděleno na lezení po pískovcových skalách, které se těší oblibě v Sasku a Čechách, a po jiných skalách, těmi pak mohou být například vápencové či žulové. Při boulderingu se leze na balvany vysoké od dvou do pěti metrů bez jištění, kdy se v případě neúspěchu skáče na zem, v Česku jsou významné oblasti Broumovsko, Kralický Sněžník, ale i Divoká Šárka. Ledové horolezectví využívá k lezení po ledu speciálního vybavení jako cepíny či mačky a typicky se odehrává mimo velehory, například na zamrzlých vodopádech. Do rekreačního horolezectví lze zařadit i lezení po zajištěných cestách, tzv. via ferrata či klettersteig. Jedná se o horské túry osázené železnými kramlemi, žebříky či lanem, jejichž obtížnost variuje. Čím dál

³⁷⁶ KUBLÁK, Tomáš. Horolezecká metodika – 1. díl – Základy. Praha, 2012. ISBN 978-80-87715-00-0, str. 7

³⁷⁷ HŘEBÍČKOVÁ 2017

tím více je populární i lezení po umělých stěnách, kterému však v této diplomové práci nebude věnován prostor.³⁷⁸

7.1. Český horolezecký svaz

Za počátek českého horolezectví je považováno založení prvního českého horolezeckého spolku roku 1897, ačkoliv historie individuálního horolezectví jistě sahá podstatně dál. Tímto spolkem byl Český odbor Slovinského planinského družstva zaměřený na oblast Slovinska, který nejen, že propagoval turistiku a horolezectví i za pomoci vlastního časopisu Alpský věstník, ale budoval i horské stezky či chaty, kdy dne 26. 7. 1900 byla slavnostně otevřena Česká koča v Savinjských Alpách. Spolek ukončil svou činnost po První světové válce a většina jeho členů vstoupila do KČT, který ale svým širokým zaměřením nemohl zcela uspokojit horolezce, proto dne 23. 6. 1924 vznikl Klub alpistů československých, který se kromě původního zaměření na Alpy ubíral i k terénům domácím, například v Českém ráji či ve Vysokých Tatrách. Po Druhé světové válce byla tělovýchova a sport sjednocena v Sokole, jehož součástí byla i ústřední sekce horolezectví. Následně byl roku 1953 Sokol zrušen a vytvořen Státní výbor pro tělesnou výchovu a sport, který byl zase v roce 1957 nahrazen Československým svazem tělesné výchovy, v jehož rámci byly v roce 1968 vytvořeny národní orgány Horolezecký svaz Českého ústředního výboru ČSTV a Horolezecký svaz IAMES Slovenského ústředního výboru ČSTV. Československé horolezectví bylo respektováno i v zahraničí, kdy české horolezkyňe dokonce v osmdesátých letech patřily k absolutní špičce. V roce 1993 byl v důsledku rozdělení Československa ustaven spolek Český horolezecký svaz (dále jen „ČHS“), který i díky nadšení a zaujetí českých horolezců navázal na úspěšnou českou horolezeckou minulost.³⁷⁹

Na svých stránkách uvádí, že hlavním smyslem tohoto spolku je podpora všech forem horolezectví a jeho disciplín včetně jejich rozvoje, jak na rekreační, tak na špičkové úrovni se zaměřením na soutěžní a sportovní lezení na skalách, skialpinistické aktivity na horách a na podporu mládeže a vzdělání v oblasti horolezectví.³⁸⁰ Ve svých stanovách uvádí, že úkolem ČHS je zejména:

- a) Stanovovat bezpečnostní, etická, sportovní a další pravidla horolezectví a dbát na jejich dodržování,

³⁷⁸ KUBLÁK 2012, str. 9-18

³⁷⁹ PROCHÁZKA, Vladimír. 111. výročí českého horolezectví, internetový článek, 2007; Dostupné z: <https://www.horosvaz.cz/res/archive/042/008709.pdf?seek=1329591920>

³⁸⁰ O ČHS - Český horolezecký svaz - ČHS. Horolezectví, lezení, hory, skály, závody lezení, skialpinismus, horosvaz - Český horolezecký svaz - ČHS [online]. Copyright © 2023 [cit. 07.06.2023]. Dostupné z: <https://www.horosvaz.cz/chs-informace/>

- b) Jednat s orgány ochrany přírody a provádět údržbu skal, zejména kontrolu a výměnu fixních jistících prostředků, s cílem umožnit bezpečné provozování horolezectví na skalách v ČR,
- c) Provádět vzdělávací a metodickou činnost,
- d) Podporovat a vzdělávat mládež se zájmem o horolezectví,
- e) Podporovat a rozvíjet závodní i nezávodní horolezectví, organizovat závody a zajišťovat reprezentaci ČR,
- f) Poskytovat svým členům i lezecké veřejnosti informační servis a další služby týkající se horolezectví.³⁸¹

Hned první z uvedených úkolů je velmi důležitým, když ČHS vydal pro své členy závazná Pravidla lezení v pískovcových skalách v Čechách (dále jen „Pravidla“), ve kterých jednak stanovuje zákazy a povinnosti důležité z hlediska ochrany přírody a jednak specifická pravidla pro sportovní lezení. V souvislosti s úpravou horolezectví na území NP České Švýcarsko vydala příslušná správa národního parku návštěvní řád ještě ve formě opatření obecné povahy dle platné právní úpravy, ve kterém odkazovala na Pravidla a vyžadovala jejich dodržování při horolezecké činnosti na území národního parku, což by vzhledem k jejich závaznost pouze pro členy ČHS mohlo působit zvláště, ale návštěvní řád podmínku doplnil o členství v ČHS.³⁸² Tím sice byla vyřešena závaznost Pravidel, ale podmínění horolezecké činnosti členstvím v ČHS nemuselo být řešením správným vzhledem k tomu, že taková konkretizace osob, které mají být opatřením obecné povahy vázány, může být v rozporu s povahou opatření obecné povahy, které sice obsahově má řešit konkrétní věc, ale nemá směřovat konkrétním osobám.³⁸³ Nejspíše i z toho důvodu Správa národního parku České Švýcarsko od těchto požadavků upustila, když horolezectví v novém opatření obecné povahy nepodmiňuje ani členstvím v ČHS ani dodržováním výše zmíněných Pravidel, ačkoliv ta byla výchozím podkladem při tvorbě nového opatření obecné povahy.³⁸⁴ ČHS vydal i Pravidla lezení ve skalních oblastech ČR³⁸⁵ a Pravidla lezení v oblasti Jizerské hory,³⁸⁶ při čemž obě se věnují zákazům a povinnostem s cílem chránit přírodu a druhé ze zmiňovaných pak opět i sportovnímu lezení.

³⁸¹ Stanovy Českého horolezeckého svazu ze dne 21. 3. 2015

³⁸² Vyhláška č. 1/2001 Správy Národního parku České Švýcarsko ze dne 26. 6. 2001, čl. 6

³⁸³ HORZINKOVÁ, Eva a Vladimír NOVOTNÝ. Správní právo procesní. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-365-0, str. 372

³⁸⁴ Opatření obecné povahy č. j. SNPCS 03999/2020

³⁸⁵ Pravidla lezení ve skalních oblastech ČR platné znění schválené Výkonným výborem ČHS 12.6.2020, Český horolezecký svaz

³⁸⁶ Pravidla lezení Jizerské hory platné znění schválené Výkonným výborem ČHS 12.6.2020, Český horolezecký svaz

Významnou roli hraje ČHS i při ochraně životního prostředí, když s Agenturou a Správou NPČS uzavřel dohody o spolupráci, ve kterých se mimo jiné ČHS zavázal k informování svých členů o podmínkách ochrany přírody, ale i k poskytování odborných konzultací orgánům ochrany přírody či značení horolezeckých lokalit, přístupových cest a jejich údržbě.³⁸⁷ Právě taková spolupráce je ideální cestou pro přenos důležitých informací ze složité právní úpravy přímo k běžnému provozovateli této volnočasové aktivity.

7.2. Omezení horolezecké činnosti

„Horolezectví je tradičně spojeno s pohybem v přírodě. Mezi jeho základní hodnoty patří šetrné chování k přírodě, aby skály zůstaly zachovány pro další generace. Většina skalních oblastí ČR se nachází v chráněných územích, v nichž je provozování horolezectví vázáno na souhlas orgánů ochrany přírody a dodržování jimi stanovených podmínek.“³⁸⁸

Předně je nutné upozornit, že jelikož se i při této činnosti nacházíme v přírodě, je nutné dodržovat všechny povinnosti z toho vyplývající, tedy jak stanovené ochranou obecnou, tak i tou zvláštní. Typicky bývá horolezecká činnost omezena ve zvláště chráněných územích. V národních parcích a národních přírodních rezervacích se této činnosti věnují základní ochranné podmínky, když horolezectví povolují jen na vyhrazených místech.³⁸⁹ Již výše zmiňuji vyhrazení takových míst v NP České Švýcarsko, ale taková místa byla například vyhrazena i v národní přírodní rezervaci Adršpašsko-teplické skály.³⁹⁰ K výkonu horolezecké činnosti mimo takto vyhrazená místa je nutné získat povolení výjimky, která byla udělena například ČHS v národní přírodní rezervaci Pulčín Hradisko.³⁹¹

Ač základní ochranné podmínky dalších zvláště chráněných území neupravují horolezeckou činnost, může být upravena v bližších ochranných podmínkách, jak tomu i často bývá s ohledem na výskyt objektů vhodných k této aktivitě ve zvláště chráněných územích. Typicky je v bližších ochranných podmínkách výkon této činnosti podmíněn souhlasem příslušného orgánu ochrany přírody, jak je tomu například v CHKO Český ráj,³⁹² kde byl souhlas udělen ČHS.³⁹³ Souhlas byl opatřením obecné povahy³⁹⁴ udělen také v přírodní rezervaci

³⁸⁷ Dohoda o spolupráci s Agenturou ze dne 7.9.2019 a dohoda o spolupráci se Správou NPČS ze dne 12.6.2018

³⁸⁸ Ochrana přírody - Český horolezecký svaz - ČHS. Horolezectví, lezení, hory, skály, závody lezení, skialpinismus, horosvaz - Český horolezecký svaz - ČHS [online]. Copyright © 2023 [cit. 07.06.2023]. Dostupné z: <https://www.horosvaz.cz/ochrana-prirody/>

³⁸⁹ ZOPK, §16 odst. 2 písm. n), §29 písm. f)

³⁹⁰ Opatření obecné povahy č. 2/2019 Agentury ochrany přírody a krajiny České republiky ze dne 15. 4. 2019

³⁹¹ Rozhodnutí Agentury ochrany přírody a krajiny České republiky ze dne 31. 10. 2022, č. j. SR 0405/BE/2022-3

³⁹² Nařízení vlády č. 508/2002 Sb., kterým se vyhlašuje Chráněná krajinná oblast Český ráj, §5 odst. 1 písm. f)

³⁹³ Rozhodnutí Agentury ochrany přírody a krajiny České republiky ze dne 14. 1. 2022, č. j. SR/2936/LI/2021-6

³⁹⁴ Opatření obecné povahy č. 2/2021 Agentury ochrany přírody a krajiny České republiky ze dne 26. 5. 2021, č. j. SR/0091/OM/2021-6

Rabštejn,³⁹⁵ nebo rozhodnutím³⁹⁶ na přírodní památce Borecké skály.³⁹⁷ Souhlas je ale vyžadován i například v Ptačí oblasti Údolí Otavy a Vltavy.³⁹⁸ Je nutné si také uvědomit, že maloplošná zvláště chráněná území se často vyskytují v těch velkoplošných a ke zjištění, zda je horolezecká činnost omezená je nutná znalost hranic zvláště chráněných území a ochranných podmínek obou území.

Právní úprava horolezectví opět ukazuje, že nejlepší zbraní v boji proti nepřehlednosti právní úpravy je spolupráce s jinými subjekty. Právě osvětová a informační činnost ČHS pomáhá provozovatelům této činnosti v orientaci v platné právní úpravě, která dle mého názoru dostatečně chrání přírodu, ale samozřejmě pouze v případě, že je dodržována. Pozitivně lze hodnotit i konzultační činnost ČHS pro orgány ochrany přírody či použití Pravidel ČHS jako podkladového materiálu pro stanovení podmínek v NP České Švýcarsko.

³⁹⁵ Nařízení Agentury ochrany přírody a krajiny České republiky ze dne 16. 9. 2020, č. 2/2020

³⁹⁶ Rozhodnutí Krajského úřadu Libereckého kraje ze dne 4. 10. 2021, sp. zn. OŽPZ/972/2021

³⁹⁷ Nařízení Libereckého kraje č.5/2006 ze dne 12. 9. 2006

³⁹⁸ Nařízení vlády č. 607/2004 Sb., kterým se vymezuje Ptačí oblast Údolí Otavy a Vltavy

8. Právní úprava veřejné stráže

Veřejná stráž je institut, který některým fyzickým osobám propůjčuje výkon určité části státní správy ke kontrole dodržování právních předpisů chránících přírodu, ačkoliv se nejedná o orgán státní správy ani samosprávy. Nejen kontrola, ale i osvětová činnost je velmi důležitou funkcí veřejné stráže, když informováním veřejnosti lze předcházet škodám na životním prostředí. Současná právní úprava rozlišuje čtyři typy veřejných stráží, při čemž stráž přírody³⁹⁹ a lesní stráž⁴⁰⁰ je upravena v předpisech, kterým bylo výše věnováno více prostoru a rybářská stráž⁴⁰¹ a myslivecká stráž⁴⁰² jsou upraveny v předpisech upravujících tyto činnosti. Kontrola dodržování stanovených pravidel v přírodě je nanejvýš složitá nejen kvůli tomu, že se v přírodě vyskytuje méně lidí, a tudíž méně potenciálních oznamovatelů, ale i s ohledem na pravomoci veřejných strážců, které mnohdy mohou být nedostatečné, i proto byly alespoň částečně posíleny novelizačním zákonem č. 364/2021 Sb.

Ačkoliv jsou mezi jednotlivými typy strážců rozdíly, začněme tím, co mají společné. Strážcem je vždy ustanovena svéprávná fyzická osoba starší 21 let, která je zdravotně způsobilá k výkonu této činnosti, při čemž u mysliveckého strážce je navíc vyžadována i fyzická způsobilost. Všichni veřejní strážci musí být znalý souvisejících předpisů včetně svých práv a povinností a musí složit slib. Strážce přírody a lesní strážce musí být občanem České republiky, zatímco u mysliveckého strážce postačí, že má bydliště na území České republiky a na výkon rybářského strážce není kladen žádný z těchto požadavků. Před ustanovením veřejného strážce se vždy zkoumá jeho bezúhonnost, ačkoliv rozdílně. Strážce přírody ani lesní strážce nesmí být pravomocně odsouzeni pro úmyslný trestný čin. Bezúhonnost rybářského strážce se ověřuje vyžádáním výpisu z evidence Rejstříku trestů a čestným prohlášením, prokazujícím, že osobě nebyl uložen správní trest za přestupek na úseku rybářství, podobně tomu je u mysliveckého strážce, kde je vyžádán opis z evidence Rejstříku trestů, ze kterého vyplývá, že osoba nebyla pravomocně odsouzena pro úmyslný trestný čin nebo uznána vinným ze spáchání přestupku na úseku myslivosti. Napříč jednotlivými typy veřejných strážců je podobná také úprava odpovědnosti za škodu způsobenou buď přímo veřejnými strážci v souvislosti s plněním jejich úkolů, nebo jinou osobou v souvislosti s poskytnutím pomoci veřejnému strážci, kdy v těchto případech za škodu odpovídá stát. Veřejný strážce je úřední osobou, což je důležité z hlediska jejich trestněprávní ochrany, ale i trestní odpovědnosti.

³⁹⁹ ZOPK, §81 a násl.

⁴⁰⁰ Lesní zákon, §38 a násl.

⁴⁰¹ Zákon č. 99/2004 Sb., o rybářství, §14 a násl.

⁴⁰² Zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti, §12 a násl.

Co se práv a povinností veřejných strážců týče, tak ty budou rozebrány níže pro každý typ zvlášť, ale všichni strážci mohou projednávat přestupky příkazem na místě a žádat součinnost Policie České republiky v případech, kdy nemůžou plnění svých povinností zajistit vlastními silami. Veřejní strážci se musí prokazovat průkazem a jsou povinni dohlížet na dodržování povinností stanovených příslušným zákonem a nedokladně zjištěné závady, nedostatky a škody oznamovat ustavujícímu orgánu a jiným dotčeným subjektům.

8.1. Stráž přírody

Strážci přírody je propůjčen výkon určité části státní správy ke kontrole dodržování předpisů o ochraně přírody a krajiny.⁴⁰³ Může se jednat o zaměstnance orgánů ochrany přírody nebo o dobrovolné spolupracovníky, které jmenuje a odvolává územně příslušný krajský úřad,⁴⁰⁴ Agentura nebo správa národního parku.⁴⁰⁵

Při plnění svých úkolů jsou oprávněni zjišťovat totožnost osob porušujících předpisy na ochranu přírody, při čemž ke zjištění totožnosti mohou osobu porušující tyto předpisy i zadržet. Při podezření na porušení zákazu vjezdu či splouvání mohou také zastavit vozidlo či loď. Strážcům přírody je také umožněno za stanovených podmínek vstupovat na cizí pozemky.⁴⁰⁶

8.2. Lesní stráž

Ochrannou službu při obecném užívání lesů občany zajišťuje lesní stráž. Na návrh vlastníka či z vlastního podnětu ustanovuje lesní strážce příslušný orgán státní správy lesů.⁴⁰⁷

Při své činnosti je lesní stráž oprávněna zjistit totožnost osoby porušující ustanovení lesního zákona a v případě, že totožnost zjistit nelze, tak tuto osobu zadržet a při důvodném podezření z takového porušení může lesní stráž zastavit dopravní prostředek. Navíc může požadovat předložení souhlasu či výjimky vlastníka lesa pro činnost jinak zakázanou. Lesní strážce může navíc jako jediný z veřejných strážců v případě nezbytnosti pořizovat zvukové, obrazové či jiné záznamy osob a věcí nacházejících se na veřejně přístupném místě nebo o průběhu úkonu.⁴⁰⁸ Právě po rozšíření tohoto oprávnění i na ostatní z veřejných strážců bývá voláno i s ohledem na to, že trestní judikatura v některých případech povolila užití nahrávek pořízených veřejným strážcem i bez takového oprávnění.⁴⁰⁹

⁴⁰³ ZOPK, §81 - §82

⁴⁰⁴ ZOPK, §77a odst. 4 písm. v)

⁴⁰⁵ ZOPK, §78 odst. 1, odst. 2

⁴⁰⁶ ZOPK, §81 odst. 7

⁴⁰⁷ ZOPK, §38 odst. 1, odst. 2

⁴⁰⁸ Lesní zákon, §39 odst. 2

⁴⁰⁹ JELÍNKOVÁ, Jitka. Posílení pravomocí strážce přírody a lesní strážce v rámci tzv. antiinvazivní novely. *Ochrana přírody*, 2021, č. 5. ISSN 1210-258X

8.3. Rybářská stráž

Pro zajištění ochrany řádného výkonu rybářského práva a chovu ryb v rybnících ustanovuje obecní úřad s rozšířenou působností na návrh uživatele rybářského revíru rybářskou stráž.⁴¹⁰

Zákonodárce rozdělil jejich oprávnění do tří skupin, dle kterých je rybářská stráž oprávněna kontrolovat, požadovat a zadržovat. Strážce může kontrolovat může osoby lovící ryby, zda jsou k této činnosti oprávněni a zda lov provádí řádně a za pomoci vhodného náradí, ale kontrolován může být i způsob a užívání vod či jejich kvalita a případně i užívání jezů, stavidel a jiných zařízení. Požadovat může předložení platného rybářského lístku či povolenky k lovu, kterou může při porušení povinnosti i zadržet. Při spáchání přestupku či trestného činu nebo při důvodném podezření z takového činnosti může být zadržen úlovek a rybářské náradí. V souvislosti s výkonem funkce může vstupovat na cizí pozemky, stavby či jiná zařízení.⁴¹¹

8.4. Myslivecká stráž

Pro každých 500 ha honitby je její uživatel povinen navrhnout jednu osobu plnící funkci myslivecké stráže. Po předložení návrhu spolu s písemným souhlasem navrhované osoby ustanoví mysliveckou stráž orgán státní správy myslivosti.⁴¹²

Okruh oprávnění myslivecké stráže je ze všech veřejných strážců nejširší, když mohou od osob pohybujících se v honitbě se střelnou zbraní či jinou loveckou výzbrojí požadovat předložení zbrojního průkazu a jiných dokumentů, ale myslivecká stráž může vstupovat i na pozemky v honitbě. V případě důvodného podezření z přepravy neoprávněně nabyté zvěř může kromě zastavení i prohlížet dopravní prostředky včetně přepravovaných zavazadel a osoby porušující stanovený zákaz mohou i zadržet. Dále může odejmout neoprávněně ulovenou či přepravovanou zvěř a zakázanou loveckou výzbroj. Myslivecká stráž je také oprávněna usmrcovat živočichy vyžadující regulaci a některá další zvířata.⁴¹³

⁴¹⁰ Zákon č. 99/2004, o rybářství, §14 odst. 1

⁴¹¹ Zákon č. 99/2004, o rybářství, §16

⁴¹² Zákon č. 449/2001, o myslivosti, §12 odst. 1, odst. 2

⁴¹³ Zákon č. 449/2001, o myslivosti, §14

9. Závěr

Mám za to, že český právní řád dostatečně zohledňuje veřejný zájem na ochraně životního prostředí v úpravě volnočasových aktivit provozovaných v přírodě, ačkoliv v právní úpravě jejich provozu v lese by mohlo dojít k jeho posílení. Především v oblasti povolování výjimek z činností v lese zakázaných shledávám nedostatek, když ochrana veřejných statků je veřejným zájmem, za který by měl zodpovídat stát a nikoliv vlastník. Široká škála zvláště chráněných území umožňuje omezit provozování volnočasových aktivit za účelem ochrany životního prostředí za současného ponechání přírody člověku dostupné v největší přípustné míře. Z pohledu ochrany životního prostředí je vhodným řešením i stanovení základních ochranných podmínek společně pro všechna zvláště chráněná území stejného druhu, a naopak stanovení bližších ochranných podmínek pro konkrétní zvláště chráněné území, což umožňuje reagovat na potřeby a nedostatky konkrétní chráněné oblasti. Mám tedy za to, že česká právní úprava volnočasových aktivit v přírodě dostatečně chrání životní prostředí při jejich výkonu.

Výběr z mnoha právních nástrojů, kterými lze životní prostředí chránit zároveň umožňuje ponechat přírodu člověku přístupnou. Tak například v institutech jako jsou vyhrazování míst, udělování souhlasu či povolování výjimky orgánem ochrany přírody lze spatřovat snahu zákonodárce o zachování přírody otevřené volnočasovým aktivitám. Ponechání těchto činností v rukou orgánů ochrany přírody navíc umožňuje, aby rozhodovaly osoby se znalostí konkrétního území a se vztahem k němu. U takových subjektů pak lze předpokládat větší zájem na ochraně životního prostředí v dané oblasti stejně jako snaha o zajištění přístupu do nich, než by tomu bylo v případě rozhodování centralizovaným orgánem. Nedostatkem by v této oblasti mohlo být nedostatečné určení formy, jakou jsou taková místa vyhrazována v CHKO.

Ačkoliv mnohost právních nástrojů umožňuje adekvátně chránit životní prostředí, nepřispívá k přehlednosti právní úpravy. Různé druhy zvláště chráněných území s různými režimy doplněnými o jejich individuální úpravu v bližších ochranných podmínkách, kdy se navíc často maloplošná zvláště chráněná území nacházejí v těch velkoplošných, to vše může způsobit, že se v úpravě běžný člověk ztratí. Dle prostředí, ve kterém je volnočasová aktivita provozována je navíc nutné nahlédnout do příslušného složkového zákona, při čemž při jedné volnočasové aktivitě může dojít k pobytu ve více složkách životního prostředí a je pak vyžadována znalost více složkových zákonů. Především úprava v ZOPK a lesním zákoně spolu pak úzce souvisí, ale zároveň obsahuje i mnohdy nadbytečné odchylky. Obzvláště složitým je rozlišení táboření a nocování, když se jedná o pojmy podobné a zákonem používané, ač nedefinované. V podstatě jediným vodítkem pro rozlišení těchto pojmů je výše uvedený spor o povolení výjimky, který nebude většině běžných návštěvníků znám a může pro něj být tedy těžce rozlišitelné, kterou

z uvedených činností zrovna provádí a zda je na daném místě povolena či nikoliv. Nahlédnutí do složité právní úpravy může u zodpovědného člověka vyvolat obavu z porušení stanovených povinností a tím ho odradit od volnočasové aktivity a pobytu v přírodě nebo může vést k rezignaci na dodržování stanovených pravidel, při čemž ani jeden z těchto následků není žádoucím, ať už z hlediska tvorby vztahu k přírodě či její ochrany.

Nemyslím si, že je možné hledat řešení v novelizaci či rekodifikaci právní úpravy, ačkoliv například právě pojmům táboření a nocování by mohl být věnováno prostor. Je navíc bezpochyby obtížné sladit různorodost životního prostředí a potřebu jeho adekvátní ochrany s přehledností pro právní laiky. Snahu o zpřehlednění a informování veřejnosti lze u zákonodárce pozorovat, když vyžaduje zveřejnění návštěvních řádů na stránkách národních parků nebo zavádí informační systém ochrany přírody. Právě informační a osvětová činnost je dle mého názoru cestou, jak může být za pomoci informačních tabulí, značených turistických tras a jiných informačních zařízení složitost právní úpravy překonávána. Činnost spolků Klub českých turistů, Český svaz horolezců a jiných je cestou, kterou je možné složitou právní úpravu přenést do povědomí celé společnosti s využitím nadšení, odhodlání a nezištnosti lidí s pozitivním vztahem k dané volnočasové aktivitě v přírodě. Je tedy nutné dostatečně takové organizace podporovat v jejich činnostech a posílit jejich spolupráci s orgány ochrany přírody.

10. Seznam použitých zdrojů

1. Seznam použité literatury

ADAMOVIČ, Hana. Obecné užívání lesa a odpovědnost vlastníka lesa z pohledu rozhodovací praxe Nejvyššího soudu a úpravy v novém občanskoprávním kodexu. *Časopis pro právní vědu*, roč. 21, č. 4 (2013). ISSN: 805-2789 (online).

DAMOHOŘSKÝ, Milan. České právo životního prostředí: Czech environmental law. 2., rozš. a aktualiz. vyd. V Praze: Univerzita Karlova, Právnická fakulta, 2006. České právo a Evropská unie. ISBN 80-85889-70-6.

DAMOHOŘSKÝ, Milan. Právo životního prostředí. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-338-7.

DROBNÍK, Jaroslav. Lesní zákon: komentář. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-425-3.

FIALA, Josef. Učební texty pro značkáře, díl K Právní aspekty zřizování, údržby a ochrany turistických značených tras.

GERLOCH, Aleš. Teorie práva. 8. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. Právnické učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-838-9.

HENDRYCH, Dušan. Správní právo: obecná část. 8. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7179-254-3.

HORIZINKOVÁ, Eva a Vladimír NOVOTNÝ. Správní právo procesní. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-365-0.

HUNEŠ, Karel a Veronika TOMOSZKOVÁ. Veřejné užívání přírodních statků. V Praze: C.H. Beck, 2022. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-898-6.

JANČÁŘOVÁ, Ilona. Právo životního prostředí: obecná část. Brno: Masarykova univerzita, 2016. ISBN 978-80-210-8366-0.

JELÍNKOVÁ, Jitka. Občan, spolek, obec a úřad v ochraně životního prostředí: praktický průvodce. Praha: Grada, 2017. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-271-0508-3.

JELÍNKOVÁ, Jitka. Zákon o ochraně přírody a krajiny. Praha: Wolters Kluwer, 2021. Praktický komentář. ISBN 978-80-7676-021-9.

KOHÁK, Erazim. Zelená svatozář: kapitoly z ekologické etiky. 2., přeprac. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-85850-86-9.

KOHOUT, David. Ochrana přírody a sport. *Acta Universitatis Carolinae Iuridica*, roč. 61 (2015), č. 2. ISSN 0323-0619.

KUBLÁK, Tomáš. Horolezecká metodika – 1. díl – Základy. Praha, 2012. ISBN 978-80-87715-00-0.

Listina základních práv a svobod: komentář. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-750-6

LUDVÍK, M. aj. Malá encyklopedie turistiky. 1.vyd. Praha: Olympia. 1986.

MÁCHA, Aleš. Veřejné užívání jako subjektivní právo. *Správní právo*, č. 4-5/2015 ISSN 0139-6005.

PULKRÁBEK, Zdeněk. Veřejné užívání jako předmět soukromého práva? *Právní rozhledy*, č. 13/2009, ISSN: 1210-6410.

RYCHETSKÝ, Pavel. Ústava České republiky: Ústavní zákon o bezpečnosti České republiky: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-809-3.

Slovník veřejného práva československého. Praha: Eurolex Bohemia, 2000. Svazek II., ISBN: 80-902752-6-5.

STEJSKAL, V. Zákon o ochraně přírody a krajiny. Komentář. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-8-8]. ASPI_ID KO114_1992CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

Ústava České republiky: komentář. Praha: Linde, 2010. ISBN 978-80-7201-814-7.

2. Seznam použitých internetových zdrojů

Český horolezecký svaz - ČHS. Horolezectví, lezení, hory, skály, závody lezení, skialpinismus, horosvaz - Český horolezecký svaz - ČHS [online]. Copyright © 2023 [cit. 07.06.2023]. Dostupné z: <https://www.horosvaz.cz/>

Dolejší, M. (2022, November 29). Nad Prahou se rozsvítily klimatické Hodiny. U Letenského Metronomu Zůstanou Dva Týdny. ČT24 – Nejdůvěryhodnější zpravodajský web v ČR - Česká televize. <https://ct24.ceskatelevize.cz/regiony/3547364-nad-prahou-se-rozsvitily-klimaticke-hodiny-u-letenskeho-metronomu-zustanou-dva-tydny>

Forest area (% of land area) - Czechia | Data. World Bank Open Data | Data [online]. Copyright © [cit. 06.04.2023]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/AG.LND.FRST.ZS?locations=CZ>

GISTEMP Team, 2023: GISS Surface Temperature Analysis (GISTEMP), version 4. NASA Goddard Institute for Space Studies. Dataset accessed 20YY-MM-DD at <https://data.giss.nasa.gov/gistemp/>.

Hoegh-Guldberg, O., D. Jacob, M. Taylor, M. Bindi, S. Brown, I. Camilloni, A. Diedhiou, R. Djalante, K.L. Ebi, F. Engelbrecht, J. Guiot, Y. Hijikata, S. Mehrotra, A. Payne, S.I. Seneviratne, A. Thomas, R. Warren, and G. Zhou, 2018: Impacts of 1.5°C Global Warming on Natural and Human Systems. In: Global Warming of 1.5°C. An IPCC Special Report on the impacts of global warming of 1.5°C above pre-industrial levels and related global greenhouse gas emission pathways, in the context of strengthening the global response to the threat of climate change, sustainable development, and efforts to eradicate poverty [Masson-Delmotte, V., P. Zhai, H.-O. Pörtner, D. Roberts, J. Skea, P.R. Shukla, A. Pirani, W. Moufouma-Okia, C. Péan, R. Pidcock, S. Connors, J.B.R. Matthews, Y. Chen, X. Zhou, M.I. Gomis, E. Lonnoy, T. Maycock, M. Tignor, and T. Waterfield (eds.)]. Cambridge University Press, Cambridge, UK and New York, NY, USA, pp. 175-312, doi:10.1017/9781009157940.005.

HŘEBÍČKOVÁ, Sylva. Turistika a sporty v přírodě. Brno: Masarykova univerzita, 2017, 1 online zdroj. ISBN 978-80-88246-23-7.

JELÍNKOVÁ, Jitka. Posílení pravomocí strážce přírody a lesní strážce v rámci tzv. antiinvazivní novely. *Ochrana přírody*, 2021, č. 5. ISSN 1210-258X

Klub. KČT - Klub českých turistů [online]. Copyright © Klub českých turistů. Dostupné z: <https://kct.cz>

KRAJHANZL, Jan. Vztah k přírodě? Jenže, co je "příroda"?. Český portál ekopsychologie [online] 7. 3. 2023. Dostupné z: <http://www.ekopsychologie.cz/vsechny-clanky/vztah-k-prirode-co-je-priroda/>

Lesnictví - 2021 | ČSÚ. Český statistický úřad | ČSÚ [online]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/lesnictvi-2021>

MATĚJČEK, Tomáš. Filozofické a etické aspekty životního prostředí. Metodický portál: Články [online]. 30. 04. 2013, [cit. 2023-03-13]. Dostupný z WWW: <<https://clanky.rvp.cz/clanek/17387/FILOZOFICKE-A-ETICKE-ASPEKTY-ZIVOTNIHO-PROSTREDI.html>>. ISSN 1802-4785

Ministerstvo životního prostředí. Soubor stanovisek k zákonu o ochraně přírody a krajiny v letech 1992 - 2005. *Planeta*, č. 6/2005; ISSN 1213-3393

PROCHÁZKA, Vladimír. 111. výročí českého horolezectví, internetový článek, 2007; Dostupné z: <https://www.horosvaz.cz/res/archive/042/008709.pdf?seek=1329591920>

Sociologická encyklopedie Sociologického ústavu Akademie věd České republiky [online] 7. 5. 2023. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/P%C5%99%C3%ADroda>

3. Seznam použitých právních předpisů

Nařízení vlády č. 163/1991 Sb.

Nařízení vlády č. 164/1991 Sb.

Nařízení vlády č. 176/2014 Sb.

Nařízení vlády č. 292/2015 Sb.

Nařízení vlády č. 508/2002 Sb.

Nařízení vlády č. 530/2004 Sb.

Nařízení vlády č. 607/2004 Sb.

Nařízení vlády č. 683/2004 Sb.

Nařízení vlády č. 172/2022 Sb.

Nařízení vlády č. 41/1963 Sb.

Nařízení vlády č. 83/2019 Sb.

Směrnice Rady 92/43/EHS

Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava ČR

Vyhláška Ministerstva zemědělství č. 433/2001 Sb.

Vyhláška Ministerstva životního prostředí č. 395/1992 Sb.

Zákon č. 108/2006, o sociálních službách

Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny

Zákon č. 114/1995 Sb., o vnitrozemské plavbě

Zákon č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích

Zákon č. 161/1999 Sb., kterým se vyhlašuje Národní park České Švýcarsko

Zákon č. 17/1992, o životním prostředí

Zákon č. 2/1969 Sb., kompetenční zákon
Zákon č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší
Zákon č. 246/1992., na ochranu zvířat proti týrání
Zákon č. 254/2001 Sb., vodní zákon
Zákon č. 258/2000, o ochraně veřejného zdraví
Zákon č. 289/1995 Sb., lesní zákon
Zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti
Zákon č. 49/1997 Sb., o civilním letectví
Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
Zákon č. 99/2004 Sb., o rybářství

4. Seznam použité judikatury

Nález Ústavního soudu ze dne 9. 10. 1996, sp. zn. Pl. ÚS 15/96
Nález Ústavního soudu ze dne 30. 10. 2002, sp. zn. Pl. ÚS 4/02
Nález Ústavního soudu ze dne 13. 12. 2006, sp. zn. Pl.ÚS 34/03
Rozhodnutí Městského soudu v Praze, č. j. 6 Ca 152/2008-59
Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 15. 11. 2007, sp. zn. 6 Ans 2/2007
Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 7. 1. 2022, sp. zn. 5 As 412/2020
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2013, sp. zn. 25 Cdo 3154/2011
Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 29. 6. 2010, č. j. 7 Ca 19/2008-33
Usnesení Ústavního soudu ze dne 6. 1. 1998, sp. zn. I. ÚS 282/97
Usnesení vlády České republiky ze dne 15. 3. 2020 č. 215
Usnesení vlády České republiky ze dne 12. 12. 2007, č. 1399

5. Seznam ostatních zdrojů

Důvodová zpráva ze dne 13. 5. 2015 k zákonu č. 123/2017 Sb.
Metodická instrukce k managementu volně žijících živočichů, kteří jsou zvěří (péče o zvěř a myslivost) na území národních parků č. 1/2006
Osobní konzultace s JUDr. Martina Franková, Ph. D.
Pravidla lezení Jizerské hory platné znění schválené Výkonným výborem ČHS 12.6.2020, Český horolezecký svaz
Pravidla lezení ve skalních oblastech ČR platné znění schválené Výkonným výborem ČHS 12.6.2020, Český horolezecký svaz
Stanovy Českého horolezeckého svazu ze dne 21. 3. 2015
Vyjádření ředitele Správy NP Podyjí Ing. Tomáše Rothröckla poskytnuté dne 21. 4. 2023 na základě e-mailové žádosti.
Vyjádření ředitele Správy NP Šumava Mgr. Pavla Hubeného poskytnuté dne 3. 4. 2023 na základě e-mailové žádosti

Právní aspekty provozování volnočasových aktivit v přírodě

Abstrakt

Účelem práce bylo zkoumat právní úpravu provozování volnočasových aktivit v přírodě s cílem zhodnotit, zda se zákonodárcům podařilo dostatečně zohlednit veřejný zájem na ochraně životního prostředí a současně nastavit režim takovým způsobem, aby lidem nebyl znemožněn přístup k přírodním statkům, při čemž je zkoumán především režim ve zvláště chráněných územích a v lese. V diplomové práci se zaměřuji na přehlednost právní úpravy, jelikož ta je i vzhledem k omezené možnosti kontroly v oblasti ochrany životního prostředí nesmírně důležitá, když u dobře informovaného provozovatele volnočasové aktivity lze spíše očekávat, že bude stanovená pravidla respektovat a přírodu tedy nepoškozovat, což je vlastně cílem právní úpravy i s ohledem na skutečnost, že škoda na životním prostředí je často nevratná.

V diplomové práci se dostávám k závěrům, že právní úprava volnočasových aktivit v přírodě dostatečně chrání životní prostředí za užití široké škály institutů, které zároveň umožňují stanovit omezení v takové míře, aby byly přírodní statky stále přístupné. Právní úprava však není dostatečně přehledná pro běžného uživatele, což může vést k jeho rezignaci na dodržování stanovených pravidel, a proto může být veškerá snaha zákonodárce o nastavení vhodného režimu zcela zbytečná. V opačném případě může nepřehledná právní úprava způsobit, že pod vlivem strachu z porušení právních předpisů přestanou lidé volnočasové aktivity v přírodě provozovat, což může vést k jejich oddálení od přírody a snížení motivace k ochraně životního prostředí v jiných oblastech.

Dostávám se pak k pozitivním efektům, které s sebou přináší spolupráce orgánů ochrany přírody se spolky jako Klub českých turistů či Český horolezecký svaz. Právě osvětová a informační činnost je nejdůležitější zbraní v boji s komplikovanou právní úpravou, která je však potřebná k ochraně životního prostředí.

Klíčová slova: regulace, volnočasové aktivity, životní prostředí

Legal aspects of operating leisure activities in nature

Abstract

The purpose of the work was to examine the legal regulation of engaging in leisure activities in nature with the aim of assessing whether legislators have managed to adequately balance the public interest in environmental protection while also establishing a regime that does not hinder people's access to natural resources. The focus is primarily on the regime within specially protected areas and in forests. In the thesis, I emphasize the clarity of the legal framework, as it is immensely important due to the limited possibility of enforcement in the field of environmental protection. A well-informed operator of leisure activities is more likely to adhere to established rules and thus not harm nature. This is, in fact, the goal of the legal regulation, since environmental damage is often irreversible.

In the thesis, I arrive at the conclusions that the legal regulation of leisure activities in nature adequately protects the environment through a wide range of mechanisms, simultaneously allowing for limitations to be set in a manner that keeps natural resources accessible. However, the legal framework is not sufficiently transparent for the average user, which could lead to their resignation from adhering to the established rules. Consequently, the efforts of lawmakers to establish an appropriate regime might become entirely futile. Conversely, an unclear legal framework might result in people refraining from engaging in leisure activities in nature due to fear of violating legal regulations. This could distance people from nature and reduce their motivation to protect the environment in other areas.

I then explore the positive effects brought about by the collaboration between nature conservation authorities and organizations such as the Czech Tourist Club and the Czech Mountaineering Association. Educational and informational activities are the most crucial tools in dealing with the intricate legal framework, which, nonetheless, is necessary for environmental protection.

Klíčová slova: regulation, leisure activities, environment